Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Barbara Omerzo

Prepoznavanje in preprečevanje medvrstniškega nasilja med učenci zadnjega triletja – primera dveh posavskih osnovnih šol

Magistrsko delo

Ljubljana, 2024

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Barbara Omerzo

Prepoznavanje in preprečevanje medvrstniškega nasilja med učenci zadnjega triletja – primera dveh posavskih osnovnih šol

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo z družino

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Ljubljana, 2024

Zahvala

Zahvaljujem se mentorici, izr. prof. dr. Jelki Zorn, za vse nasvete in podporo pri pisanju magistrskega dela. Posebna zahvala gre tudi moji družini, ki mi je omogočila študij.

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Barbara Omerzo

Naslov: Prepoznavanje in preprečevanje medvrstniškega nasilja med učenci zadnjega triletja – primera dveh posavskih osnovnih šol

Ključne besede: nasilje, medvrstniško nasilje, osnovna šola, šolska svetovalna služba, etnične manjšine

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Kraj: Ljubljana

Leto: 2024

Število strani: 112, **število tabel:** 18, **Število grafov:** 11, **Število slik:** 1, **Število prilog:** 7

Title: Recognition and prevention of peer violence among final grade students – the case study of two elementary schools in Posavje

Keywords: violence, peer violence, elementary school, school counseling service, ethnic minorities

Povzetek

Medvrstniško nasilje je pereča težava v današnji družbi in tudi v Sloveniji je na žalost v porastu. Tema mojega magistrskega dela je bila izkušnja medvrstniškega nasilja med učenci zadnjega triletja v dveh posavskih osnovnih šolah. Za slednje sem se odločila, ker pouk obiskujejo tudi otroci, ki so pripadniki etnične manjšine. V magistrskem delu predstavim tudi delo šolske svetovalne službe in njihovo delo z udeleženimi v medvrstniškem nasilju.

V teoretičnem delu najprej opredelim nasilje, nato pa se osredotočim na medvrstniško nasilje. Predstavim teorije, ki pojasnjujejo procese medvrstniškega nasilja, vrste medvrstniškega nasilja, opredelim vloge v medvrstniškem nasilju, pojasnim, kaj je nasilje in kaj je konflikt, kakšni so znaki vedenja povzročiteljev nasilja in žrtev nasilja ter predstavim dejavnike in dinamiko medvrstniškega nasilja. Sledi predstavitev vloge šole in šolske svetovalne službe, nato pa se osredotočim na njihovo delo ob pojavu medvrstniškega nasilja. Ker so v mojo raziskavo vključeni tudi otroci, ki so pripadniki etničnih manjšin, v teoretičnem delu pišem tudi o multikulturalizmu, teoriji rasizma in družbeni pravičnosti, socialni vključenosti učencev pripadnikov etničnih manjšin ter njihovi vključenosti v medvrstniško nasilje.

V empiričnem delu predstavim formulacijo problema ter postavim hipoteze. Sledi opis metodologije, kjer predstavim vrsto raziskave (kombinacija kvalitativnega in kvantitativnega pristopa – delno strukturiran intervju in anketni vprašalnik), spremenljivke, merska instrumenta, populacijo (učenci in učenke zadnje triade dveh posavskih osnovnih šol ter dve svetovalni delavki), vzorec (enostavno slučajnostni), način zbiranja podatkov, obdelavo ter analizo podatkov.

Sledi analiza raziskave, razprava ter sklep, kjer ugotovim, da se s pojavom medvrstniškega nasilja srečujejo na obeh osnovnih šolah, ki sta bili vključeni v raziskavo. Prevladuje psihična oblika nasilja med dekleti, v porastu je tudi spletno nasilje. Šolska svetovalna služba opaža vse več nasilnih staršev, kar se v šolskem prostoru odraža skozi obnašanje otrok. Največji izziv, s katerim se srečujejo delavke v svetovalni službi na šolah, ki so bile vključene v raziskavo, je pogovor s starši. Največ medvrstniškega nasilja na raziskovanih šolah se zgodi med odmorom, ko ni prisotne odrasle osebe. Anketiranci kot najpogostejši vzrok za izvajanje nasilja navedejo nekompatibilnost s sovrstnikom. Anketiranci menijo, da kadar se pripadniki etnične manjšine znajdejo v vlogi nasilneža, nasilje izvajajo tako nad ostalimi pripadniki etnične manjšine kot tudi nad ostalimi vrstniki, sošolci. Anketiranci menijo, da kadar se pripadniki etnične manjšine znajdejo v vlogi žrtve, nasilje nad njimi pogosteje izvajajo ostali sošolci, vrstniki, kot pa ostali pripadniki etnične manjšine. Ključno pri reševanju problematike medvrstniškega nasilja po mnenju strokovnih delavk je delo na preventivi in dobro sodelovanje tako z ostalimi strokovnimi delavci v šolstvu kot tudi starši.

Ob koncu raziskave na podlagi ugotovitev predstavim predloge, ki bi pripomogli pri obravnavi in reševanju situacij medvrstniškega nasilja.

Ključne besede: nasilje, medvrstniško nasilje, osnovna šola, šolska svetovalna služba, etnične manjšine

Abstract:

Peer violence, or bullying is a significant and troubling issue in today's society, and unfortunately, it is on the rise in Slovenia as well. The topic of my master's thesis was the experience of peer violence among students in the final three years of primary education in two schools located in the Posavje region. I chose these particular schools because they are attended by children from various backgrounds, including those who are members of ethnic minority groups. In my master's thesis, I also present the work of the school counseling service and their work with those involved in peer violence.

In the theoretical part of my thesis, I begin by defining violence in a general sense, followed by focus on peer violence specifically. I introduce theories that explain the underlying processes of peer violence, including its different types and categories. I also clarify the roles involved in peer violence, identifying the dynamics between perpetrators and victims as well as the characteristics of each role. Additionally, I explain the distinctions between violence and conflict and present the factors and dynamics of peer violence. This is followed by an examination of the role of the school and the school counseling service, with a specific focus on their response to incidents of peer violence. Since my research also includes children from ethnic minority backgrounds, the theoretical section also addresses multiculturalism, theories of racism and social justice and the social inclusion of ethnic minority students and their involvement in peer violence.

In the empirical section of my thesis, I begin by formulating the research problem and establishing the hypothesis. This is followed by a description of the methodology, where I present the type of research (combination of qualitative and quantitative approach - partially structured interview and survey questionnaire), variables, measuring instruments and population (the study population consist of students in the final three grades of two primary schools in Posavje region as well as two school counselors who provided additional insights). The sample was selected through simple random sampling. Next, I describe the method of data collection, data processing and analysis.

This is followed by an analysis of the research, a discussion and a conclusion, where I conclude that both primary schools involved in the study experience issues with peer violence. Psychological forms of violence, particularly among girls, are the most prevalent, and there is also a noticeable increase in cyberbullying. The school counseling service is noticing more and more aggressive behaviors among parents, which is reflected in the behavior of the children in the school environment. The biggest challenge faced by the school counselors at the schools that were included in the research is communication with parents. According to the findings, most peer violence incidents occur during recess, when no adult supervision is present. Survey respondents identify a lack of understanding or miscommunication with a particular student as the most common reason for engaging in bullying behavior. When ethnic minority students are involved as perpetrators of violence, respondents noted that they tend to target both fellow ethnic minority students as well as other classmates. However, when ethnic minority students are in the role of victims, the violence is more frequently perpetrated by their peers from the majority group rather than by other ethnic minority students. The school counselors interviewed emphasize that addressing peer violence effectively requires a strong focus on preventive measures and collaborative approach. This includes working closely with other educational professionals and establishing positive, open communication channels with parents.

At the conclusion of the research, based on the findings, I present a series of recommendations amide at improving the handling and resolution of peer violence situation.

Key words: violence, peer violence, elementary school, school counseling service, ethnic minority

KAZALO VSEBINE

Vsebina

1 Teoretična izhodišča ... 1
1.1 Opredelitev nasilja ... 1
1.2 Medvrstniško nasilje ... 2
1.2.1 Teorije, ki pojasnjujejo procese medvrstniškega nasilja ... 2
1.2.2 Vrste medvrstniškega nasilja ... 3
1.3 Kaj je in kaj ni medvrstniško nasilje ... 3
1.4 Opredelitev vlog v medvrstniškem nasilju ... 4
1.4.1 Znaki vedenja povzročiteljev medvrstniškega nasilja ... 5
1.4.2 Znaki vedenja pri žrtvah medvrstniškega nasilja ... 5
1.5 Dinamika in dejavniki medvrstniškega nasilja ... 6
1.5.1 Dejavniki medvrstniškega nasilja ... 8
1.6 Dejavnosti šole ob zaznavi medvrstniškega nasilja ... 8
1.6.1 Šola in nasilje v šoli ... 8
1.6.2 Delo šolske svetovalne službe ... 9
1.6.3 Delo šolske svetovalne službe ob pojavu medvrstniškega nasilja ... 10
1.6.4 Ozaveščanje mladih o medvrstniškem nasilju – preventivni programi ... 11
1.6.4.1 Preventivni program NEON ... 12
1.7 Multikulturalizem, teorija o rasizmu in družbena pravičnost ... 12
1.7.1 Socialna vključenost učencev pripadnikov etničnih manjšin ... 14
1.7.2 Učenci, pripadniki etničnih manjšin in vključenost v medvrstniško nasilje ... 15
2 Formulacija problema ... 16
3 Metodologija ... 18
3.1 Vrsta raziskave ... 18
3.2 Merska inštrumenta ... 18
3.3 Spremenljivke ... 19
3.4 Populacija in vzorec ... 24
3.5 Zbiranje podatkov ... 24
3.6 Obdelava in analiza podatkov ... 25
4 Rezultati raziskave ... 26
4.1 Rezultati intervjujev ... 26
4.1.1 Medvrstniško nasilje in zaznavanje medvrstniškega nasilja v dveh posavskih osnovnih šolah ... 26
4.1.2 Preventivne dejavnosti na področju medvrstniškega nasilja ... 27

4.1.3 Delo šolske svetovalne službe ob zaznavi nasilja 28
4.1.3.1 Delo z žrtvami in povzročitelji medvrstniškega nasilja ter starši 28
4.1.3.2 Sodelovanje svetovalne službe s strokovnimi delavci in vodstvom 29
4.1.4 Etnične manjšine in vključenost v medvrstniško nasilje 30
4.2 Rezultati anketnih vprašanj 31
4.2.1 Analiza anketnih vprašanj 32
4.3 Preverjanje hipotez 46
5. Razprava 48
6. Sklep 55
7. Predlogi 57
8. Viri in literatura 58
9. Priloge 62
9.1 Priloga A: Anketni vprašalnik 62
9.2 Priloga B: Smernice za intervju 68
9.2.1 Priloga C: Transkript intervjuja Oš A 69
9.2.1.1 Priloga C.A.: Kodiranje intervjuja OŠ A 74
9.2.1.2 Priloga D: Trans kript intervjuja OŠ B 98
9.2.1.3 Priloga D.A.: Kodiranje intervjuja OŠ B 100
9.2.1.4 Priloga E: Osno kodiranje 109

KAZALO TABEL

Tabela 1: Vidiki za razlikovanje vrstniških konfliktov od medvrstniškega nasilja (Pečjak in drugi, 2021, str. 34) 4
Tabela 2: Model spiralnega učinka navzdol (Sullivan, 2011, v Pečjak in drugi, 2021, str. 149) 7
Tabela 3: Spremenljivke 19
Tabela 4: Katere vrste medvrstniškega nasilja poznaš? (Možnih je več odgovorov) (n = 270) 33
Tabela 5: Katerega nasilja je po tvojem mnenju na vaši šoli največ? (Možnih je več odgovorov) (n = 167) 35
Tabela 6: So nasilneži (učenci ali učenke, ki izvajajo nasilje) tvoji vrstniki, sošolci ali starejši otroci? (n = 140) 36
Tabela 7: Kako si se ob tem počutil/a? (Možnih je več odgovorov) (n = 140) 37
Tabela 8: Če si kdaj poiskal/a pomoč, kdo ti je pomagal? (Možnih je več odgovorov) (n = 188) 39
Tabela 9: Kaj meniš o učencih/učenkah, ki izvajajo nasilje? (Možnih je več odgovorov) (n = 270) ... 39
Tabela 10: Kje oziroma kdaj se po tvojem mnenju medvrstniško nasilje največkrat dogaja? (Možnih je več odgovorov) (n = 270) 40
Tabela 11: Medvrstniškega nasilja so po mojem mnenju večkrat deležni … (Možnih je več odgovorov) (n = 270) 40

Tabela 12: Kakšno je bilo tvoje počutje ob tem? (Možnih je več odgovorov) (n = 166)..... 41
Tabela 13: Si komu povedal/a, da si bil/a priča nasilju? (Možnih je več odgovorov) (n = 166) 42
Tabela 14: Kakšni so bili razlogi za tvoje početje? (Možnih je več odgovorov) (n = 70) 43
Tabela 15: V vaši šoli so tudi vrstniki, sošolci, ki so pripadniki etničnih manjšin (prebivalci, ki prihajajo iz druge države ali Romi), v kateri vlogi se večkrat znajdejo? (n = 270) 44
Tabela 16: Kadar se pripadniki etnične manjšine znajdejo v vlogi nasilneža, nad kom izvajajo nasilje? (n = 270)..... 45
Tabela 17: Kadar se otroci/sošolci etničnih manjšin znajdejo v vlogi žrtve nasilja, nasilje nad njimi izvajajo … (Možnih je več odgovorov) (n = 270) 45
Tabela 18: Prikaz števila žrtev nasilja po razredih, ki jih obiskujejo v osnovni šoli. (n = 140)..... 46

KAZALO GRAFIKONOV

Graf 1: Spol (n = 270**)** 32
Graf 2: Razred (n = 270) 32
Graf 3: Poznaš izraz medvrstniško nasilje? (n = 270)..... 33
Graf 5: Meniš, da je medvrstniškega nasilja na vaši šoli veliko? (n = 270)..... 34
Graf 6: Ali nasilje še traja? (n = 140)..... 37
Graf 7: Ali si komu povedal/a, da se nad tabo izvaja nasilje? (n = 140)..... 38
Graf 8: Ali v šoli dobite dovolj informacij o tem, kaj je medvrstniško nasilje, komu se lahko zaupate, kje lahko poiščete pomoč? (n = 270) 38
Graf 9: Ali si bil/a kdaj priča medvrstniškemu nasilju? (n = 270) 41
Graf 10: Si morda nasilje preprečil/a ali si ga želel/a preprečiti? (n = 166)..... 42
Graf 11: Si morda kdaj izvajal/a nasilje nad sošolci, vrstniki ali mlajšimi učenci? (n = 270) 43

KAZALO SLIK

Slika 1: Valujoči učinek medvrstniškega nasilja (Sullivan, 2011, str. 37 v Pečjak in drugi, 2021, str. 146)……6

1 Teoretična izhodišča

1.1 Opredelitev nasilja

Definicija nasilja *(angl. violence)* izvira iz latinske besede *violentia,* ki pomeni: divjost, silovitost in nenadzorovano moč. Kodelja (2019) predstavi dva glavna pristopa pri definiranju in razumevanju nasilja. Pri ožjem minimalističnem pristopu ima odločilno vlogo moč oziroma sila. Nasilje se razume kot uporaba pretirane fizične sile, katere namen je poškodovati lastnino ali osebo, medtem ko pri širšem pristopu nasilje razumemo kot kršitev (pravil, pravic itn.) (Kodelja, 2019, str. 31).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) v 3. členu nasilje opredeljuje kot vsako uporabo spolnega, fizičnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje družinskega člana ne glede na spol, starost ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve oziroma povzročitelja nasilja.

Pri nasilju gre torej za škodljivo in nevarno doživetje. V primeru nasilja je moč neenakomerno razporejena. Povzročitelji nasilja imajo več fizične ali socialne ali pozicijske moči od žrtve nasilja. Oseba, ki izvaja nasilje zavedno ali nezavedno drugo osebo nadzoruje, ponižuje, jo prestraši oziroma ji hoče škodovati. Pri dejanju nasilja se kršijo temeljne človekove pravice, kot so pravica do varnosti, do življenja brez strahu in prisile ter do duševne in telesne integritete. Povzročitelji nasilja z različnimi oblikami nasilja posegajo v osebno integriteto žrtve s tem pa omejujejo njen človeški potencial (Društvo za nenasilno komunikacijo, b. d.)

Ključno je, da se dejanje nasilja prepozna. Društvo za nenasilno komunikacijo opozarja, da lahko nasilje preprečujemo in ustavljamo le z **ničelno toleranco do nasilja**. V praksi to pomeni, da vse vrste in oblike nasilja ustavljamo, nanje dosledno opozarjamo in jih tako preprečujemo (Društvo za nenasilno komunikacijo, b. d.)

V magistrskem delu v središče postavim medvrstniško nasilje, ki ga bom v nadaljevanju podrobneje predstavila.

1.2 Medvrstniško nasilje

Definicij medvrstniškega nasilja je več. Mnogi avtorji pri opredelitvi medvrstniškega nasilja *(angl. bullying)* uporabljajo definicijo Dana Oleweusa (1993), ki medvrstniško nasilje opredeljuje kot ponavljajoče se agresivno vedenje, povzročeno s strani vrstnikov ali skupine vrstnikov drugemu vrstniku (Oleweus, 1993 v Pečjak, Pirc in Košir, 2021, str. 13). Sullivan (2011) medvrstniško nasilje opredeli kot zavestno, namerno ponavljajoče se vedenje, vedenje, ki je agresivno, manipulativno in/ali izključevalno, le-to pa izvaja ena oseba ali skupina oseb, ki je/so šibkejše od povzročitelja nasilja (Sullivan 2011, v Pečjak in drugi, 2021, str. 14). Pečjak in drugi (2021) pravijo, da o medvrstniškem nasilju govorimo tudi v primeru enkratnega dogodka, kjer je prisotno hujše nadlegovanje. (Pečjak in drugi, 2021, str. 14). Pri sodobnejših opredelitvah medvrstniškega nasilja vidik namernega povzročanja škode nadomesti kriterij ciljne usmerjenosti. Vovk s sod. (2017) medvrstniško nasilje opredeli kot agresivno, ciljno usmerjeno vedenje, ki v kontekstu neravnovesja moči škoduje drugi osebi (Vovk s sod., 2017, v Pečjak in drugi, 2021, str. 14).

1.2.1 Teorije, ki pojasnjujejo procese medvrstniškega nasilja

Teoretične razlage za medvrstniško nasilje so kljub velikemu raziskovalnemu zanimanju še vedno pomanjkljive. Košir (2013) po Orphinas in Horne (2006) povzema, da so medvrstniško nasilje poskušali pojasniti različni teoretični pristopi. Navaja teorijo navezanosti, atribucijske teorije, teorijo družinskih sistemov, socialno interakcijski model, ekološki model in razvojne poti k nasilnosti. (Orphinas in Horne, 2006, v Košir, 2013, str. 74), Phye in Sandars (2004) pravita, da se kognitivne in psihološke razlage o trpinčenju med učenci osredotočajo na teorije kognitivnih deficitov, za katere pravijo, da imajo izvajalci nasilja težavo pri procesiranju socialnih informacij in so zato na intelektualno nižjem nivoju, čeprav mnoge oblike trpinčenja zahtevajo zelo prefinjene kognitivne spretnosti izvajalca nasilja (Phye in Sandars, 2004, v Košir, 2013, str. 74). Salmivalli in Peets (2011) medtem poudarjata, da je medvrstniško nasilje treba razumeti kot poskus pridobivanja moči, spoštovanja in vpliva na druge. Nasilnež si želi pridobiti socialni položaj v skupni, ki ga preko nasilja tudi vzdržuje (Salmivalli in Pets, 2011, v Košir, 2013, str. 74). Cilj nasilnega učenca je pridobitev socialne moči, statusa ter dominantnosti v vrstniški skupini (Košir, 2022, str. 5).

1.2.2 Vrste medvrstniškega nasilja

V literaturi zaznamo več kategorizacij medvrstniškega nasilja s strani različnih avtorjev. Ker je nemogoče zajeti vse v tipologije medvrstniškega nasilja, v opredelitvi zajemam tiste, ki se v literaturi pojavljajo najpogosteje.

- **Fizično nasilje** vključuje sledeča vedenja: pretepanje, porivanje, lasanje, odrivanje, namerno brcanje, poškodovanje lastnine drugega, grizenje, ipd. (Breger, 2007, Sullivan 2011, Filipčič, Klemenčič, Lešnik Mugnaioni, Novakovič in Rustja, 2023)
- **Psihično nasilje** Sullivan (2011) deli na **verbalno nasilje** (zmerjanje, posmehovanje, žaljenje, razširjanje lažnih, neresničnih informacij, hujskanje prijateljev, opazke, grožnje, povezane z izsiljevanjem za denar ipd.) in **neverbalno nasilje,** ki ga razdeli na **direktno neverbalno nasilje** (različne nesramne geste) in **indirektno neverbalno nasilje**, ki vključuje manipuliranje z medosebnimi odnosi, kot na primer namensko socialno izključevanje. Tako nasilje po Bergerju (2007) imenujemo tudi **odnosno ali relacijsko nasilje**. Vse naštete kategorije uvrščamo v tradicionalne oblike medvrstniškega nasilja (Berger, 2007, Sullivan, 2011, v Pečjak in drugi. 2021, str. 16–18).

V 90. letih preteklega stoletja avtorji Olweus, Smith in Sullivan opozorijo še na dve specifični obliki nasilja, ki sta se šele takrat začeli pojavljati.

- **Spolno nasilje** (otipavanje in spolno nadlegovanje)
- **Spletno nasilje** (širjenje neresničnih informacij po spletu, ki lahko zajema žaljiva sporočila, nadlegovanje, personifikacijo/lažno predstavljanje, zalezovanje, seksualna sporočila, izključevanje) (Pečjak in drugi, 2021, str. 18–23).

Olweus (1993) med drugim razlikuje tudi med **neposrednim medvrstniškim nasiljem** (odkrit napad na drugo osebo) in **posrednim nasiljem** (kot je na primer izključitev iz skupine) (Olweus, 1993, v Pečjak in drugi, 2021, str. 17).

1.3 Kaj je in kaj ni medvrstniško nasilje

Pečjak in drugi (2014) pravijo, da je ključno, da znajo med različnimi oblikami vedenj razlikovati šolski strokovni delavci, saj vsakega neprimernega vedenja ne moremo označiti kot medvrstniško nasilje. Kadar so si posamezniki po moči (fizični ali psihični) in statusu enakovredni, lahko učenci konflikte rešujejo sami. Za klasično obliko medvrstniškega nasilja gre v primeru pojava neravnovesja moči, kadar se šibkejši težko brani in je nemočen proti

drugemu učencu (Pečjak in drugi, 2021, str. 34). Glavne razlike med konfliktom in medvrstniškim nasiljem prikazujemo v Tabeli 1.

Tabela 1: Vidiki za razlikovanje vrstniških konfliktov od medvrstniškega nasilja (Pečjak in drugi, 2021, str. 34)

Konflikt	**Medvrstniško nasilje**
Moč med udeleženimi je enakomerno porazdeljena.	Oseba, ki izvaja nasilje, ima več moči (fizične, socialne) …
Je neprijetno doživetje.	Je nevarno in škodljivo doživetje.
Lahko ima pozitivne učinke.	Ima negativne učinke. Tudi za opazovalce.
Konflikti so neizogibni.	Nasilje lahko in smo ga dožni preprečiti.
Posredovanje ni nujno, vsekakor pa velja izkoristiti konflikte v razredu za spodbujanje socialnega učenja.	Posredovanje je nujno.
Namen je uskladiti nasprotujoče si interese.	Namen je drugo osebo ponižati, prizadeti, ji škodovati (zavedno ali nezavedno).
Konfliktu se lahko izognemo ali ga preprečimo.	Žrtev ima le majhen ali nikakršen vpliv na izvajanje nasilja.
Lahko gre za enkraten dogodek.	Se ponavlja ali je hud enkratni dogodek.
Odgovorni so vsi udeleženi.	Odgovoren je izvajalec (in učitelji, če se ne odzovejo/se ne odzovejo ustrezno).

1.4 Opredelitev vlog v medvrstniškem nasilju

V literaturi je možno zaznati, da avtorji opredeljujejo tri prisotne vloge v medvrstniškem nasilju, in sicer **vlogo nasilneža** – učenec, ki povzroča nasilje; **vlogo žrtve** – učenec, ki nasilje doživlja in **vlogo opazovalca** – učenec, ki nasilje opazuje. Olweus (1997) je žrtve razdelil v dve skupini, in sicer **pasivne žrtev** (podredljive žrtve) in **izzivalne žrtve** (manjša skupina žrtev, ki s svojim obnašanjem povzročajo kaos in napetost pri drugih ljudeh, zatorej se lahko pogosto znajdejo tako v vlogi žrtve kot v vlogi nasilneža) (Olweus, 1997, v Pečjak in drugi, 2021, str. 116). Pečjak in Pirc (2014) tudi vloge opazovalca kategorizirajo v naslednje skupine: **ignoranti** – v situacijo nasilja ne posegajo, zaradi nevednosti, kaj storiti, straha, da bi nasilneži nasilje preusmerili nanje ali straha, da bi celotno situacijo le še poslabšali. **Pasivni spodbujevalci** – nasilneža spodbujajo s komentarji/predlogi, iz žrtve se norčujejo, s tem pa dajejo potuho nasilnežu. Aktivni spodbujevalci nasilneža občudujejo/lahko se mu pridružijo v izvajanju nasilja. Zadnji pa so **zagovorniki žrtve,** ki skušajo žrtev potolažiti in jo ubraniti (Pečjak in Pirc, 2014, str. 157).

1.4.1 Znaki vedenja povzročiteljev medvrstniškega nasilja

Pečjak in drugi (2021) opisujejo tri najpogostejše motive učencev za izvajanje medvrstniškega nasilja. Prvi je **potreba po moči in dominantnosti** – uživanje v nadziranju in podrejanju drugih učencev. Kot drugega navajajo **sovražnost do okolja** – pogosto imajo takšne vzorce doma in se za razreševanje konfliktov naučijo uporabljati agresivne strategije. Zadnji motiv je **motiv koristi** – z izvajanjem nasilja želijo določene koristi od svojih žrtev (denar ipd.) (Pečjak in drugi, 2021, str. 120). Filipčič in drugi (2023) povzročiteljem nasilja pripisujejo naslednje lastnosti: najpogostejša lastnost je agresivnost, težko se podreja pravilom ter ima pogosto takšne vzorce že doma. Nasilnež je nasilen tudi do odraslih oseb ter je pogosteje vpleten v pretepe, kot tudi je pogosteje vpleten v vandalistična dejanja. Pogosteje izostaja od pouka ter ima pozitivna stališča do nasilja. Za nasilneža je izrazito, da kaže dobro/slabo samopodobo (Filipčič in drugi, 2023, str. 20).

1.4.2 Znaki vedenja pri žrtvah medvrstniškega nasilja

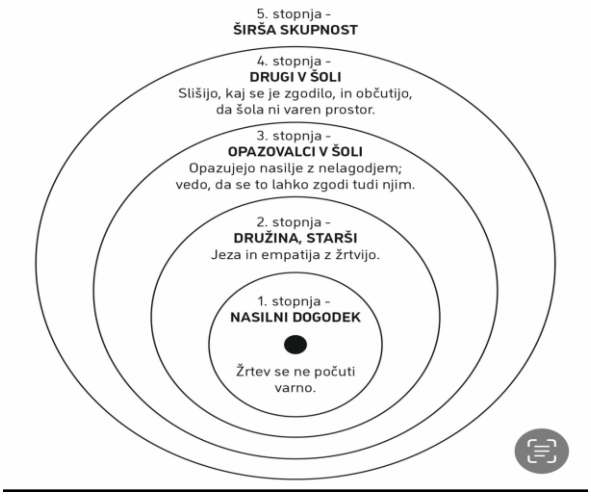
Cvek in Pšunder (2013) pravita, da tipična žrtev kaže več negotovosti in tesnobnosti kot drugi učenci. Na nasilje se odzove z umikom in jokom, ima slabo samopodobo in je pogosto bolj mirna. Ima odklonilno stališče do nasilja, v šoli je osamljena in pogosto zavrnjena. V primeru, da je žrtev deček, je pogosto telesno šibkejši od ostalih dečkov (Cvek in Pšunder, 2013, str. 107). Filipčič in drugi (2023) medtem pravijo, da se pri žrtvah nasilja kaže izrazito spremenjeno vedenje do sošolcev/vrstnikov, učiteljev in tudi do družine (zapira se vase, ne komunicira z drugimi, zdi se odstoten ipd.). Spremembe se pojavijo tudi v odnosu do šole, pri učnem uspehu in otrokovi vključenosti v šolske in obšolske dejavnosti (boji se hoditi v šolo). Pri otroku se pojavijo fizične poškodbe, poslabšanje zdravja in psihosomatske težave (pogosto oboleva, izostaja od pouka). Otrok je lahko tudi materialno oškodovan (poškodovana je njegova materialna lastnina) (Filipčič in drugi, 2023, str. 19). Habbe (2000) poudari, da ne smemo pozabiti, da vsak otrok, ki doživlja nasilje, doživlja veliko neprijetnih občutkov, strahov in trpljenja. Nasilje mu lahko povzroči veliko psihološko škodo, kar na dolgi rok vpliva na njegov osebnostni razvoj (Habbe, 2000, v Cvek in Pšunder, 2013, str. 107).

1.5 Dinamika in dejavniki medvrstniškega nasilja

Pečjak in drugi (2021) pravijo, da medvrstniško nasilje poteka v socialnem okolju, ki ga sestavljajo **družina, šola ter družbeno okolje**. Doživljanje kroničnega medvrstniškega nasilja v šoli predstavlja dejavnik tveganja za psihosocialne težave, ki se pri mladostnikih kažejo kasneje v življenju. Posledice se ne kažejo samo pri žrtvah nasilja, že samo opazovanje nasilja v razredu vpliva na vse učence (Pečjak in drugi, 2021, str. 101–102). Košir (2022) namreč pravi, da je medvrstniško nasilje skupinski proces, v katerega so na različne načine vključeni vsi učenci. Avtorica vrstniški skupini pripisuje ključno vlogo pri pojavljanju medvrstniškega nasilja. Vrstniška skupina vpliva na razvoj dinamike medvrstniškega nasilja. Dinamika se lahko razvije v dve smeri. Ali deluje preventivno – kadar nasilje preprečuje – ali pa spodbujajoče – kadar nasilje spodbuja ravno zato, ker so običajno vrstniki prve priče nasilnih vedenj, ki se dogajajo v razredu. Vedenje povzročitelja nasilja (izvor socialne moči v razredu) je nagrajeno v primeru, ko ostali učenci nasilje na različne načine odobravajo. Kadar učenci nasilja ne odobravajo in je to povzročitelju nasilja tudi jasno sporočeno, takrat njegova socialna moč v razredu upada (Košir, 2022, str. 5)

Dinamiko medvrstniškega nasilja nazorno ponazori Sullivan (2011) z dvema sodobnima modeloma, in sicer poznamo model valujočega učinka in model spiralnega učinka navzdol (Pečjak in drugi, 2021, str. 145). Sullivan (2011) pri modelu valujočega modela medvrstniško nasilje primerja s kamnom. Kadar kamen vržemo v vodo, se okoli njega začnejo širiti valovi, najprej manjši, nato vse večji. Avtor poudari, da medvrstniško nasilje vpliva na vse udeležence v socialnem okolju. Model valujočega učinka prikazuje Slika 1.

Slika 1: Valujoči učinek medvrstniškega nasilja (Sullivan, 2011, str. 37 v Pečjak in drugi, 2021, str. 146)

Pri modelu spiralnega učinka navzdol Sullivan (2011) opiše, kaj se dogaja z vsemi udeleženimi v medvrstniškem nasilju tako z izvajalcem nasilja, žrtvijo nasilja in opazovalci nasilja. Avtor meni, da nasilje vsem udeleženim prinaša dolgotrajne, negativne posledice. Model spiralnega učinka navzdol sestavlja pet stopenj, ki jih podrobneje predstavimo v Tabeli 2 (Sullivan, 2011, v Pečjak in drugi, 2021, str. 146–149).

Tabela 2: Model spiralnega učinka navzdol (Sullivan, 2011, v Pečjak in drugi, 2021, str. 149)

Stopnja	**Izvajalec nasilja**	**Žrtev/e**	**Opazovalec/ci**
1. stopnja: opazuj in čakaj	Spoznavanje značilnosti vrstnikov in dinamike razrednega dogajanja. Identificiranje potencialnih žrtev.	Nezavedanje osebe, da je potencialna žrtev.	Popuščanje, vendar z mimiko telesa sporočajo, da niso pripravljeni biti žrtve.
2. stopnja: testiranje situacije	Manjša, simbolna nasilna dejanja; iskanje podpore pri drugih.	Na simbolno nasilno dejanje se ne odzove dobro. Počuti se slabo, vendar upa, da ne bo še slabše.	Počutijo se slabo, vendar se izvajalcu umaknejo ali pa mu nudijo podporo.
3. stopnja: zgodi se nekaj večjega	Nasilje postane fizično/ bolj resno. Žrtev je razvrednotena.	Občutek manjvrednosti ter krivde, da se mu nasilje dogaja, in nemoči, ker se nasilju ni uprl. Upa, da ga bodo pustili pri miru.	Pojavi se občutek krivde, ker niso posredovali.
4. stopnja: nasilje izbruhne	Nasilje postaja vse pogostejše in hujše, tudi izven šole. Povzročitelj razvije nerealen občutek svoje moči.	Občutek brezupnosti se povečuje, razvija se nizka samopodoba.	Nasilje ignorirajo ali pa podprejo izvajalca, ker žrtev ni vredna podpore. Družba temelji na strahu, najprej zaščitijo sebe.
5. stopnja: nasilje se razširi	Nasilje je prisotno povsod. Posledice so lahko dolgotrajne – zapor.	Ekstremni in končni odzivi na nasilje – samomor.	V družbi so posamezniki brez moči. Glej le nase.

1.5.1 Dejavniki medvrstniškega nasilja

Lampe (2020) (povzeto po Heery, 2012) opisuje, da **razlikujemo štiri ravni**, ki vplivajo na pojav medvrstniškega nasilja. Prva je **biološka in osebna zgodovina** (starost, prepričanja, vrednote, pretekle izkušnje z nasiljem ipd.). Kot drugo navaja **pomembnost in kakovost odnosov**, ki jih ima oseba z družino, vrstniki in prijatelji. Tretja raven zajema **pripadnost skupnostim** (lokalni, šolski ipd.) ter v njih zaznani dejavniki tveganja za nasilje. Zadnja, četrta raven, pa zajema **širši družbeni kontekst** kot dejavnik tveganja za nasilje (neenakost v družbi, kulturne norme, šolski sistem itd.) (Heery, 2012 v Lampe, 2020, str. 48) Prav tako Košir (2013) (povzeto po Orphinas in Horne, 2006) navaja in opisuje že omenjene 4 ravni, še bolj dotično pa opiše dejavnike tveganja na ravni šolskega okolja in ravni skupnosti, kulture in medijev. Avtorica povzema, da je lahko medvrstniškega nasilja več v večjih šolah (velikost šole), kjer je prisotna neugodna šolska klima, kot tudi negativni odnosi med učitelji in učenci, odrasli na šoli pa so hkrati tudi agresivni med seboj. Medvrstniškega nasilja bo več tudi tam, kjer je pomanjkljiv nadzor in odsotnost dobro vpeljanih postopkov v primeru nasilja. (Orphinas in Horne, 2006, v Košir, 2013, str. 80). Verbnik Dobnikar (2002) navaja, da je za preprečevanje medvrstniškega nasilja ključno dobro vodenje tako razreda kot tudi šole, pri tem pa mora biti sočasno jasno izoblikovano stališče nenasilne kulture na ravni celotne šole (Verbnik Dobnikar, 2002, v Košir, 2013, str. 80).

1.6 Dejavnosti šole ob zaznavi medvrstniškega nasilja

1.6.1 Šola in nasilje v šoli

Po Bučar Ručman in Šulc (2019) je šola temeljna družbena ustanova sistematičnega izobraževanja in vzgoje. Šola je ena izmed največjih pridobitev francoske revolucije. Ključno vlogo pri izobraževanju je takrat prevzel državni sistem, avtoriteta cerkva pa je bila izpodrinjena. Poleg družine je šola institucija, ki otroka preko množice interakcij z učitelji, strokovnimi delavci in vrstniki uči, prenaša ter sooblikuje norme in vrednote že od zgodnjega otroštva pa vse do njegove adolescence (Bučar Ručman in Šulc, 2019, str. 63). Čačinovič Vogrinič in Mešl (2019) govorita o tem, da je odlična javna šola eden od temeljev socialne države. Preprečiti moramo, da se v šoli začne izključevanje, saj morajo biti v šolskem okolju vsakemu otroku zagotovljeni dobri pogoji za uspešno učenje in ustvarjalni razvoj (Čačinovič Vogrinič in Mešl, 2019, str. 154). Žal šola in šolsko okolje nista izolirana od širšega družbenega okolja, zatorej ga ne moremo obravnavati ločeno. V šoli se tako izrazijo vse njegove prednosti

kot tudi slabosti, in ena izmed njih je zagotovo tudi pojav nasilja (Bučar Ručman in Šulc, 2019, str. 63). V zadnjem desetletju SVIZ (Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije) govori in opozarja o porastu nasilja v šolah. Nasilje se pojavlja v vseh oblikah ter zvrsteh in je med celotno skupnostjo udeleženo v procesu vzgoje in izobraževanja. Nasilje v šoli se tako dogaja neposredno v prostoru medosebnih odnosov, skupinske dinamike, komunikacije v šolskem prostoru itn. Na nasilje lahko vpliva struktura osebnosti vpletenih subjektov, psihofizične in intelektualne sposobnosti, primarna socializacija, vrednote, klima v šolskem okolju, biološki in družbeni spol. **Nasilje se smatra za nespremenljivo obliko vedenja v šoli** (Brejc, Koren, Logaj in Mugnaioni, 2009, str. 46–50).

1.6.2 Delo šolske svetovalne službe

13. maja 1999 so na 28. seji Strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje sprejeli dokument *»programske smernice svetovalne službe v osnovni šoli«,* ki predstavlja osnovo za delo šolske svetovalne službe v osnovnih šolah (Čačinovič Vogrinčič in drugi, 2008). Poslanstvo svetovalne službe se odraža preko temeljnega cilja, ki mu morajo slediti vsi zaposleni v vzgoji in izobraževanju ne le svetovalni delavci, in sicer, da se vedno dela v dobrobit otroka, ne glede na socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, spol, telesno in duševno konstitucijo ter narodno pripadnost. Odgovornost svetovalne službe je, da vzdržuje in vedno znova vzpostavlja svetovalni odnos z vsemi udeleženci vzgojno izobraževalnega procesa (Vogrinc in Krek, 2012, v Sterle, 2021, str. 42). Svetovalno delo tako zajema sodelovanje z učenci ali dijaki, starši, drugimi strokovnimi delavci, vodstvom šole in strokovnimi delavci zunanjih institucij, če je to potrebno. Osnovni namen svetovalne službe je sodelovati in pripomoči k čim boljšemu uresničevanju vzgojno-izobraževalnega programa (Bezič, Rupar in Škarić v Sterle, 2021, str. 42). Pod temeljne dejavnosti svetovalne službe so opredeljene:

- **dejavnost pomoči** (neposredna pomoč posamezniku ali skupini, posredovanje strokovnih aktivnosti, ki so potrebne za uspešno delovanje),
- **razvojne in preventivne dejavnosti** (izvajanje preventivnih oblik dela, sodelovanje pri projektih, sodelovanje pri načrtovanju izboljšav, sprememb itn.),
- **dejavnosti načrtovanja in evalvacije** (na preventivi ter področju nudenja pomoči) (Sterle, 2021, str. 42).

V *programskih smernicah* (2008) je zapisanih in opredeljenih tudi devet načel, po katerih se morajo ravnati strokovni delavci v šolski svetovalni službi, in sicer:

- *načelo strokovnosti in strokovnega izpopolnjevanja,*
- *načelo strokovne avtonomnosti,*
- *načelo interdisciplinarnosti, strokovnega sodelovanja in povezovanja,*
- *načelo aktualnosti,*
- *načelo razvojne usmerjenosti,*
- *načelo fleksibilnega ravnotežja med osnovnimi vrstami dejavnosti svetovalne službe,*
- *načelo celostnega pristopa,*
- *načelo sodelovanja v svetovalnem odnosu,*
- *načelo evalvacije lastnega dela* (Čačinovič Vogrinčič in drugi, 2008)

Šolski svetovalni delavec je oseba, h kateri vsak udeleženec v vzgojno izobraževalnem procesu lahko pride po pomoč, nasvet ali pogovor pri reševanju težav. Temeljna naloga svetovalne službe je tudi reševanje konfliktov in nesporazumov tako med učenci/dijaki kot tudi med učitelji in učenci ali dijaki. Ni pa namen svetovalnega delavca ta, da bo težave reševal namesto drugih, na to opozarja tudi Sterle (2021), ki poudari, da se prevečkrat dogaja, da so svetovalni delavci mišljeni kot *»notranji servis«,* ki bo reševal težave namesto drugih. Avtorica meni, da s takim obnašanjem ostali strokovni delavci izkazujejo svojo nemoč oziroma nezmožnosti pri soočenju in reševanju težav (Sterle, 2021, str. 42).

1.6.3 Delo šolske svetovalne službe ob pojavu medvrstniškega nasilja

Leta 2014 je Zavod Republike Slovenije za šolstvo izdalo dokument *»Protokol ob zaznavi in obravnavi medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih«*. V njem so zapisana navodila in postopki, ki jih morajo upoštevati strokovni delavci, če zaznajo in obravnavajo primer nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Strokovni delavec, ki je zaznal nasilje, mora takoj ukrepati, in sicer če mu to dopuščajo okoliščine še isti dan oziroma najkasneje naslednji delovni dan obvesti ravnatelja, razrednika, starše in šolsko svetovalno službo. Napiše zapisnik dogodka ter ga preda šolski svetovalni službi.

Naloga šolske svetovalne službe je, da isti oziroma najkasneje naslednji delovni dan izoblikuje načrt za preprečitev nadaljevanje nasilja, pogovori se tako s povzročiteljem nasilja kot tudi z žrtvijo ter napiše zapisnik pogovora. Na podlagi pridobljenih informacij se začne svetovalno delo z udeleženimi v dogodku nasilja. O dogodku so vedno obveščeni tudi starši, ki so

povabljeni na razgovor. Najkasneje v treh delovnih dneh od zaznave nasilja, je pod vodstvom šolske svetovalne službe sklican tim, ki ga sestavljajo: ravnatelj/ica, svetovalni delavec/ka, razrednik/čarka oziroma vzgojitelj/ica otroka ter po potrebi drugi strokovni delavci VIZ (Lešnik Mugnaioni, Klemenčič, Filipčič, Rustja in Novakovič, 2014, str. 6).

Naloge tima so naslednje:

- *izdela načrt pomoči za žrtev nasilja,*
- *v skladu s predpisi načrtuje vzgojno ukrepanje za povzročitelja,*
- *načrtuje delo s starši,*
- *načrtuje delo z oddelkom, v katerega sta vključena žrtev, povzročitelj nasilja in opazovalci,*
- *sodeluje z zunanjimi institucijami,*
- *določi izvajalce nalog,*
- *s primerom nasilja seznani druge strokovne delavce VIZ* (Lešnik Mugnaioni in drugi, 2014, str. 6)

V primeru kaznivih dejanj oziroma dejanj, ki imajo znake prekrškov, ki se preganjajo po uradni dolžnosti, je dolžnost vodstva šole, da o dogodku obvesti tudi center za socialno delo in policijo. Takrat se v razširjen tim vključi tudi predstavnika policije in svetovalno delavko centra za socialno delo. Člani razširjenega tima si izmenjujejo informacije, spremljajo napredek obravnave, sodelujejo pri izvedbi preventivnih dejavnosti ter načrtujejo in usklajujejo dejavnosti za pomoč otroku, ki je žrtev in za obravnavo povzročitelja nasilja (Lešnik Mugnaioni in drugi, 2014, str. 7).

1.6.4 Ozaveščanje mladih o medvrstniškem nasilju – preventivni programi

Primarna preventiva je ključna za zaščito otrok pred izkušnjami medvrstniškega nasilja ter z njimi povezanimi posledicami. Štirn in Pirc (2020) pravita, da rezultati različnih tujih raziskav kažejo nizke do zmerne učinke preventivnih programov, vendar sta prepričani, da bo sama praksa izvajanja preventivnih programov s kontinuiranimi vsebinami iz področja nasilja prinesla spremembe tako v znanju, prepričanju, kot tudi samem vedenju udeležencev. Skozi leta so se v slovenskem prostoru razvili in delovali različni preventivni programi na področju medvrstniškega nasilja *(»Nasilje je OUT, mi smo IN, To sem jaz, Roka v roki in program NEON*«); aktualni, še trajajoči program NEON, v nadaljevanju podrobneje predstavim. Avtorici poudarita, da se je treba zavedati, da je spreminjanje prepričanj dolgotrajni proces ter da je pri oblikovanju preventivnih programov treba imeti v mislih, da se šolska klima, kultura in vzdušje

konstantno spreminja. Cilj je lahko dosežen samo z dolgoročnim delovanjem na vse udeležence (Štirn in Pirc, 2020, str. 41–43).

1.6.4.1 Preventivni program NEON

Osnovni namen preventivnih programov je krepitev varovalnih dejavnikov otrok (čustvena in socialna kompetenca, pozitivna samopodoba, znanje in veščine za samozaščitno ravnanje idr.). Učinkoviti programi so tisti, ki neselektivno zajemajo veliko število otrok in mladih, ozaveščajo, informirajo ter aktivno vključujejo tudi odrasle osebe. Aktivnosti se morajo začeti že v predšolskem obdobju, saj se tako zagotovi potreben čas za ponovitve, izvajanje ter nadgradnjo veščin in znanja (Štirn in Pirc, 2020, str. 40). Vse našteto je osnovni namen programa NEON. Program NEON je financiran s strani *Ministrstva za zdravje Republike Slovenije*. Namenjen je otrokom v vrtcu in osnovni šoli ter dijakom/dijakinjam v srednji šoli, njihovim staršem in strokovnim delavcem v vzgojno-izobraževalnih zavodih. V okviru projekta so obravnavane sledeče vsebine: medvrstniško nasilje, spletno in spolno nasilje, krepitev socialnih in čustvenih veščin, krepitev podporne socialne mreže otrok in odraslih, varni-nevarni dotiki, varne nevarne skrivnosti, zaščita pravic in spoštovanje pravic drugih. V okviru projekta se redno izvajajo preventivne delavnice za otroke, usposabljanja za strokovne delavce, pripravljajo strokovne vsebine na temo medvrstniškega nasilja kot tudi izobraževalna promocijska gradiva za preventivo medvrstniškega nasilja. Vsem izvajalcem in izvajalkam programa NEON je nudena tudi strokovna podpora v obliki supervizijskih srečanj. Projekt se bo izvajal do leta 2025 (Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije, 2024).

1.7 Multikulturalizem, teorija o rasizmu in družbena pravičnost

Vsem definicijam multikulturalizma je skupno to, da gre za sobivanje različnih kultur znotraj posamezne družbe (Medica, 2011, str. 209). Dekleva in Razpotnik (2002) opisujeta dva vidika multikulturalizma, ki se po mnenju kritikov med seboj prepletata. Govorimo o simbolnem sprejemanju in potrjevanju drugih kultur. Pri tem se osredotočamo na površinske manifestacije neke kulture, sočasno pa se odklanjajo resnične težave, ki jih imajo pripadniki etničnih manjšin. Kljub multikulturni politiki se pozicija moči obstoječi hierarhiji ohranja in povečuje. Etnični manjšini večina dovoli pravico do izražanja, vendar zgolj izbranih in zaželenih kulturnih vsebin (preko sredstev množične kulture), ki na nikakršen način ne ogrozijo in zrahljajo pozicijo moči dominantni kulturi, na tak način pa jih le-ta ohranja v obvladanem položaju. Avtorja pravita, da koncept multikulturalizma prikriva dominacijo vladajočih (nosilcev moči). Z vključitvijo

manjšinskih kultur v »prevladujočo« kulturo te naredijo obvladljive, hkrati pa navidezno zadoščajo zahtevam demokracije (Dekleva in Razpotnik, 2002, str. 48). Beščar in Medveščeк (2016) pravita, da je za preprečevanje in odpravljanje diskriminacije ter neenakih odnosov moči med različnimi družbenimi skupinami potrebno preseganje etnocentrizma, medsebojno spoštovanje in demokratično razmišljanje. Vse to naj bi pripomoglo k temu, da se onemogoči delitve, ter da se ustvarijo pogoji za enakopravno sobivanje vseh v etnično kulturno raznoliki družbi. Ključno vlogo pri tem igra tudi izobraževalni sistem – šole (Beščar, Medveščeк, 2016, str. 27). V skladu z multikulturnim pristopom naj bi šole sprejemale etnične skupine ter njihove posebnosti. To naj bi vključevalo vero, jezik, prepričanja, vrednote, prehrano, prepričanja ipd. Manjšinska kultura bi morala biti enakovredno vključena v vzgojno-izobraževalni sistem (Dekleva in Razpotnik, 2002, str. 48). Turnšek in Basič-Zorec (2009) pravita, da v Sloveniji poleg otrok s posebnimi izobraževalnimi potrebami za »ogrožene« smatramo tudi otroke priseljencev (predvsem iz nekdanje Jugoslavije) in romske otroke (Turnšek in Bašič-Zorec, 2009, str. 120).

Haralambos in Holborn (1999 v Dekleva in Razpotnik, 2002) v teoriji o rasizmu opisujeta, da ksenofobija, nacionalizem, rasizem in podobni pojavi odklanjanja ljudi, ki so drugačni od nas, izhajajo iz obrambe ustaljenega reda stvari. Različice rasizma posameznikov so v veliki meri odvisne od posameznikovih življenjskih pogojev. Uspešne ljudi je strah, da bi vdor raznolikosti lahko spremenil ravnovesje, ki ga cenijo. Bojijo se predvsem, da bi prišlo do uničenja standardiziranega in homogeniziranega sveta, v katerem se dobro počutijo in so uspešni. Na drugi strani pa se neuspešni ljudje oziroma ljudje, ki jim ne gre dobro, bojijo, da bi jim tujci oziroma novo priseljeni ljudje v družbi odžirali dobrine, delo, socialne ugodnosti ipd. (Haralambos in Holborn, 1999 v Dekleva in Razpotnik, 2002, str. 51). Zaviršek (2010) medtem pravi, da je pri rasizmu prisotno prepričanje, da so člani skupine »mi« nosilci kulture, večje inteligentnosti, marljivosti ter vrednosti, medtem ko pripadniki skupine »drugih« teh lastnosti nimajo. (Zaviršek, 2010, str. 90). Razpotnik in Dekleva (2002) pišeta o tem, da če kot pripadniki večinske družbe zahtevamo asimilacijo priseljencev, potem zagovarjamo stališče, da je kultura etničnih manjšin v odnosu do večine manj primerna, ogrožajoča, manjvredna in manj uporabna za življenje v dotočni družbi (Dekleva in Razpotnik, 2002, str. 49). Medvešek (2007) pravi, da so priseljenci in njihovi potomci ter pripadniki posameznih etničnih manjšin v družbi obravnavani kot tvorci težav in predstavljeni kot potencialna grožnja narodni identiteti ter obstoječim družbenim normam (Medvešek, 2007, str. 188). Baumgartl in Favell (1995) govorita o porastu ksenofobije, nestrpnosti in diskriminacije v sodobnih družbah, ki se stopnjuje od leta 1990 (Baumgartl in Facell, 1995 v Medvešek, 2007 str. 188). Med drugim so Romom

pripisane drugačne lastnosti, nasprotne tistim, ki veljajo za večino. Romi veljajo za družbeno skupino, ki je že sama po sebi težava (Urh, 2007, str. 234). Romofobija ali tako imenovan protiromski rasizem ali anticiganizem je rasizem do Romov, ki temelji na prepričanju, da so Romi deviantna ali inferiorna skupina (Carrera idr. po Sardelić, 2021 v Janko Spreizer, 2022, str. 59).

Vižintin (2010) govori o multikulturnem izobraževanju, ki je nasprotje monokulturnemu izobraževanju (prevlada dominantne kulture). Opisuje ga kot proces, ki sprejema in potrjuje pluralizem (jezikovni, verski, etnični rasni idr.), vsem omogoča temeljno izobraževanje, hkrati pa zavrača rasizem in druge oblike diskriminacije (Vižintin, 2010, str. 140). Po Niet (2008) multikulturno izobraževanje sestavlja 7 karakteristik, in sicer: 1. proces, 2. pomembno za vse študente, 3. temeljno, 4. protirasistično, 5. vsepovsod prisotno, 6. izobraževanje za družbeno pravičnost, 7. kritična pedagogika. Avtorica poudari, da je multikulturno izobraževanje pomembno za vse in ne le za pripadnike etničnih manjšin (Niet, 2008 v Vižintin, 2010 str. 140). Nujni del multikulturnega izobraževanja je tudi družbena pravičnost. Vižintin (2010) pravi, da je družbena pravičnost v izobraževanju sestavljena iz štirih delov. Prvič: vsem študentom je omogočen dostop do vseh virov, vključno s čustvenimi in materialnimi viri. Drugič: nasprotuje stereotipom in neresnicam (o rasi, družbenem sloju ipd.), ki bi vodili do neenakosti in diskriminacije. Tretjič: vsi imajo temelj za izobraževanje, ne samo tisti s privilegiranim ozadjem. Črpati je treba iz sposobnosti in moči, ki jo študenti prinesejo v izobraževanje vključno z njihovim jezikom, izkušnjami in kulturo. In četrtič: ključno je, da se ustvari učeče se okolje, ki podpira delovanje za družbene spremembe in kritično razmišljanje (Vižintin, 2010, str. 141).

1.7.1 Socialna vključenost učencev pripadnikov etničnih manjšin

Po Benner in Kim (2009, v Lampret, 2024) lahko občutki nesprejetosti in izključenosti s strani vrstnikov pripadnike etničnih manjšin vodijo v slabši učni uspeh, pomanjkanje motivacije, vse večje izostajanje od pouka in dolgoročno izpad iz šolskega sistema. Na drugi strani pa Garotte idr. (2020, v Lampret, 2024) pravijo, da inkluzivna razredna klima pripomore k učenčevi socialni vključenosti kot tudi večji učni zavzetosti in je tako pomemben varovalnik pred učno neuspešnostjo. Vloga učiteljev je ključna, saj v veliki večini otroci etnične manjšine potrebujejo pomoč pri vključevanju v razredno skupnost. Baker (2006, v Lampret, 2024) pravi, da sta socialna vključenost učenca in njegov odnos do šole odvisna od kakovosti odnosa med učiteljem ter učencem in od učiteljevega načina vodenja razreda. Raziskava, ki je bila izvedena

v osnovnih šolah v Avstriji, Italiji in Sloveniji je pokazala, da so bili učenci priseljencev pogosteje žrtve verbalnega nasilja, ker niso govorili lokalnega jezika, prav tako so bolj viktamizirani tisti otroci, ki prihajajo iz družin z nižjim socio-ekonomskim statusom (Benner in Kim, 2009, Garotte idr., 2020, Baker, 2006 v Lampret, 2024, str. 60).

1.7.2 Učenci, pripadniki etničnih manjšin in vključenost v medvrstniško nasilje

Lampert (2024) pravi, da izsledki raziskav (Vitoroulis in Vaillanco, 2015, 2018) pravijo, da se učenci etničnih manjšin na splošno ne razlikujejo po verjetnosti za viktimizacijo kot tudi ne po izvajanju medvrstniškega nasilja, čeprav je dolgo veljalo prepričanje, da so učenci etničnih manjšin večkrat žrtve kot izvajalci nasilja. Avtorica po Atwal in Wang (2019 v Lampret, 2024) povzame, da je večja verjetnost, da učenec postane žrtev medvrstniškega nasilja takrat, ko njegove značilnosti izstopajo od značilnosti ostalih učencev znotraj razreda (jezik, videz, vrednote, obnašanje ipd.). Kuldas idr. (2021 v Lampret, 2024) pravijo, da pripadniki etničnih manjšin pogosteje postanejo žrtve v etnično homogenih razredih, ker ne ustrezajo oddelčnim normam, zato doživljajo pomanjkanje socialne podpore s strani vrstnikov in tako postanejo tarča medvrstniškega nasilja. Po Agirdag idr. (2011 v Lampret, 2024) se viktimizacija pripadnikov etnične skupine znotraj razreda zmanjša, če je v razred vključen še vsaj en učenec, ki je pripadnik izstopajoče etnične skupine. Etnična raznovrstnost razreda se v študijah kaže kot pomemben varovalni dejavnik pred viktimizacijo učencev, ki pripadajo etničnim manjšinam (Vitoroulis in Vaillanco, 2015, 2018, Atwal in Wang, 2019, Kuldas idr., 2021 in Agirdag idr., 2011 v Lampret, 2024, str. 61).

2 Formulacija problema

Nasilje v družbi ni redek pojav, medtem ko medvrstniško nasilje zaradi vse večje pogostosti in ogrožanja zdravega razvoja otrok postaja velika globalna težava, saj se pojavlja na skorajda vseh šolah vsak dan (Bilić, 2013, Pečjak in Pirc, 2014). O medvrstniškem nasilju *(angl. bullying)* govorimo takrat, ko posameznik, ki misli, da je močnejši, odvzame pravice vrstniku. Lahko ga žali, prestraši, prizadene, poškoduje in mu s temi dejanji povzroči, da se počuti nemočnega. Za medvrstniško nasilje je značilno neravnotežje moči. Nadlegovanje in teroriziranje se običajno ponavljata, stopnjujeta in pogosto postajata vedno hujša, posledično pa to privede do resnih in dolgotrajnih težav žrtev nasilja (Dekleva in Razpotnik, 2015, str. 221).

V mednarodnem poročilu *Health Behavior in School-aged Children (HBSC)* iz leta 2021/2022 so predstavljeni podatki za medvrstniško nasilje in ustrahovanje med mladostniki v starostnih skupinah 11, 13 in 15 let v 44 državah in regijah v Evropi, srednji Aziji in Kanadi. V raziskavo je bila vključena tudi Slovenija. Poročilo opisuje stanje medvrstniškega nasilja med mladostniki, vlogo starosti, socialne neenakosti ter spola in spremembe, povezane s pretepanjem in ustrahovanjem mladostnikov skozi čas. Ključne ugotovitve kažejo, da je v povprečju 6 % mladostnikov poročalo, da so vsaj dvakrat do trikrat na mesec v zadnjih nekaj mesecih ustrahovali druge. Fantje so poročali o večjih stopnjah izvajanja nasilja (ustrahovanja drugih v šoli ali na spletu in vpletenost v fizične obračune kot dekleta). Približno eden od 10 fantov in deklet je poročal, da je bil v šoli ustrahovan vsaj dvakrat do trikrat na mesec v zadnjih nekaj mesecih. Eden od 10 mladostnikov je poročal, da je bil vsaj trikrat v zadnjih 12 mesecih vpleten v fizične spopade (14 % fantov, 6 % deklet). Kar zadeva socialno-ekonomski status, so bile razlike opazne v manjšini držav in regij (13 za fante, 10 dekleta) v večini primerov pa so mladostniki iz družin z nižjim socialno-ekonomskim statusom poročali o višji stopnji ustrahovanja drugih otrok v šoli. Vrstniška viktimizacija se od leta 2018 ni bistveno spremenila, opazen je višji odstotek nasilja med dekleti**. Skrb vzbujajoč trend je pojav spletnega nasilja.** 12 % mladih je priznalo, da so že ustrahovali druge preko spleta (14 % fantov in 9 % deklet) ter 16 % žrtev. To poročilo potrjuje, da medvrstniška viktimizacija ostaja zelo razširjena globalna težava (Cosma, Molcho in Pickett, 2024).

S strani medijev je mogoče zaslediti, da porast medvrstniškega nasilja beležimo tudi v Sloveniji. V letu 2021 so v Sloveniji obravnavali 386 primerov medvrstniškega nasilja, od tega se je 153 primerov nasilja zgodilo v osnovnih šolah (Lotrič, 2024).

Policija (2023) v svojem letnem poročilu o delu policije navaja, da je bil obravnavni delež mladoletniške kriminalitete 2,9-odstoten, kar pomeni, da je to najvišji obravnavni delež v zadnjih desetih letih. Policija opozarja na nasilništvo, katerega število iz leta v leto narašča. V letu 2019 je policija obravnavala 67 takih kaznivih dejanj, v letu 2023 pa 123. Pogosto gre za medvrstniško nasilje. Policija opozarja, da se je njihovo število v zadnjih petih letih skoraj potrojilo (Ministrstvo za notranje zadeve republike Slovenije – Policija, 2024).

V magistrskem delu bom raziskovala, kako pogosto in ali sploh že kdaj so se osnovnošolski učenci zadnje triade dveh posavskih osnovnih šol znašli v različnih vlogah v situacijah nasilja. Z intervjuji strokovnih delavcev svetovalne službe želim dobiti vpogled, kakšna je vloga in delo svetovalne službe z udeleženci medvrstniškega nasilja ter kakšno je ozaveščanje o preprečevanju nasilja s strani šol. Za posavske osnovne šole sem se odločila, ker pouk v osnovnih šolah obiskujejo tudi otroci priseljencev in romski otroci.

Hipoteze, ki jih bom obravnavala, so naslednje:

- H1: Kjer pouk obiskujejo romski otroci in priseljenci, so učenci deležni več medvrstniškega nasilja od njih kot od ostalih sošolcev.
- H2: Romski otroci in otroci priseljencev se večkrat znajdejo v vlogi žrtev kot v vlogi storilcev medvrstniškega nasilja.
- H3: Največ medvrstniškega nasilja se zgodi med odmori, ko ni prisotnega nadzora odrasle osebe.
- H4: Medvrstniško nasilje je najbolj obsežno in izrazito v zaključnih razredih osnovne šole.
- H5: Žrtve medvrstniškega nasilja o nasilju največkrat molčijo.
- H6: Deklice so deležne več medvrstniškega nasilja s strani dečkov kot obratno – dečki s strani deklic.

3 Metodologija

3.1 Vrsta raziskave

Metodologija bo zajemala tako kvantitativno kot tudi kvalitativno metodo raziskovanja. Mesec (1998) pravi, da pri kvalitativni raziskavi osnovno izkustveno gradivo sestavljajo pripovedi ali besedni opisi, gradivo je analizirano na besedni način brez uporabe merskih postopkov, ki dajo števila, ter brez operacij nad števili, medtem ko so pri kvantitativni analizi podatki pridobljeni s standardiziranimi merskimi postopki, podatke je mogoče izraziti kot števila in jih analizirati z matematičnimi ter statističnimi metodami (Mesec, 1998, str. 26).

3.2 Merska inštrumenta

V raziskavi sem uporabila dva merska inštrumenta. Prvi merski inštrument je bil anketni vprašalnik, ki je bil anketirancem na voljo v tiskani obliki. Sestavljen je bil iz 26 vprašanj zaprtega in polodprtega tipa. Pri posameznih vprašanjih je bilo na voljo več možnih odgovorov, pri določenih je bil na voljo samo en odgovor, ponekod so lahko anketiranci izrazili tudi svoje mnenje. Prvi sklop anketnega vprašalnika sestavljajo splošna vprašanja o medvrstniškem nasilju, o preprečevanju in preventivi na osnovnih šolah, medtem ko se drugi sklop nanaša na izkušnjo medvrstniškega nasilja v osnovni šoli, saj sem od anketirancev želela izvedeti, ali so se že kdaj znašli bodisi v vlogi nasilneža bodisi v vlogi žrtve ali opazovalca medvrstniškega nasilja. Drugi merski inštrument je bil delno strukturiran intervju. Intervju je bil sestavljen iz več podtem (preventivno delo šolske svetovalne službe glede ozaveščanja o medvrstniškem nasilju, obseg medvrstniškega nasilja na določeni šoli, delo šolske svetovalne službe s povzročitelji, žrtvami in opazovalci nasilja ipd.) znotraj katerih sem pripravila vnaprej zastavljena vprašanja, skozi katere sem intervjuvance tekom dialoga vodila.

3.3 Spremenljivke

Tabela 3: Spremenljivke

Spremenljivka	**Indikator**	**Modalitete**	**Lestvica**
Spol	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Moški - Ženski - Se ne želim opredeliti	Nominalna
Razred	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Sedmi - Osmi - Deveti	Nominalna
Poznaš izraz medvrstniško nasilje	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Da - Ne	Nominalna
Katere vrste medvrstniškega nasilja poznaš?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Fizično (pretepanje, porivanje, lasanje, odrivanje, namerno brcanje) - Psihično (zmerjanje, posmehovanje, žaljenje, razširjanje lažnih, neresničnih informacij, hujskanje prijateljev) - Spolno (otipavanje, spolno nadlegovanje, nasilje zaradi spolne ali seksualne nekonformnosti – LGBTQ+) - Spletno (širjenje neresničnih	Nominalna

		informacij po spletu – preko Facebooka, Instagrama, Tik-Toka ipd.) - Etično (nadlegovanje, zmerjanje zaradi narodnosti; če nekdo prihaja iz druge države, npr. Bosna in Hercegovina, Makedonija, Srbija ipd., ali je pripadnik etnične manjšine, npr. Rom)	
Meniš, da je medvrstniškega nasilja na vaši šoli veliko?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Da - Ne	Nominalna
Katerega nasilja je po tvojem mnenju na vaši šoli največ?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Fizičnega - Psihičnega - Spolnega - Spletnega - Etničnega	Nominalna
Ali si bil/a kdaj žrtev medvrstniškega nasilja?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Da - Ne	Nominalna
Katere vrste nasilja si bil/ bila deležna?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Fizičnega - Psihičnega - Spolnega - Spletnega - Etničnega	Nominalna
So nasilneži (učenci ali učenke, ki izvajajo nasilje) tvoji vrstniki,	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Vrstniki (oseba enake starosti, ki	Nominalna

sošolci ali starejši učenci?		obiskuje drug razred) - Sošolci - Starejši učenci	
Kako si se ob tem počutil/a?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Bil/a sem žalosten/a - Bilo me je strah - Bilo me je sram - Zelo me je skrbelo - Želel/a sem se maščevati - Drugo	Nominalna
Ali nasilje še traja?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Da - Ne	Nominalna
Ali si komu povedal/ povedala, da se nad tabo izvaja nasilje?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Da - Ne	Nominalna
Ali v šoli dobite dovolj informacij o tem, kaj medvrstniško nasilje je, komu se lahko zaupate, kje lahko poiščete pomoč?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Da - Ne	Nominalna
Če si kdaj poiskal/a pomoč, kdo ti je pomagal?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Šolska svetovalna služba (socialna delavka) - Razredničarka - Starši - Prijatelji - Sošolec	Nominalna
Kaj meniš o učencih ali učenkah, ki izvajajo nasilje?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Želijo dokazati svojo moč - Želijo izstopati iz skupine - Imajo težave doma Drugo	Nominalna
Kje oziroma kdaj se po tvojem mnenju	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Med odmorom, ko ni prisotne odrasle osebe (učitelj)	Nominalna

medvrstniško nasilje največkrat dogaja?		- Med poukom - Po šoli - V garderobi - V toaletnih prostorih Na igrišču	
Medvrstniškega nasilja so po mojem mnenju večkrat deležne/i?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Dekleta s strani deklet - Fantje s strani fantov - Dekleta s strani fantov - Fantje s strani deklet LGBTQ+ osebe	Nominalna
Si bil/a kdaj priča medvrstniškemu nasilju?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Da - Ne	Nominalna
Kakšno je bilo tvoje počutje ob tem?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Bil/a sem žalosten/a - Bilo me je strah - Zelo me je skrbelo - Bilo mi je vseeno - Bil/a sem jezen/a - Drugo	Nominalna
Si komu povedal/a, da si bil/a priča nasilju?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Da, povedal/a sem staršem - Da, povedal/a sem razredničarki - Da, povedal/a sem svetovalni delavki Ne, nisem povedal/a nikomur.	Nominalna
Si morda nasilje preprečil/a ali želel/a preprečiti?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Da Ne	Nominalna
Si kdaj izvajal/ izvajala nasilje nad sošolci,	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Da - Ne	Nominalna

vrstniki ali mlajšimi učenci?			
Kakšni so bili razlogi za tvoje početje?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Imel/a sem težave doma - Imel/a sem težave v šoli - Nisem se razumel/a z učencem/ učenko - Želel/a sem se dokazati pred drugimi - Bil/a sem žalosten/a - Bil/a sem jezen/a - Branil/a sem se pred drugimi - Bil/a sem osamljena - Počutil/a sem se izključen/a iz skupine - Drugo	Nominalna
V vaši šoli so tudi vrstniki, sošolci, ki so pripadniki etničnih manjšin (prebivalci, ki prihajajo iz druge države ali Romi), v kateri vlogi se večkrat znajdejo?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Vloga nasilneža (učenec ali učenka, ki izvaja nasilje) - Vloga žrtve (učenec ali učenka, ki doživlja nasilje) - Vloga opazovalca (učenec ali učenka, ki opazuje nasilje) - Nič od naštetega	Nominalna
Nad kom izvajajo nasilje, ko se znajdejo v vlogi nasilneža?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Sami med sabo (pripadniki etničnih manjšin nad pripadnike etničnih manjšin) - Pripadniki etničnih manjšin izvajajo	Nominalna

		nasilje nad ostalimi vrstniki, sošolci - Oboje od naštetega	
Kadar se otroci/sošolci etničnih manjšin znajdejo v vlogi žrtve nasilja, nasilje nad njimi izvajajo?	Obkrožen odgovor anketiranca v raziskavi	- Vrstniki, sošolci - Starejši učenci - Ostali pripadniki etnične manjšine	Nominalna

3.4 Populacija in vzorec

Pri anketnem vprašalniku populacijo v raziskavi predstavljajo učenci in učenke zadnje triade (7., 8. in 9. razred) dveh posavskih osnovnih šol. Vzorec je enostavno slučajnostni ter obsega 270 enot. Pri intervjuju populacijo predstavljajo svetovalni delavci dveh posavskih šol, strokovnjaki na področju medvrstniškega nasilja. Vzorec je enostavno slučajnostni in obsega 2 enoti (dve svetovalni delavki).

3.5 Zbiranje podatkov

Najprej sem vzpostavila stik s šolskima svetovalnima delavkama in jima predstavila, kaj želim v magistrskem delu raziskati. Po posvetovanju z vodstvom šole sta bili obe šoli pripravljeni v raziskavi sodelovati. Za zbiranje podatkov sem uporabila metodo anketiranja in ustnega spraševanja. Anketa je bila v tiskani obliki, sestavljalo jo je 26 vprašanj in je bila za vse anketirance enaka. Anketa je bila anonimna. Zbiranje podatkov je potekalo od 27. 5. 2024 do 10. 6. 2024. Zbrala sem 270 anket. Anketa je bila izvedena na raziskovanih šolah v času razrednih ur. Tema medvrstniškega nasilja anketirancem ni bila tuja, saj sta obe šoli že vključeni v preventivni program NEON, kjer v vseh razrednih osnovne šole na temo medvrstniškega nasilja izvajajo preventivne delavnice. Pri metodi ustnega spraševanja sem intervjuvanki sama spraševala in zapisovala odgovore. Po predhodnem dogovoru sogovornic se je intervju snemal. Intervju sem opravila z dvema svetovalnima delavkama iz dveh posavskih osnovnih šol, ki pokrivata področje medvrstniškega nasilja, iz vsake šole po en intervju. Zbiranje podatkov je potekalo od 27. 5. 2024 do 28. 6. 2024. Iz zvočnih zapisov sem pripravila transkripcije intervjujev. Intervjuji so bili izvedeni na raziskovanih šolah v pisarnah svetovalnih delavk.

3.6 Obdelava in analiza podatkov

Pri obdelavi podatkov sem uporabila tako kvalitativno kot tudi kvantitativno metodo analize. Obdelava intervjuja je bila kvalitativna, saj izkustveno gradivo predstavljajo besedni opisi. Intervju je bil razdeljen na več podtem, nato pa sem na podlagi odgovorov oblikovala interpretacijo razmišljanja intervjuvancev. Obdelava ankete je bila kvantitativna, saj sem prikazala številčne podatke. Pri obdelavi podatkov sem si nato pomagala s spletnim programom 1ka, kjer so se podatki statistično obdelali, kasneje pa sem jih vnesla v program Microsoft Excel in Microsoft Word, kjer sem izdelala potrebne grafe in tabele.

4 Rezultati raziskave

4.1 Rezultati intervjujev

Kot sem že omenila, sem intervjuje opravila z dvema svetovalnima delavkama iz dveh posavskih osnovnih šol, ki pokrivata področje medvrstniškega nasilja, iz vsake šole po en intervju. Svetovalni delavki sta poimenovani s črkama A in B. V nadaljevanju predstavim rezultate intervjujev, predstavljene po temah in podtemah.

4.1.1 Medvrstniško nasilje in zaznavanje medvrstniškega nasilja v dveh posavskih osnovnih šolah

Svetovalni delavki sem najprej vprašala, kako pogosto zaznavata medvrstniško nasilje in katere vrste medvrstniškega nasilja se na šoli najpogosteje pojavljajo. Od svetovalne delavke A sem izvedela, **da je porast v medvrstniškem nasilju**, medtem ko svetovalna delavka B pravi, **da se z nasiljem ne srečujejo pogosto**. *»Pogosto« (A1). »Čeprav še vedno je ta odstotek, ko mi ne izvemo, se pravi, ko nam potem starši sporočijo« (A9). »100-odstotno ne moremo vedeti, ker nimamo kazalnik merilnika, »sumerično« pa lahko rečem, da pogosto« (A11). »Zdaj kako pogosto to je, zdaj tako, ne vem, mogoče 1-krat tedensko, da imamo kak primer« (B1), nekega hudega nasilja, ali pa, da bi se ves čas ukvarjali, tega pri nas nimamo.« (B3).* Obe svetovalni delavki sta tudi mnenja, da je ključno, da tako strokovni delavci kot tudi starši **vedo in znajo razlikovati, kaj je nasilje in kaj je konflikt.** *»Opažamo, da starši ne ločijo, kaj so konflikti in kaj je nasilje. K nam potem prihajajo s stavki "kaj pretiravate, tudi mi smo se tako, ko smo bili majhni ipd."« (A27). »Ja, konflikt se reši, nasilje pa je kontinuirano, se pravi neki dogodki, ki trajajo dlje časa, se ponavljajo in se ne neha« (A28). »Tako, da morajo biti in starši in učitelji ozaveščeni o tem, kaj je konflikt, kaj je nasilje.« (A31). »Ker ni vse nasilje, velikokrat ugotovimo, da gre samo za konflikt« (B2).*

Pri vrstah nasilja, ki se najpogosteje pojavljajo, je svetovalna delavka A odgovorila, da je to **spletno nasilje**, izpostavila je tudi **psihično nasilje med dekleti**. *»Spletno na prvem mestu, tega smo imeli v letošnjem šolskem letu tudi največ, tudi največ prijav na policiji, ker je šlo za hujše oblike, tako da, to se je vse preselilo na splet« (A12). »Fizičnega ni, če so, so to redki primeri (A13), pa največ smo imeli letos psihičnega med dekleti« (A14).* Svetovalna delavka B je izpostavila **fizično nasilje med fanti** in **psihično nasilje med dekleti**. *»Pri fantih še vedno prevladuje fizično nasilje (B6), pri dekletih pa psihično, ki je po mojem mnenju bolj zahrbtno«*

(B7). »Opažam, da fantje stvari hitreje rešujejo predvsem v primeru konflikta (B8), pri dekletih pa to traja in se vleče, zamera v zamero, to pa lahko hitro preraste v nasilje (B9), zato moramo biti pri dekletih bolj pozorni na te stvari« (B10).

4.1.2 Preventivne dejavnosti na področju medvrstniškega nasilja

Obe svetovalni delavki sta odgovorili, da preventivnim dejavnostim na področju nasilja namenjajo veliko pozornosti predvsem **z izvajanjem preventivnih delavnic**. *»V letošnjem šolskem letu smo imeli velike preventivne aktivnosti – po programu NEON izvajamo preventivne delavnice o medvrstniškem nasilju od 1.–9. razreda« (A4). »In sicer, odkar se izvaja program NEON. Tudi sama sem bila del tega programa že prej, ko sem delala na manjši šoli. Zelo kakovosten program, ki se izvaja iz strani Ministrstva za zdravstvo ter inštituta ISSA, organizacija, podprta s strani psihologov in psihoterapevtov, in res lahko rečem, da so vsa gradiva, s katerimi delamo, zelo kakovostna« (A20). »Na temo medvrstniškega nasilja smo se strokovne delavke veliko izobraževale preko programa NEON« (B12). »Tako, da imamo usposobljen kader tako na nižji kot tudi višji stopnji (B13), in izvajamo delavnice od 2.–8. razreda« (B14).* Svetovalna delavka A opaža, da je bila po opravljenih delavnicah večja samoiniciativa učencev, otroci so se opogumili in poročali o dogodku nasilja. *»Opažamo, da je večje ozaveščanje oziroma da so otroci po delavnicah prišli povedat o dogodku nasilja. Mi jih nagovarjamo, da ni pomembno, h komu prideš, pomembno je, da prideš k eni osebi, ki ji zaupaš« (A5).* Svetovalna delavka B meni, da je **cilj preventivnih delavnic opolnomočenje otrok**. *»Se mi zdi, da to je tudi cilj programa NEON. Da otroke opolnomočimo« (B24).* Svetovalna delavka A je med drugim omenila, da so imeli v sklopu preventivnih dejavnosti tudi predavanje za starše, vendar je bila udeležba glede na porast problematike medvrstniškega nasilja zanemarljiva, iz česar lahko sklepam, da starši osnovnošolcev problematiki medvrstniškega nasilja ne pripisujejo velikega pomena. *»Lansko leto smo imeli tudi predavanje o nasilju za starše, prišlo je 7 staršev. Mi pa smo šola, ki ima skupno 800 otrok« (A25). »Mislim, to me malo skrbi, zato bomo v naslednjem šolskem letu glede na vse dogodke, ki smo jim priča, predavanje ponovili« (A26).*

4.1.3 Delo šolske svetovalne službe ob zaznavi nasilja

Poleg že zgoraj omenjenih in predstavljenih preventivnih dejavnosti, ki se izvajajo v sklopu dela svetovalne službe, delo svetovalne delavke ob pojavu medvrstniškega nasilja zajema sledeče: **delo po napisanih smernicah o zaznavi medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah.** *»Ja tako, mi delamo po protokolu. Uglavnem, to je protokol napisan iz strani Zavoda za šolstvo, katerega se striktno držimo« (A35). »V šolstvu je tako, da imamo določena pravila. Sledimo zapisanemu protokolu« (B17).* **Takojšne ukrepanje** *»se pravi, da se svetovalna služba vključi takoj« (A36).* **Seznanitev strokovnih delavcev in staršev o dogodku nasilja** *»prvi dan se obvesti vse pristojne v šoli, v roku 3 dni pa se mora izdelati načrt (A37). »Zapiše se zapisnik, obvesti se starše, nato ukrepamo naprej, tudi kar se tiče vzgojnih ukrepov ipd. ...« (B19).* **Obveščanje ostalih pristojnih institucij** (Center za socialno delo, policija) v kolikor presodijo, da se je zgodila hujša oziroma težja oblika nasilja. *»Jaz sem zelo za to, da ne glede na to, da otrok še ni dopolnil 14 let, da se vključijo zunanje institucije, kadar presodimo, da je hujša ali težja oblika nasilja« (A41). »V kolikor so hujše oblike se seveda vključi tudi druge institucije« (B21).* Temeljna naloga svetovalne službe je tudi **svetovanje v sklopu izvedenega pogovora z udeleženci medvrstniškega nasilja ter podaja strokovnega mnenja** *»Svetovalna služba mora govoriti z obema stranema, če to prej naredi učitelj, potem svetovalna služba naredi samo en back-up plan« (A39). »Ampak jaz si vedno želim še govoriti z otroki« (A40). »Tukaj jaz vidim delo svetovalne službe, da svetuje, predlaga timu in da malo opiše doživljanje otrok« (A45). »Tam potem tudi mi podamo svoje mnenje, "ej, s tem otrokom bo nekdo mogel delat"« (A49). »Vedno se tudi ločeno pogovorimo z otroki, nikoli skupaj« (B20)* ter **iskanje vzrokov,** zakaj je do medvrstniškega nasilja sploh prišlo. *»Mi moramo iskati vzroke, zakaj je temu tako« (A60). »Ker iz prakse lahko rečem, da otrok, ki izvaja nasilje, je najverjetneje priča nekemu nasilju v domačem okolju ali pa celo deležen nasilja« (A59).*

4.1.3.1 Delo z žrtvami in povzročitelji medvrstniškega nasilja ter starši

Nadaljnje delo svetovalne delavke zajema obravnavo tako povzročiteljev kot tudi žrtev medvrstniškega nasilja. Obe strokovni delavki sta povedali, da **več pozornosti namenjajo žrtvam medvrstniškega nasilja**. *»Jaz sem v letošnjem letu delala bolj s povzročitelji nasilja, kateri so morali potem k meni hodit na uro, smo se pogovarjali o tem (A50)«. »Delamo z obojimi, ja« (B22). »Poudarek dajemo predvsem na žrtve« (B23).* Svetovalna delavka A je omenila, da ji je **največji izziv pogovor s starši**. *»Starši so odzovejo tako, da pridejo, pač nujno*

je, da pridejo« (A99). »Najtežje oziroma največji izziv pa je vedno pogovor s starši« (A52). »Tukaj vidiš, da so starši zelo zaščitniški in si neradi priznajo, da je njihov otrok kaj naredil narobe« (A53). »Mi kot svetovalna služba moramo odreagirati, stvari raziskati, in v primeru, da bi se izkazalo, da ni nič, bi tudi jaz povedala, da je šlo za pomoto – napako« (A56). Med drugim je svetovalna delavka B povedala, da so v določenih primerih **starši zelo neodzivni, sploh kadar so v pojav medvrstniškega nasilja vključene etnične manjšine**. *»Ja, starši so seveda obveščeni, povabljeni na razgovor, v kolikor je to potrebno. Drži pa, da so starši romskih otrok zelo neodzivni, (B45) oziroma v kolikor so že prišli na razgovor prevladuje odgovor "veste, mi mu nič ne moremo, ne posluša me"« (B46).* Svetovalna delavka A je tudi mnenja, da je **vse več neprimernega vedenja s strani staršev**. *»Vidimo in opažamo, da je vse več staršev, ki imajo neprimerno vedenje v smislu, da posegajo v avtoriteto učitelja, strokovnih delavk in zahtevajo svoje, da ne verjamejo, da mislijo, da mi slabo delamo. In to so zame tudi znaki nasilnega vedenja« (A78).*

4.1.3.2 Sodelovanje svetovalne službe s strokovnimi delavci in vodstvom

Obe svetovalni delavki imata **dobre izkušnje pri sodelovanju z ostalimi strokovnimi delavci, prav tako imata obe svetovalni delavki veliko podporo s strani vodstva šole**. *»Najprej smo se osredotočali na ožji tim, sedaj pa to širimo tudi na učitelje – večji tim (A21). Iz tega vidika smo iz strani šole – vodstva zelo podprti (A22), ker za te vsebine ni nikjer programa, do tega sem jaz tudi zelo kritična, ker že dolgo časa delam v šolstvu in za vse ostalo "je ali pa imamo", nimamo pa za socialne veščine in zato rabimo posluh vodstva, da lahko gremo s temi vsebinami noter, se pravi v šolski prostor, da nam ostali odstopijo kakšno svojo uro, da lahko te stvari tudi izvedemo. Imamo tudi podporo vodstva, kadar pride do primera nasilja, v smislu, da jaz lahko podam svoje mnenje, tole je pa za prijavo ipd. Vodstvo prisluhne mnenju stroke. (A23) Tudi če imamo drugačno mnenje, vodstvo prisluhne stroki, to se mi zdi super. Ker če tega nimaš, to je lahko težava« (A24). »Ja, imamo veliko podporo vodstva« (B11). »Na temo medvrstniškega nasilja smo se strokovne delavke veliko izobraževale preko programa NEON« (B12). »Tako da imamo usposobljen kader tako na nižji kot tudi višji stopnji« (B13). »Zato smo hvaležni tudi vodstvu šole, da nas pri tem podpirajo. Že nekaj let res kontinuirano delamo na tem, tako da ja, imamo podporo vodstva« (B16).*

4.1.4 Etnične manjšine in vključenost v medvrstniško nasilje

Z magistrskim delom sem želela dobiti vpogled, kakšno je stanje medvrstniškega nasilja v šolah, kjer so v pouk vključeni tudi otroci etničnih manjšin. Na obeh šolah pouk obiskujejo otroci etničnih manjšin, ki jih štejemo med ranljivejše družbene skupine. V šoli A pouk obiskuje večji odstotek otrok priseljencev, medtem ko v šoli B pouk obiskuje večji odstotek romskih otrok. Svetovalni delavki sem vprašala, v kateri vlogi se ti otroci največkrat znajdejo ter kako poteka delo z njimi in njihovimi starši ob pojavu medvrstniškega nasilja. Svetovalna delavka A je povedala, da se otroci **največkrat znajdejo v vlogi žrtve.** »*V vlogi žrtve. Jaz lahko iz moje prakse povem, da v 90 % nasilja ne izzovejo priseljenci in ne Romi. To trdim za moje primere šol« (A85).* Otroci reagirajo na nasilje in se odzovejo na nasilno situacijo. *»Se pravi, da so bili zgolj izzvani in so se potem na izzvano situacijo odzvali« (A86).* Iz primerov iz prakse je povedala, da se je tudi že zgodilo, **da so krivdo za nasilje prevalili na pripadnike etničnih manjšin**. *»Spet še ena stvar iz prakse, vendar je na žalost tako, da v velikih primerih izvemo, da slovenski otroci lažejo, češ, samo da bi krivdo zvalili na manjšine« (A87).* Strokovna delavka A je tudi mnenja, da žal živimo v družbi**, ki ima vcepljena stereotipna mišljenja o etničnih manjšinah**. »*Živimo v prepričanju, oziroma zelo je razpršeno mnenje, da so pripadniki etničnih manjšin, Romi, priseljenci, tisti, ki izvajajo nasilje« (A90).* »*In jaz vedno rečem, to je otrok, ki je v tuji državi, ki ne zna jezika, ne pozna okolja, njemu nov svet, zelo mu je otežkočeno. In potem če je v tem tujem svetu izzvan z opazkami, seveda se bo tudi on na to odzval« (A93).* *»Družbena klima je žal naravnana tako, sploh desno usmerjena, da jih moramo "po domače zredirati". Nej grejo tam, kjer so bili ...« (A96).* *»Seveda ne opravičujem ljudi, ki delajo narobe, vendar se moramo zavedati, da je to tudi v primeru nasilja priseljencev manjši odstotek ljudi« (A97).* Iz prakse je povedala, da je **bil v šolskem letu 2023/2024 zaznan upad nasilja, izvedenega s strani priseljencev**. *»Kar se naše šole tiče, lahko rečem, da v lanskem šolskem letu je bilo veliko težav s strani priseljencev je bila tudi velikokrat vpletena policija (A91). V letošnjem šolskem letu pa je bilo tega manj … Sploh v primeru nasilja, ki se je prijavilo policiji je bilo 50/50. Tako da to bi bil moj odgovor na to« (A2).*

Svetovalna delavka B meni, da etnične manjšine **ne izstopajo**. *»Jaz bi rekla, da ne izstopajo« (B33).* *»Mogoče pred leti smo imeli nekaj romskih fantov, ki so nam povzročali težave, vendar hujših oblik nasilja ni bilo« (B34).* **Je pa izpostavila, da imajo težave predvsem pri mlajših otrocih v začetnih razredih osnovne šole (prva triada), kjer se vidi pomanjkanje vzgoje**. *»Edino pri mlajših otrocih opažam, ampak morate vedeti, da oni doma živijo in so vzgojeni drugače kot mi« (B35).* *»In njihovo obnašanje 1.–3. razred je neprimerno« (B36).* *»In ko oni*

rečejo "ti bom razbil nos", naši otroci, če se lahko tako izrazim, jemljejo to zelo resno. Njim pa je to čisto vsakdanje« (B37). »Tudi pogovorno se pogovarjajo tako kot v naselju in največja težava romskih otrok je ta, da niso naučeni, kaj je prav in kaj ne« (B39).

Kar se tiče dela z etničnimi manjšinami, obe delavki pravita, da **tako kot pri ostalih otrocih sledijo določenemu protokolu**. *»Po enakem protokolu, kot z vsemi ostalimi otroki« (A98). »Enako kot z vsemi, sledimo določenemu protokolu, smernicam« (B44).*

Se pa pojavljajo razlike pri sodelovanju s starši otrok etničnih manjšin. Svetovalna delavka A je povedala, da so starši priseljencev kar odzivni, vendar imajo težavo s pogovornim jezikom, ker v posavskem okolišu žal ni na voljo uradnega prevajalca. *»Starši se odzovejo tako, da pridejo, pač nujno je, da pridejo« (A99). »V kolikor se ne bi odzvali, potem urejamo naprej preko ravnateljice ali pa Centra za socialno delo« (A100). »Sedaj tukaj je malo težje, ker nimamo uradnega prevajalca (A102). Očetje, ki znajo slovensko delajo, matere pa v večini ne govorijo slovensko (A103). Ampak se te starši kar znajdejo pa tudi strah jih je. Seveda, v tuji državi so (A104). V enem primeru spletnega nasilja je bilo izvedeno nasilje priseljenec med priseljencem (A105). To so se starši takoj odzvali oboji. (A106) Je pa težava jezik, kot sem že omenila« (A107).* Medtem ko ima svetovalna delavka B **slabe izkušnje z odzivnostjo staršev romskih otrok**. *»Ja, starši so seveda obveščeni, povabljeni na razgovor, v kolikor je to potrebno. Drži pa, da so starši romskih otrok zelo neodzivni (B45), oziroma v kolikor so že prišli na razgovor prevladuje odgovor "veste, mi mu nič ne moremo, ne posluša me"« (B46).* Svetovalna delavka B je delila z nami tudi podatek, **da zelo malo romskih otrok dejansko zaključi osnovnošolsko izobraževanje**. *»Drži tudi, da zelo malo romskih otrok zaključi osnovno šolo« (B41). Trenutno imamo v 9. razredu tri romske deklice, s katerim sicer nimamo nobenih težav, pa glede na to, da živimo v okolišu, kjer je visok odstotek Romov, je to zelo malo« (B42).*

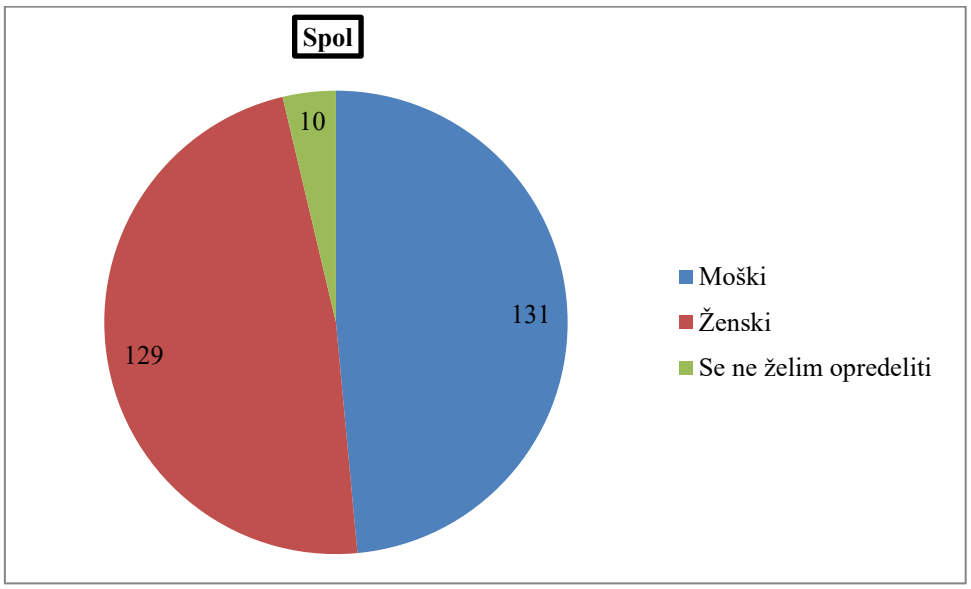
4.2 Rezultati anketnih vprašanj

V raziskavi, ki sem jo izvedla, je sodelovalo 288 oseb, od tega je bilo 18 anket zaradi nepravilne oziroma nepopolne izpolnitve ankete neveljavnih, upoštevala sem pravilno izpolnjene ankete 270 oseb. Anketa je bila anketirancem na voljo v tiskani obliki. Pri obdelavi podatkov sem si nato pomagala s spletnim programom 1ka, kjer so se podatki statistično obdelali, kasneje pa sem jih vnesla v program Microsoft Excel in Microsoft Word, kjer sem izdelala potrebne grafe in tabele. Na vprašanje 1, 2, 3, 4, 5, 13, 15, 16, 17, 18, 22 in 24 je odgovorilo vseh 270 anketirancev, na ostala vprašanja so odgovarjali delno, glede na to, ali so se že znašli kdaj v

situaciji nasilja kot izvajalci, priče ali žrtve nasilja. Rezultate anketnih vprašanj bom predstavila s pomočjo grafikonov in tabel. Število oseb, ki je odgovorilo na posamezno vprašanje, je zapisano in predstavljeno s tabelo.

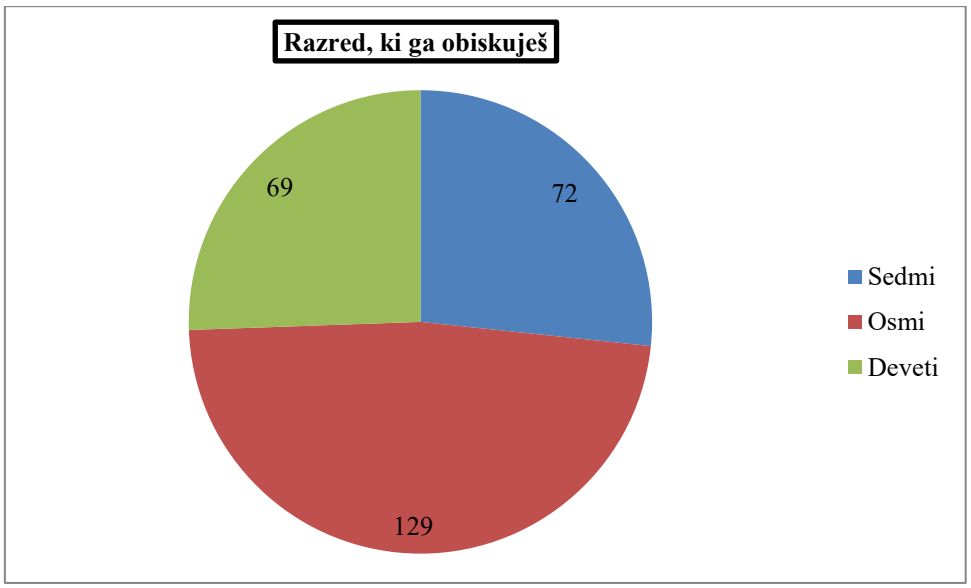
4.2.1 Analiza anketnih vprašanj

Graf 1: Spol (n = 270)

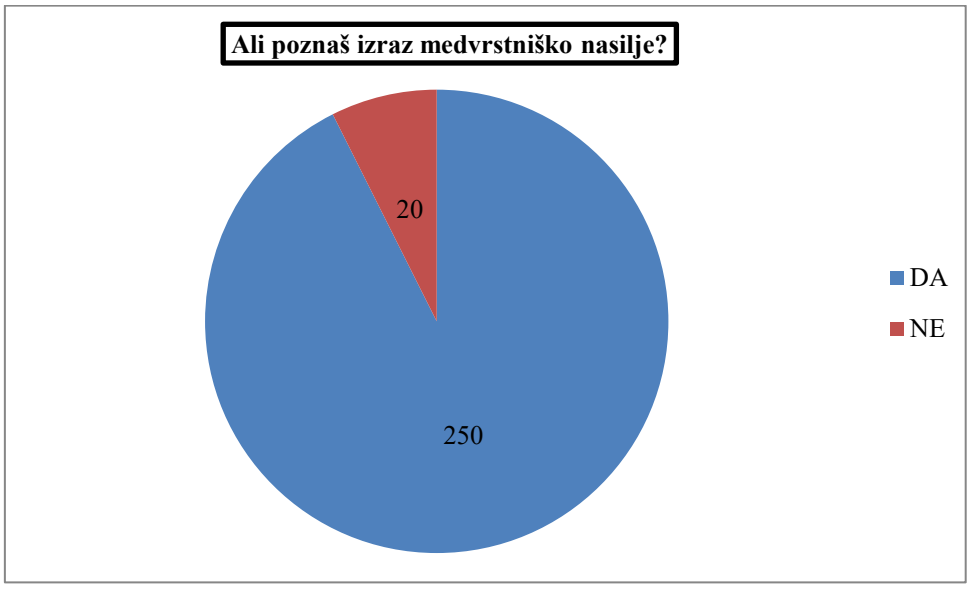
V raziskavi je sodelovalo 131 (48,51 %) oseb moškega spola, 129 (47,77 %) oseb ženskega spola ter 10 (3,72 %) oseb, ki se niso želele opredeliti.

Graf 2: Razred (n = 270)

69 (25,56 %) oseb, ki so sodelovale v raziskavi, so v šolskem letu 2023/2024 obiskovale deveti razred osnovne šole, 72 (26,77 %) oseb sedmi razred osnovne šole in 129 (47,77 %) oseb osmi razred osnovne šole.

Graf 3: Poznaš izraz medvrstniško nasilje? (n = 270)

Na vprašanje, ali poznaš izraz medvrstniško nasilje, je 250 (92,59 %) anketirancev odgovorilo z da, medtem ko 20 (7,41 %) anketirancev izraza ne pozna.

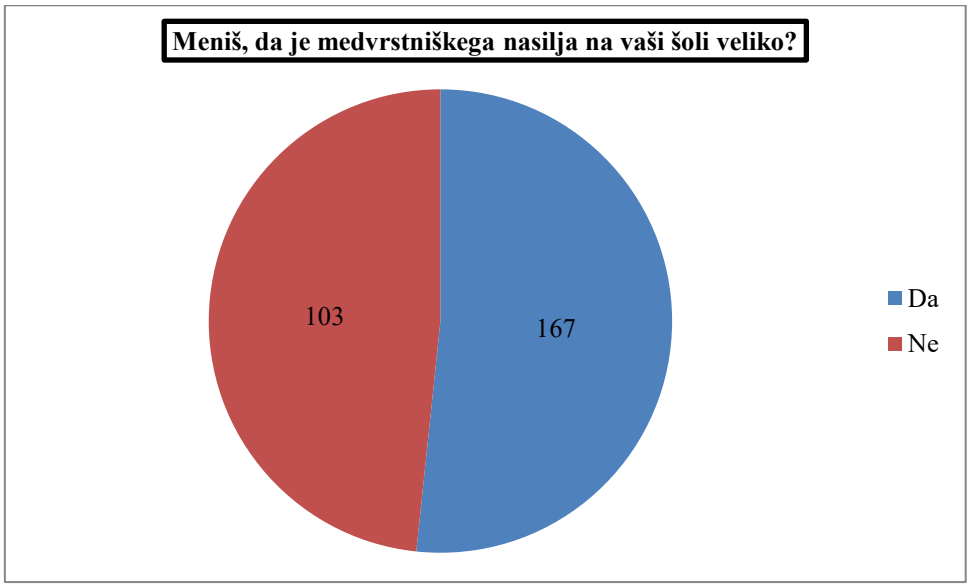
Tabela 4: Katere vrste medvrstniškega nasilja poznaš? (Možnih je več odgovorov) (n = 270)

Katere vrste medvrstniškega nasilja poznaš?		
	f	**%**
Fizično (pretepanje, porivanje, lasanje, odrivanje, namerno brcanje)	248	91,85
Psihično (zmerjanje, posmehovanje, žaljenje, razširjanje lažnih, neresničnih informacij, hujskanje prijateljev)	243	90
Spolno (otipavanje, spolno nadlegovanje, nasilje zaradi spolne ali seksualne nekonformnosti – LGBTQ+)	203	75,18
Spletno (širjenje neresničnih informacij po spletu – preko Facebooka, Instagrama, Tik-Toka ipd.)	255	94,44
Etnično (nadlegovanje, zmerjanje zaradi narodnosti – če nekdo prihaja iz druge države npr. Bosna in Hercegovina, Makedonija,	199	73,70

Srbija ipd., ali je pripadnik etnične manjšine, npr. Rom)		
SKUPAJ	270	100

Anketirance sem spraševala, katere vrste nasilja poznajo. Možnih je bilo več odgovorov. Podatki kažejo, da 248 oseb (91,85 %) od vseh anketirancev ve, kaj je fizično nasilje, 243 oseb (90 %) od vseh anketirancev pozna psihično nasilje, 203 osebe (75,18 %) od vseh anketirancev poznajo spolno nasilje, 255 oseb (94,44 %) od vseh anketirancev pozna spletno nasilje ter 199 oseb (73,70 %) od vseh anketirancev pozna etnično nasilje.

Graf 4: Meniš, da je medvrstniškega nasilja na vaši šoli veliko? (n = 270)

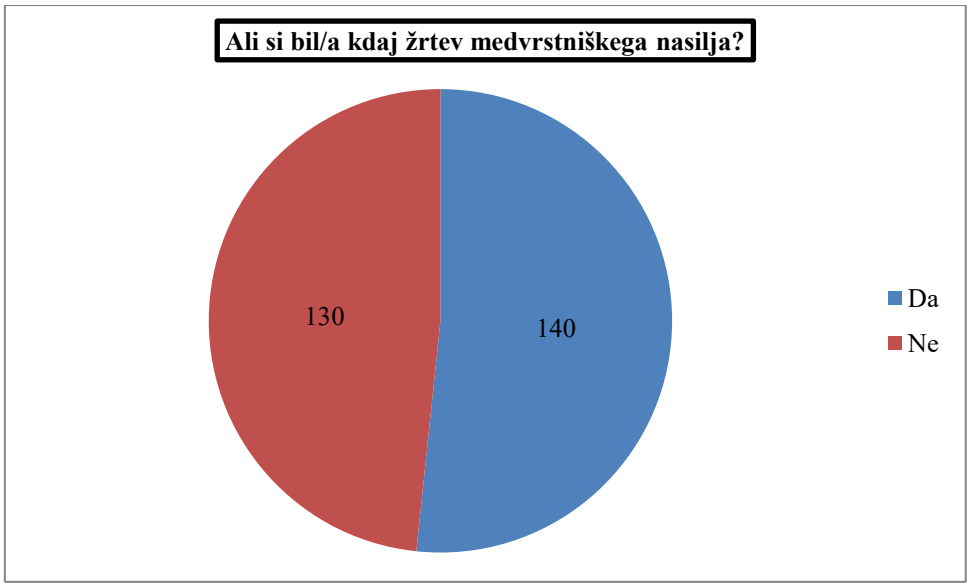
167 (62 %) anketiranih meni, da je na šoli, ki jo obiskujejo, veliko medvrstniškega nasilja, medtem ko 103 (38 %) osebe menijo, da se na šoli, ki jo obiskujejo, medvrstniško nasilje ne pojavlja.

Tabela 5: Katerega nasilja je po tvojem mnenju na vaši šoli največ? (Možnih je več odgovorov) (n = 167)

Katerega nasilja je po tvojem mnenju na vaši šoli največ?		
	f	**%**
Fizičnega	64	38,32
Psihičnega	139	83,23
Spolnega	7	4,21
Spletnega	35	20,90
Etničnega	36	21,55
Skupaj	167	100

Na vprašanje, katerega nasilja je po tvojem mnenju na vaši šoli največ, je 139 oseb (83,23 %) od 167 oseb, ki so na vprašanje številka štiri odgovorili pritrdilno, mnenja, da na njihovi šoli prevladuje **psihično nasilje**. Sledi mu fizično nasilje z 38,32 % (64 oseb), etnično z 21, 55 % (36 oseb), spletno z 20,90 % (35 oseb), najmanj s 4,21 % (7 oseb) pa je po mnenju anketirancev spolnega nasilja.

Graf 5: Ali si bil/a kdaj žrtev medvrstniškega nasilja? (n = 270)

Na vprašanje, ali si bil/a kdaj žrtev medvrstniškega nasilja, je 140 oseb (51,86 %) odgovorilo z da, 130 oseb (48,14 %) pa je odgovorilo z ne.

Tabela 5: Katere vrste nasilja si bil/a deležna? (Možnih je več odgovorov) (n = 140)

Katere vrste nasilja si bil/a deležna?		
	f	**%**
Fizično	47	33,57
Psihično	119	85 %
Spolno	6	4,28
Spletno	21	15
Etnično	16	11,42
Skupaj	140	100

Med anketiranci, ki so se znašli v **vlogi žrtve medvrstniškega nasilja,** prevladuje **psihična oblika nasilja** s 85 %, saj je 119 oseb od vseh 140 žrtev odgovorilo, da so doživeli psihično nasilje. Sledi mu fizično nasilje s 33,57 % (47 oseb), spletno s 15 % (21 oseb), etnično z 11, 42 % (16 oseb) in spolno z 4,28 % (6) oseb.

Tabela 6: So nasilneži (učenci ali učenke, ki izvajajo nasilje) tvoji vrstniki, sošolci ali starejši otroci? (n = 140)

So nasilneži (učenci ali učenke, ki izvajajo nasilje) tvoji vrstniki, sošolci ali starejši otroci?		
	f	**%**
Vrstniki (oseba enake starosti, ki obiskuje drug razred)	71	50,70
Sošolci	82	58,57
Starejši učenci	30	21,42
Skupaj	140	100

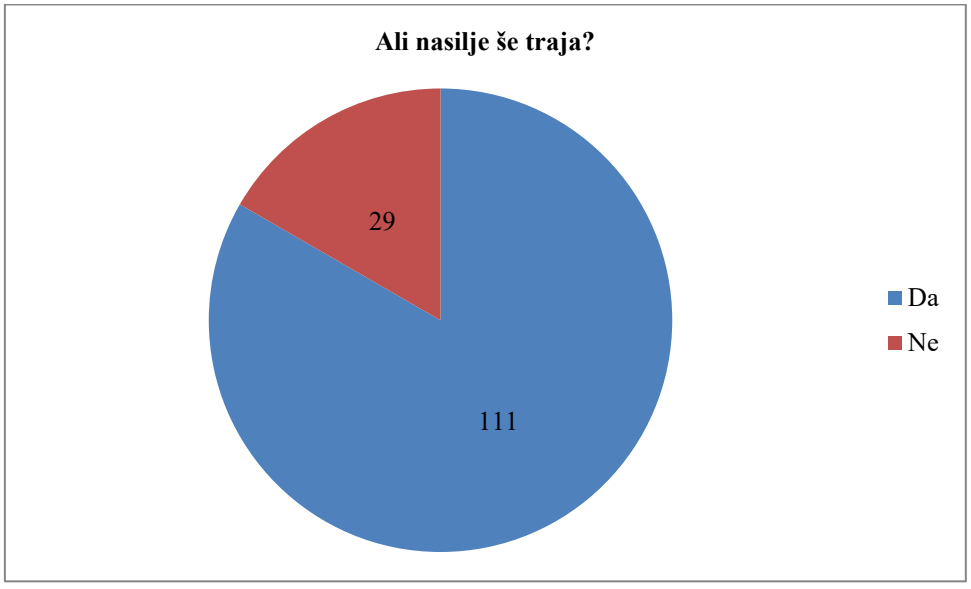
58,57 % (82 oseb) od vseh žrtev je odgovorilo, da je bilo medvrstniško nasilje nad njimi izvršeno s strani sošolcev, sledijo vrstniki s 50,70 % (71oseb) ter starejši otroci z 21, 42 % (30 oseb).

Tabela 7: Kako si se ob tem počutil/a? (Možnih je več odgovorov) (n = 140)

Kako si se ob tem počutil/a? Možnih je več odgovorov		
	f	**%**
Bil/a sem žalosten/a	66	47,14
Bilo me je strah	22	15,71
Bilo me je sram	46	32,85
Zelo me je skrbelo	25	17,85
Želel/a sem se maščevati	47	33,57
Drugo	6	4,28
Skupaj	140	100

Na vprašanje, kako si se ob tem počutil/a, je 66 oseb (47,14 %) odgovorilo, da so bili žalostni, sledijo odgovori želel/a sem se maščevati, ki ga je izbralo 47 oseb (33,57 %), bilo me je sram je izbralo 46 oseb (32,85 %), zelo me je skrbelo je izbralo 25 oseb (17,85 %), bilo me je strah 22 oseb (15, 71 %) pod drugo pa je 6 oseb (4,28) podalo odgovore, da jim je ali bilo vseeno, da niso vedele, kako bi se na nasilje odzvale, da so se počutile zelo nesamozavestno ter da niso čutile nič, saj so ponosne na to, kar so.

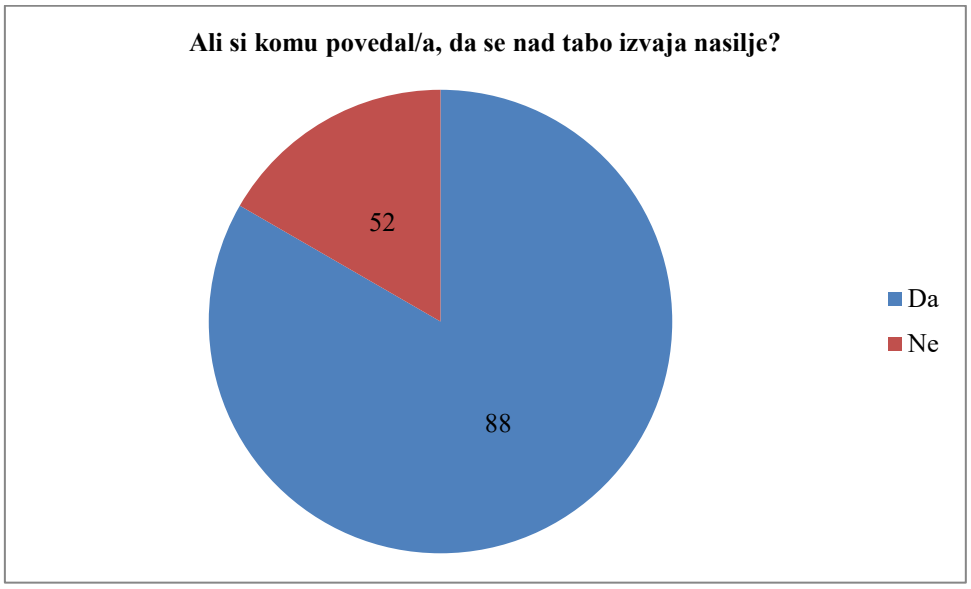
Graf 5: Ali nasilje še traja? (n = 140)

Žrtve medvrstniškega nasilja sem vprašala, ali nasilje še traja. 111 oseb (79,28 %) je odgovorilo z ne, 29 oseb (20,72 %) je odgovorilo pritrdilno. Osebe, ki so odgovorile z da, sem prosila, da poleg napišejo, koliko časa nasilje že traja. Veliko oseb je pustilo prazen prostor. Tisti, ki so odgovorili, pa so podali sledeče odgovore: od šestega razreda dalje, 1 leto (2-krat), 2 leti (4-

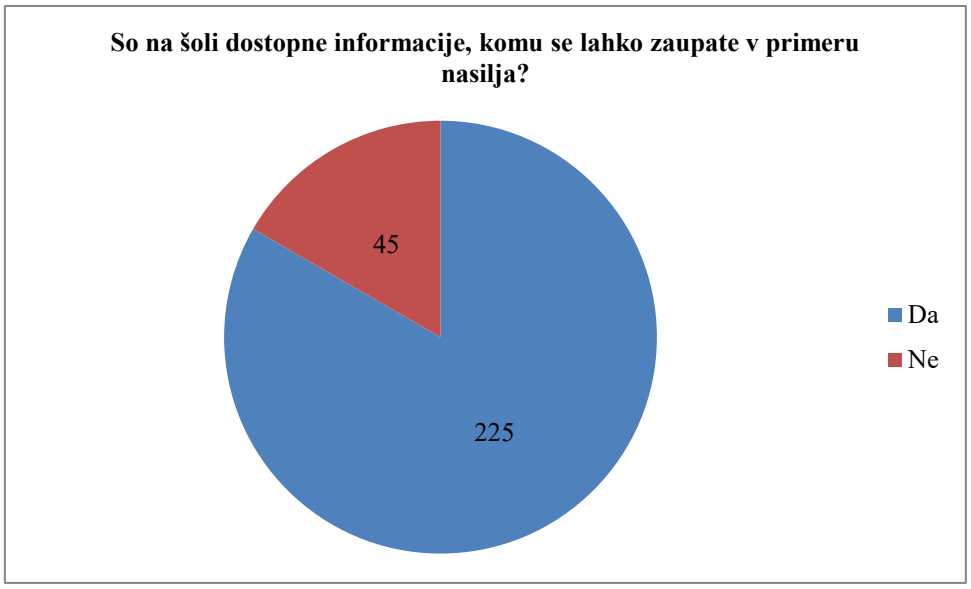
krat), preneha in se ponovno pojavi, od prvega razreda, 6 let, 14 let, vsak dan, celo življenje, ne več toliko kot prej (2-krat), včasih (4-krat)

Graf 6: Ali si komu povedal/a, da se nad tabo izvaja nasilje? (n = 140)

Ali si komu povedal/a, da se nad tabo izvaja nasilje? Na to vprašanje je 88 oseb (62,85 %) odgovorilo z da, 52 oseb (37,15 %) pa z ne. Osebe, ki so odgovorile z da, sem prosila, da na črto zapišejo, komu so o nasilju povedali. Podali so sledeče odgovore: najpogosteje se zaupajo staršem, sledijo učitelji, prijatelji, nato svetovalni delavci, psihologi.

Graf 7: Ali v šoli dobite dovolj informacij o tem, kaj je medvrstniško nasilje, komu se lahko zaupate, kje lahko poiščete pomoč? (n = 270)

225 oseb (83,33 %) od vseh anketirancev je mnenja, da v šoli dobijo dovolj informacij o medvrstniškem nasilju kot tudi o tem, komu se lahko zaupajo in kje lahko poiščejo pomoč, medtem ko je 45 oseb (16,66 %) na to vprašanje odgovorilo z ne, zatorej menijo, da v šoli, ki jo obiskujejo, niso dostopne informacije v zvezi z medvrstniškim nasiljem.

Tabela 8: Če si kdaj poiskal/a pomoč, kdo ti je pomagal? (Možnih je več odgovorov) (n = 188)

Če si kdaj poiskal/a pomoč, kdo ti je pomagal?		
	f	**%**
Šolska svetovalna služba	36	19,14
Razrednik/ Razredničarka	55	29,25
Starši	104	55,31
Prijatelji	90	47,87
Sošolci	24	12,76
Skupaj	188	

Na vprašanje, ali si kdaj poiskal/a pomoč, kdo ti je pomagal? je iz tabele razvidno, da so se anketiranci s 55, 31 % (104 osebe) najprej po pomoč obrnili k staršem, z 29,25 % (55 oseb) sledi razrednik ali razredničarka, nato z 47, 87 % (90 oseb) prijatelji, z 19,14 % (36 oseb) šolska svetovalna služba in na zadnjem mestu z 12,76 % (24 oseb) sošolci.

Tabela 9: Kaj meniš o učencih/učenkah, ki izvajajo nasilje? (Možnih je več odgovorov) (n = 270)

Kaj meniš o učencih/učenkah, ki izvajajo nasilje?		
	f	**%**
Želijo dokazati svojo moč	168	62,22
Želijo izstopati iz skupine	110	40,74
Imajo težave doma	81	30
Drugo	8	2,96
Skupaj	270	100

Iz tabele je razvidno, da 168 oseb (62,22 %) meni, da učenci/učenke, ki izvajajo nasilje, želijo dokazati svojo moč. 110 oseb (40,74 %) pravi, da želijo izstopati iz skupine, 81 oseb (30 %), da imajo težave doma, 8 (2,96 %) oseb je pod drugo navedlo sledeče vzroke: za zabavo, ker so razvajeni, ker so posebni, ker mislijo, da so nekaj več.

Tabela 10: Kje oziroma kdaj se po tvojem mnenju medvrstniško nasilje največkrat dogaja? (Možnih je več odgovorov) (n = 270)

Kje oziroma kdaj se po tvojem mnenju medvrstniško nasilje največkrat dogaja?		
	f	**%**
Med odmorom, ko ni prisotne odrasle osebe	190	70,37
Med poukom	25	9,25
Po šoli	126	46,66
V garderobi	54	20
V toaletnih prostorih	36	13,33
Na igrišču	84	31,11
Skupaj	270	100

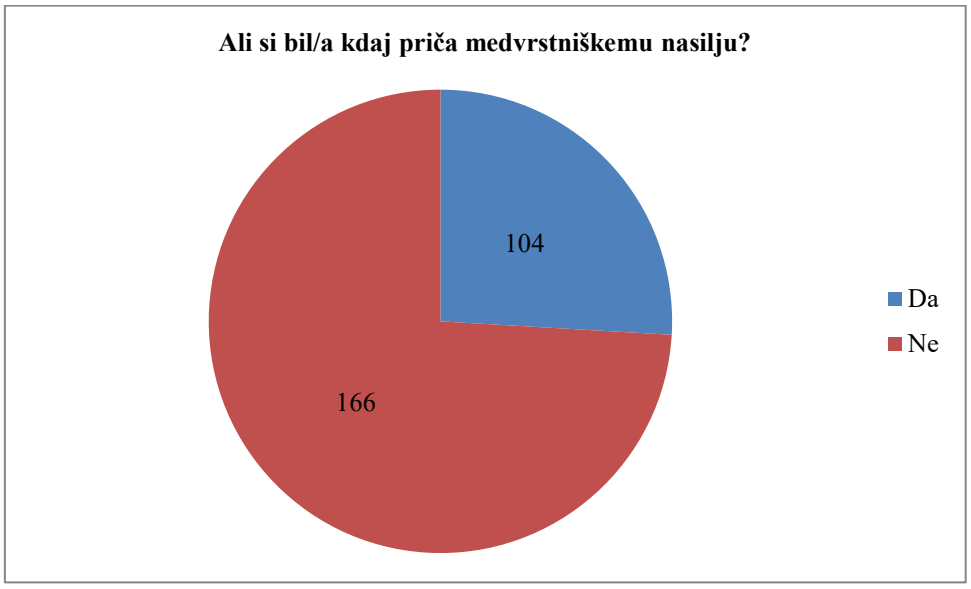
Na vprašanje, kje oziroma kdaj se po tvojem mnenju medvrstniško nasilje največkrat dogaja? je 190 oseb (70,37 %) odgovorilo, da med odmorom, ko ni prisotne odrasle osebe, sledi odgovor po šoli, ki ga je izbralo 126 oseb (46,66 %), 84 (31,11 %) oseb meni, da na igrišču, 54 oseb (20 %) je obkrožilo odgovor v garderobi, sledi odgovor v toaletnih prostorih, ki ga je izbralo 36 oseb (13, 33 %), in kot zadnji je odgovor med poukom, ki ga je izbralo 13 oseb (9,25 %).

Tabela 11: Medvrstniškega nasilja so po mojem mnenju večkrat deležni … (Možnih je več odgovorov) (n = 270)

Medvrstniškega nasilja so po mojem mnenju večkrat deležni …		
	f	**%**
Dekleta s strani deklet	78	28,88
Fantje s strani fantov	124	45,92
Dekleta s strani fantov	70	25,92
Fantje s strani deklet	24	8,88
LGBTQ+ osebe	71	26,29
Skupaj	270	100

Anketiranci menijo, da prevladuje nasilje, ki so ga deležni fantje s strani fantov, takšnega mnenja je kar 124 oseb (45,92 %). Sledi odgovor dekleta s strani deklet, ki ga je izbralo 78 oseb (28,88 %). 71 oseb (26,29 %) je mnenja, da so to LGBTQ+ osebe, 70 oseb (25,92 %) meni, da so to dekleta s strani fantov in na zadnjem mestu (z 8,88 %) 24 oseb meni, da so to fantje s strani deklet.

Graf 8: Ali si bil/a kdaj priča medvrstniškemu nasilju? (n = 270)

Iz grafa je razvidno, da je 166 oseb (61,48 %) odgovorilo, da so že bili priča v medvrstniškem nasilju, 104 osebe (38,52 %) pa so odgovorile z ne, torej da se niso nikoli znašle v situaciji kot priče v medvrstniškem nasilju.

Tabela 12: Kakšno je bilo tvoje počutje ob tem? (Možnih je več odgovorov) (n = 166)

Kakšno je bilo tvoje počutje ob tem?		
	f	**%**
Bil/a sem žalosten/a	27	16,65
Bilo me je strah	22	13,25
Zelo me je skrbelo	69	41,56
Bilo mi je vseeno	46	27,71
Bil/a sem jezen/a	50	30,12
Drugo	4	2,40
Skupaj	166	100

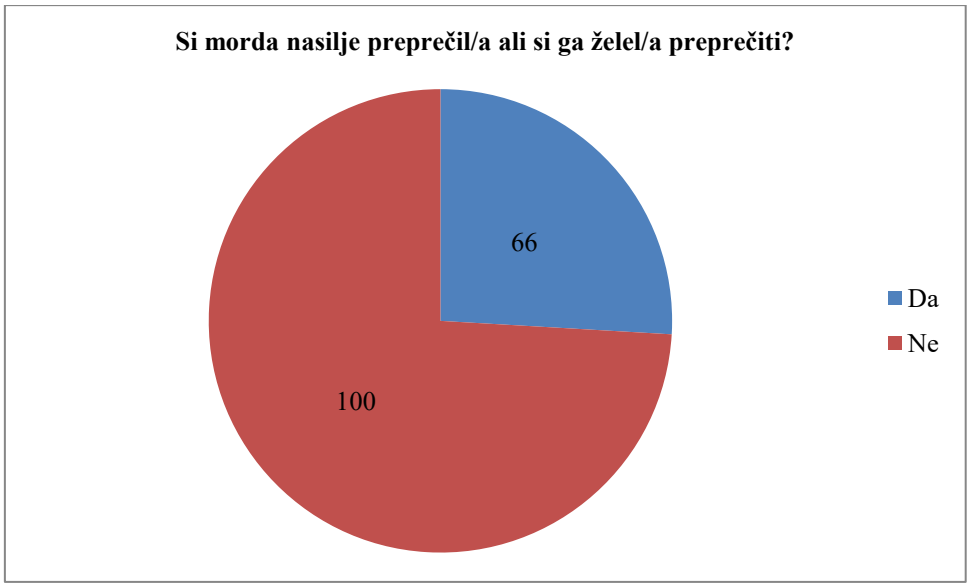
Anketirance sem vprašala, kako so se počutili, ko so bili priča nasilju. 69 oseb (41,56 %) je odgovorilo, da jih je zelo skrbelo, 50 oseb (30,12 %) je bilo ob videnem dogodku nasilja jeznih, 46 osebam (27,71 %) je bilo vseeno, 27 oseb (16,65 %) je bilo žalostnih, 22 oseb (13,25 %) je bilo strah, 4 osebe (2,40 %) pa so pod drugo navedle, da ne vedo, kako so se počutile.

Tabela 13: Si komu povedal/a, da si bil/a priča nasilju? (Možnih je več odgovorov) (n = 166)

Si komu povedal/a, da si bil/a priča nasilju?		
	f	**%**
Da, staršem	73	43,97
Da, razredniku/ razredničarki	33	19,87
Da, svetovalni delavki	16	12,03
Ne, nisem povedal/a nikomur	70	42,16
Skupaj	166	100

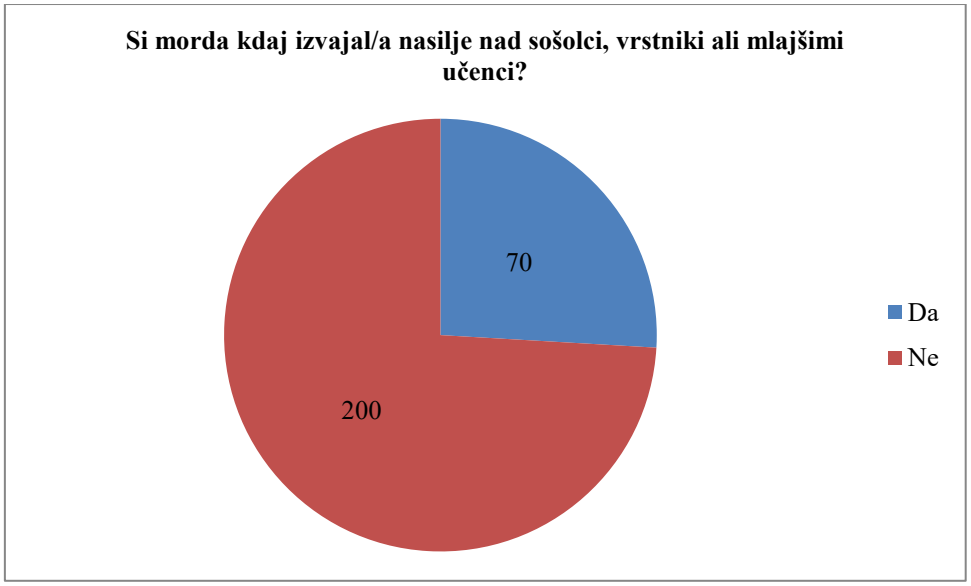
Iz tabele je razvidno, da je 73 oseb (43,97 %) z videnim dogodkom nasilja seznanilo svoje starše, 70 oseb (42,16 %) je o videnem dogodku nasilja molčalo, 33 oseb (19,87 %) je povedalo razredniku/razredničarki, 16 oseb (12,03 %) pa se je obrnilo na šolsko svetovalno delavko.

Graf 9: Si morda nasilje preprečil/a ali si ga želel/a preprečiti? (n = 166)

Iz grafa razberemo, da je 100 oseb (60,24 %) želelo preprečiti ali pa da nasilje dejansko so preprečili. 66 oseb (39,76 %) nasilja ni želelo niti poskušalo preprečiti.

Graf 10: Si morda kdaj izvajal/a nasilje nad sošolci, vrstniki ali mlajšimi učenci? (n = 270)

Na grafu je prikazano, da 200 oseb (74,07 %) od vseh anketiranih ni nikoli izvajalo nasilja nad sošolci, vrstniki ali mlajšimi učenci, medtem ko je 70 oseb (25,93 %) že izvajalo nasilje nad sošolci, vrstniki ali mlajšimi učenci.

Tabela 14: Kakšni so bili razlogi za tvoje početje? (Možnih je več odgovorov) (n = 70)

Kakšni so bili razlogi za tvoje početje?		
	f	**%**
Imel/a sem težave doma	8	11,42
Imel/a sem težave v šoli	10	14,28
Nisem se razumel/a z učencem/učenko	31	44,28
Želel/a sem se dokazati pred drugimi	6	8,57
Bil/a sem žalosten/a	6	8,57
Bil/a sem jezen/a	26	37,14
Branil/a sem se pred drugimi	19	27,14
Bil/a sem osamljena	2	2,85
Počutil/a sem se izključen/a iz skupine	9	12,85
Drugo	2	2,85
Skupaj	70	100

Iz tabele je razvidno, da je največ oseb 31 (44,28 %) nasilje izvajalo zato, ker se niso razumeli z učencem ali učenko. 26 oseb (37,14 %) je nasilje izvajalo, ker so bili jezni, 19 oseb (27,14 %) se je branilo pred drugimi, 10 oseb (14,28 %) je imelo težave v šoli, 9 oseb (12, 85 %) se je počutilo izključenih iz skupine, 6 oseb (8,57 %) je bilo žalostnih ali so se želeli dokazati pred drugimi, 2 osebi (2,85 %) pa sta pod drugo navedli, da sta nasilje izvajali zaradi zabave.

Tabela 15: V vaši šoli so tudi vrstniki, sošolci, ki so pripadniki etničnih manjšin (prebivalci, ki prihajajo iz druge države ali Romi), v kateri vlogi se večkrat znajdejo? (n = 270)

V vaši šoli so tudi vrstniki, sošolci, ki so pripadniki etničnih manjšin (prebivalci, ki prihajajo iz druge države ali Romi), v kateri vlogi se večkrat znajdejo?		
	f	**%**
Vloga nasilneža (učenec ali učenka, ki izvaja nasilje)	144	53,30
Vloga žrtve (učenec ali učenka, ki doživlja nasilje)	87	32,22
Vloga opazovalca (učenec ali učenka, ki opazuje nasilje)	20	7,40
Nič od naštetega	44	16,29
Skupaj	270	100

Iz tabele je razvidno, da 144 oseb (53,30 %) meni, da se pripadniki etničnih manjšin največkrat pojavijo v vlogi nasilneža, 87 oseb (32, 22 %) je mnenja, da se znajdejo v vlogi žrtve, 20 oseb (7,40 %) meni, da se znajdejo v vlogi opazovalca, 44 oseb (16, 29 %) pa je mnenja, da se pripadniki etnične manjšine ne znajdejo v nobeni vlogi.

Tabela 16: Kadar se pripadniki etnične manjšine znajdejo v vlogi nasilneža, nad kom izvajajo nasilje? (n = 270)

Kadar se pripadniki etnične manjšine znajdejo v vlogi nasilneža, nad kom izvajajo nasilje?		
	f	**%**
Sami med sabo (pripadniki etničnih manjšin nad pripadnike etničnih manjšin)	43	15,92
Pripadniki etničnih manjšin izvajajo nasilje nad ostalimi vrstniki, sošolci	109	40,37
Oboje od naštetega	118	43,70
SKUPAJ	270	100

Anketiranci menijo, da kadar se pripadniki etnične skupine znajdejo v vlogi nasilneža, nasilje izvajajo tako sami med sabo kot nad ostalimi vrstniki, sošolci; takega mnenja je 118 oseb (43,70 %). 109 oseb (40,37 %) meni, da nasilje izvajajo nad ostalimi vrstniki sošolci, 43 oseb (15,92 %) pa je mnenja, da so nasilni sami med sabo.

Tabela 17: Kadar se otroci/sošolci etničnih manjšin znajdejo v vlogi žrtve nasilja, nasilje nad njimi izvajajo … (Možnih je več odgovorov) (n = 270)

Kadar se otroci/sošolci etničnih manjšin znajdejo v vlogi žrtve nasilja, nasilje nad njimi izvajajo … (Možnih je več odgovorov)		
	f	**%**
Vrstniki, sošolci	149	55,18
Starejši učenci	69	25,55
Ostali pripadniki etnične skupine	52	19,25
Skupaj	270	100

Iz tabele je razvidno, da je 149 oseb (55,18 %) mnenja, da v primeru, ko se otroci pripadniki etničnih manjšin znajdejo v vlogi žrtve, nasilje nad njimi izvajajo vrstniki ali sošolci, 69 oseb (25,55 %) meni, da nasilje nad njimi izvajajo starejši učenci, 52 oseb (19,25 %) pa je mnenja, da nasilje nad njimi izvajajo ostali pripadniki etnične manjšine.

4.3 Preverjanje hipotez

1. Kjer pouk obiskujejo romski otroci in priseljenci, so učenci deležni več medvrstniškega nasilja od njih kot od ostalih sošolcev.

43,70 % anketirancev od vseh anketirancev meni, da so romski učenci in priseljenci nasilni tako sami med sabo kot tudi nad ostalimi vrstniki in sošolci; na podlagi tega hipoteze ne morem potrditi, a hkrati je ne ovržem, saj so v nasilje vključeni tako pripadniki etnične manjšine kot tudi ostali učenci.

2. Romski otroci in otroci priseljencev se večkrat znajdejo v vlogi žrtev kot v vlogi storilcev medvrstniškega nasilja.

53,30 % anketirancev od vseh anketirancev meni, da se pripadniki etnične manjšine večkrat znajdejo v vlogi nasilneža kot v vlogi žrtve. Na podlagi teh podatkov hipoteze ne morem potrditi oziroma jo ovržem.

3. Največ medvrstniškega nasilja se zgodi med odmori, ko ni prisotnega nadzora odrasle osebe.

70,37 % anketirancev od vseh anketiranih meni, da se največ nasilja zgodi med odmori, ko ni prisotnega nadzora odrasle osebe. Na podlagi pridobljenih podatkov hipotezo potrdim.

4. Medvrstniško nasilje je najbolj obsežno in izrazito v zaključnih razredih osnovne šole.

Tabela 18: Prikaz števila žrtev nasilja po razredih, ki jih obiskujejo v osnovni šoli. (n = 140)

Prikaz števila žrtev nasilja po razredih, ki jih obiskujejo v osnovni šoli		
Razred	***f***	***%***
Sedmi	*39*	*27,85*
Osmi	*62*	*44,28*
Deveti	*39*	*27,85*
Skupaj	*140*	*100*

140 anketirancev od vseh anketiranih (270) se je znašlo v vlogi žrtve nasilja. Od tega je 62 žrtev (44,28 %) v šolskem letu 2023/2024 obiskovalo 8. razred osnovne šole, 39 oseb (27,85 %) 9. razred in 39 oseb (27,85 %) 7. razred. Na podlagi pridobljenih rezultatov hipotezo potrdim.

5. Žrtve medvrstniškega nasilja o nasilju največkrat molčijo.

62,85 % žrtev je o nasilju spregovorilo. Na podlagi teh podatkov hipotezo ovržem.

6. Deklice so deležne več medvrstniškega nasilja s strani dečkov kot obratno – dečki s strani deklic.

25,92 % anketiranih meni, da so dekleta deležna nasilja s strani fantov, medtem ko 8,88 % anketiranih meni, da so fantje deležni nasilja s strani deklet. Na podlagi pridobljenih rezultatov hipotezo potrdim.

5. Razprava

Medvrstniško nasilje je pereča težava v današnji družbi in tudi v Sloveniji je na žalost v porastu. Posledice, ki jih medvrstniško nasilje prinaša, na mladostniku pustijo pečat, lahko v kratkotrajni ali dolgotrajni obliki, v najhujših primerih se lahko konča tudi s smrtjo. Ključno je ozaveščanje o problematiki, tako med otroki kot tudi starši. Menim, da je šola zagotovo ena izmed ključnih institucij, ki lahko pripomore k preventivi – preko preventivnih delavnic o medvrstniškem nasilju, ki mlade učijo, kaj je prav, kaj ni, kako se odzvati v primeru nasilja ipd.
Preko izvedenih anket v magistrskem delu sem želela izvedeti, ali so se učenci in učenke zadnje triade kdaj že znašli v situaciji nasilja kot nasilnež/žrtev ali opazovalec, kako so seznanjeni z izrazom in z vrstami medvrstniškega nasilja ter kako so glede na njihove izkušnje v medvrstniško nasilje vpleteni pripadniki etničnih manjšin, glede na to, da pouk obiskujejo na obeh šolah, ki sta bili vključeni v raziskavo. Preko izvedenih intervjujev pa sem želela dobiti vpogled v delo šolske svetovalne službe v primeru medvrstniškega nasilja in njihovo delo z nasilneži, žrtvami in opazovalci nasilja ter kako poteka delo, kadar so v medvrstniško nasilje vključene etnične manjšine.

Na vprašanje, ali poznaš izraz medvrstniško nasilje je **250 (92,59 %)** anketirancev odgovorilo pritrdilno, medtem ko **20 (7,41 %)** anketirancev izraza ne pozna. Anketiranci so dobro seznanjeni z vrstami medvrstniškega nasilja. **167 (62 %)** anketiranih meni, da je na šoli, ki jo obiskujejo, veliko medvrstniškega nasilja, medtem ko **103 (38 %)** osebe menijo, da se na šoli, ki jo obiskujejo, medvrstniško nasilje ne pojavlja. Po mnenju anketirancev na šoli, ki jo obiskujejo, prevladuje **psihična oblika medvrstniškega nasilja**, saj je takšnega mnenja **139 oseb (83,28 %)** od vseh 167 oseb, ki so odgovorile, da se medvrstniško nasilje na njihovi šoli pojavlja.

V navedeni raziskavi se je **140 oseb (51,86 %)** od vseh anketiranih 270 oseb znašlo v vlogi žrtve medvrstniškega nasilja. Prevladuje **psihična oblika nasilja**, saj je **119 oseb (85 %)** od vseh žrtev odgovorilo, da so bili deležni te vrste nasilja. Lešnik Muganioni, Klemenčič, Filipčič, Rustja in Novakovič (2023) psihično nasilje štejejo med pogoste in aktualne oblike medvrstniškega nasilja. Psihično nasilje se deli na psihično verbalno nasilje (posmehovanje, žaljenje, ogovarjanje, rasistične pripombe ipd.) ter psihično neverbalno nasilje, ki je lahko direktno (zaničljive geste, mimika obraza) ali indirektno (ignoriranje, izključevanje iz skupine, izolacija ipd.) (Lešnik Muganioni, Klemenčič, Filipčič, Rustja in Novakovič, 2023, str. 16).

Pečjak in drugi (2021) govorijo o napačnem prepričanju, ko mislimo, da so žrtve nasilja *»reve«*. Ravno nasprotno; to so pogosto ustvarjalni posamezniki z visoko razvito čustveno inteligenco in sposobnostjo komuniciranja z odraslimi. So pošteni, spoštljivi in občutljivi posamezniki z nizko nagnjenostjo k nasilju. Avtorici menita, da bi bil primernejši izraz za take otroke »tarče« nasilnežev in ne žrtve nasilja (Pečjak in drugi, 2021, str. 51). Pečjak in drugi govorijo tudi o številnih prikritih učinkih medvrstniškega nasilja na žrtve, kot so občutki prestrašenosti, strah pred obiskovanjem šole, strah pred naslednjim pojavom nasilja in posledično neupravičeno izostajanje od pouka. Pri žrtvah se tako lahko pojavi nizka samopodoba, depresivnost, stalno prisoten stres ipd. (Pečjak in drugi, 2021, str. 94). Žrtve so se ob pojavu medvrstniškega nasilja največkrat počutile žalostno, želele so se maščevati, bilo jih je sram, bile so zelo zaskrbljene, občutile so strah. Nekaj oseb je podalo tudi mnenje, da jim je bilo vseeno, da niso vedele, kako bi se na nasilje odzvale, da se je pojavil občutek nesamozavesti, preseneča pa tudi odgovor, da ob nasilju niso čutile nič, saj so ponosne na to, kar so. Žrtve sem obenem povprašala, ali so komu povedale o tem, da se nad njimi izvaja nasilje. Bila sem presenečena nad rezultati, saj sem bila prepričana, da bo obveljal mit *»da žrtve o nasilju molčijo«* in da bo višji odstotek oseb odgovorilo, da o nasilju niso povedale nikomur, vendar je **62, 85 % (88 oseb)** od vseh 140 žrtev odgovorilo, da so o nasilju spregovorili, in sicer največkrat s starši. Sledijo razrednik/razredničarka in prijatelji.

V vlogi opazovalca oziroma priče medvrstniškega nasilja se je znašlo **166 (61, 48 %)** oseb od vseh oseb, ki so sodelovale v raziskavi. Vprašala sem jih, kako so se ob videnem dogodku nasilja počutili. Najpogostejši odgovori so bili naslednji: **69 (41, 56 %)** oseb je viden dogodek medvrstniškega nasilja zelo zaskrbel, **50 (30,12 %)** oseb je bilo jeznih, **46 (27, 71 %)** osebam pa je bilo za nasilje vseeno. Pečjak in drugi (2021) po Pepler in Craig (1995) povzemajo, da naj bi se medvrstniško nasilje v 85 odstotkih primerov vedno pojavljalo ob prisotnosti drugih vrstnikov – opazovalcev (Pepler in Craig, 1995 v Pečjak in drugi, 2021, str. 127). Avtorice poudarjajo, da imajo vrstniki pomembno vlogo pri vzdrževanju in pojavljanju medvrstniškega nasilja. Lahko delujejo preventivno ali pa spodbujajoče. Dokler je nasilje s strani vrstnikov odobreno, je tudi vedenje nasilneža nagrajeno v smislu njegove socialne moči, ki jo ima v razredu. Kadar pa skupina nasilnežu jasno sporoči, da njegovega početja ne odobrava, takrat mu izvajanje nasilja te moči ne daje več. Vrstniki so torej ključni pri določanju dinamike medvrstniškega nasilja: ali se nasilje nad nekom nadaljuje ali se zaustavi (Pečjak in drugi, 2021, str. 127). Pa vendar – zakaj se opazovalci običajno odzivajo le v majhnem deležu primerov? Pečjak in drugi (2021) pravijo, da medvrstniško nasilje v obdobju mladostništva opazovalci

bolj dopuščajo zato, ker jim je v tem obdobju zelo pomembna vrstniška sprejetost in pripadnost skupini. Kadar je posamezniku priljubljenost pomemben cilj, takrat bo v veliki verjetnosti ali uporabljal nasilno vedenje ali nasilno vedenje drugih podprl. V primeru, ko se posameznik odloči izpostaviti nasilneža, to vključuje socialno tveganje, saj lahko s tem posameznik ogrozi lasten status, zato opazovalci običajno ostajajo pasivni (Pečjak in drugi, 2021, str. 130). Tako kot pri žrtvah me je tudi pri opazovalcih medvrstniškega nasilja pozitivno presenetil odgovor, da o nasilju niso molčali. **73 (43, 97 %) oseb** je o videnem dogodku nasilja spregovorilo s starši, medtem ko **70 (43,16 %) oseb** o videnem dogodku ni povedalo nikomur. Vse priče smo tudi vprašali, ali so mogoče nasilje želeli preprečiti. **100 (60,24 %) oseb** je nasilje želelo oziroma poskušalo preprečiti, medtem ko **66 (39,76 %) oseb** nasilja ni želelo preprečiti.

V vlogi nasilneža se je znašlo **70 (25,93 %)** oseb od vseh 270 oseb, ki so sodelovale v raziskavi. Anketirance sem vprašala, kaj je bil razlog za njihovo početje. Najpogostejši odgovori so bili naslednji: **31 (44,28 %) oseb** se ni razumelo z učencem/ko, **26 (37,14 %) oseb** je bilo jeznih, **19 (27,14 %) oseb** se je branilo pred drugimi, sledijo pa še odgovori z nižjimi odstotki, in sicer: imel/a sem težave v šoli **(14,28 %**), počutil/a sem se izključenega/o iz skupine **(12,85 %),** imel/a sem težave doma **(11,42 %),** želel/a sem se dokazati pred drugimi, bil/a sem žalosten/a **(8,57 %),** bil/a sem osamljena **(2 %),** pod drugo **(2,85 %)** pa sem prejela tudi odgovor, da je oseba to počela za zabavo. **168 oseb (62,22 %)** izmed vseh anketiranih je mnenja, da **želi nasilnež z nasiljem dokazati svojo socialno moč**. O tem govorijo tudi Pečjak in drugi (2021), in sicer, da je socialni cilj priljubljenosti oziroma želja po visokem položaju v skupini eden od ključnih napovednikov izvajanja medvrstniškega nasilja (Pečjak in drugi, 2021, str. 121). Anketirance sem vprašala tudi, kdo nad kom največkrat izvaja nasilje. **124 oseb (45,92 %)** je odgovorilo, da so nasilja največkrat **deležni fantje s strani fantov**, **78 oseb (28, 88 %) pa je odgovorilo, da dekleta s strani deklet**. Pečjak in drugi (2021) pravijo, da je v medvrstniško nasilje udeleženih več fantov kot deklet. Vsem raziskavam, ki so bile v slovenskem prostoru izvedene na to temo, je skupno to, da so raziskovalke ugotovile, da so **fantje pogosteje kot dekleta izvajali fizično nasilje** (A. Polak in sod., 2011, Pečjak in Pirc (2017a), Pirc (2019), v Pečjak in drugi, 2021, str. 87). Razloge za to lahko pripisujemo procesu socializacije in t. i. učenju socialne vloge, ki je vezana na spol. Od fantov se na splošno pričakuje, da se bodo sposobni ubraniti pred napadi drugih, pri tem pa seveda agresivnost igra pomembno vlogo. Zatorej so za fante značilnejše oblike neposredne agresivnosti, med katere se štejejo pretepi ali grožnje, medtem ko se za dekleta pretepanje ne spodobi (Owens, 1996, O'Neil, 2008, Crapanzano s sod., 2011 v Pečjak in drugi, 2021, str. 87). Aničić s sod. (2002) omenja, da se

od deklet predvideva, da so občutljive in pasivne, prijazne, da znajo slediti navodilom, znajo poslušati ipd., zato se pri dekletih dovolijo verbalne in posredne oblike agresivnosti (socialna izključenost, obrekovanje drugih) (Aničić s sod., 2002 v Pečjak in drugi, 2021, str. 87). Tako nasilje se imenuje relacijsko nasilje (Smith in Sharp, 1994, Sealsa in Younga, 2003, Besaga, 2006 v Pečjak in drugi, 2021, str. 87). Pečjak in drugi (2021) pravijo, da sodobne študije agresivnega vedenja pri dekletih dokazujejo, da je nasilnost med dekleti delujoča v bolj prikriti posredni obliki (prekinitev prijateljstva) relacijskega oziroma odnosnega nasilja. Dekleta ponavadi izvajajo medvrstniško nasilje v skupinah. Carpenter in Ferguson (2009) pravita, da so dekleta pri izvajanju nasilja pogumnejše, kadar ga izvajajo v skupini (Carpenter in Ferguson, 2009, v Pečjak in drugi, 2021, str. 88). Avtorici omenjata, da na splošno o dekliškem nasilju vemo manj ravno zato, ker gre za bolj posredne in prikrite oblike in je zato težje natančno izmeriti in oceniti razširjenost te vrste nasilja (Pečjak in drugi, 2021, str. 87). Anketirance smo tudi povprašali, kje oziroma kdaj se medvrstniško nasilje največkrat dogaja. **190 (70,37 %) oseb** od vseh anketiranih je odgovorilo, da se nasilje največkrat dogaja med odmorom, ko ni prisotne odrasle osebe. Oleweus (1986) je prišel do ugotovitve, da nadzor med odmori in kosilom znižuje stopnjo medvrstniškega nasilja. Avtor je po opravljeni raziskavi opazil negativno povezanost med številom prisotnih učiteljev ter stopnjo medvrstniškega nasilja. Medvrstniškega nasilja je bilo manj takrat, ko je bilo prisotnih več dežurnih učiteljev. Izsledki raziskave potrjujejo, kako zelo je pomembno, da je med odmori prisotno določeno število odraslih, ki lahko v primeru nasilja ukrepajo takoj (Olweus, 1986 v Pečjak in drugi, 2021, str. 47).

V raziskavi me je zanimalo tudi, kako se v situaciji medvrstniškega nasilja znajdejo/pojavljajo pripadniki etničnih manjšin. **144 oseb (53, 30 %)** oseb od vseh anketiranih oseb je odgovorilo, da se pripadniki etničnih manjšin največkrat znajdejo **v položaju nasilneža**. **118 (43,70) oseb** od vseh anketiranih oseb je odgovorilo, da kadar se znajdejo v vlogi nasilneža, nasilje izvajajo tako sami med sabo kot nad ostalimi vrstniki, kadar pa se pripadniki etnične manjšine znajdejo v situaciji žrtve je 149 oseb (55,18 %) od vseh anketiranih oseb mnenja, da nasilje nad njimi izvajajo vrstniki ali sošolci in ne ostali pripadniki etnične manjšine. Saarento in sod. (2015) poročajo, da raziskave o medvrstniškem nasilju v povezavi s številom posameznikov, ki pripadajo ali etničnim manjšinam ali priseljencem, ne dajejo jasnih rezultatov (Saarento s sod, 2015 v Pečjak in drugi, 2021, str. 80). V nekaterih študijah raziskovalci (Whitney in Smith, 1993, Kärnä s sod., 2007) niso našli nobene povezanosti med vrstniškim nasiljem in deležem učencev, ki pripadajo ali etnični manjšini ali deležu priseljencev v razredu (Whitney in Smith,

1993, Kärnä s sod., 2007, v Pečjak in drugi, 2021, str. 80). So pa M. Vervoort in sod. (2010) zaznali, da je bila izpostavljenost doživljanja (ne izvajanja) nasilja obsežnejša v razredih, kjer je bilo večje število učencev, ki so pripadali etničnim manjšinam, vendar vrstniško nasilje ni bilo specifično usmerjeno ne v učence etničnih manjšin in ne v ostale učence (M. Vervoort in sod., 2010, v Pečjak in drugi, 2021, str. 80).

Z raziskavo sem želela dobiti tudi vpogled v delo šolske svetovalne službe. Glede pogostosti medvrstniškega nasilja na šolah, ki so bile vključene v raziskavo, sem bila priča deljenim mnenjem. Svetovalna delavka A je odgovorila, da je na njihovi šoli medvrstniško nasilje v porastu, medtem ko je svetovalna delavka B odgovorila, da se z medvrstniškim nasiljem ne srečujejo tako pogosto. Pri vrstah nasilja sta svetovalni delavki izpostavili, da **prevladuje psihično nasilje med dekleti, v porastu pa je tudi spletno nasilje**. S fizičnim nasiljem se srečujejo redkeje, če že pa so v fizično nasilje večkrat vpleteni fantje kot dekleta. Yeager idr. (2015) pravijo, da je med mlajšimi otroki prisotnega več fizičnega nasilja, medtem ko se pri mladostnikih pojavlja več odnosnega nasilja, ki ga težje opazimo in prepoznamo. Enako velja tudi za spletno nasilje, ki je prav tako v porastu (Yeager idr., 2015, v Terplan, 2024, str. 36).

Programske smernice svetovalne službe v osnovni šoli je dokument, ki predstavlja osnovo za delo šolske svetovalne službe v osnovnih šolah (Čačinovič Vogrinčič in drugi, 2008). Poleg tega pa se svetovalni delavci ob pojavu vrstniškega nasilja opirajo še na en dokument, in sicer je to *Protokol o zaznavi medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah*. Obe svetovalni delavki se pri opravljanju svojega dela striktno držita zapisanega protokola. Delo šolske svetovalne službe tako obsega **takojšne ukrepanje**, torej da se svetovalna služba vključi takoj, ko je obveščana o nasilnem dogodku. Svetovalna služba mora z dogodkom nasilja **seznaniti starše in ostale strokovne delavce** ter (če je treba) še **ostale pristojne institucije**. Temeljna naloga je tudi **svetovanje** v sklopu izvedenega pogovora z udeleženci medvrstniškega nasilja ter **podaja strokovnega mnenja** kot tudi **iskanje vzrokov**, zakaj je do medvrstniškega nasilja sploh prišlo. Velik poudarek šole v raziskavi dajejo tudi **na preventivo,** in sicer v sklopu **izvajanja preventivnih delavnic**, katerih glavni namen po mnenju svetovalne delavke B je **opolnomočenje otrok.** Obe svetovalni delavki imata sicer dobre izkušnje pri sodelovanju z ostalimi strokovnimi delavci šole, prav tako imata obe svetovalni delavki veliko podporo s strani vodstva šole. Če torej povzamemo, morajo vsi zaposleni v vzgoji in izobraževanju (ne le svetovalni delavci) vedno delati v dobrobit otroka, ne glede na socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, spol, telesno in duševno konstitucijo ali narodno pripadnost. Odgovornost svetovalne službe pa je, da vzdržuje in vedno znova vzpostavlja svetovalni odnos z vsemi

udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa (Vogrinc in Krek, 2012, v Sterle, 2021, str. 42) Svetovalno delo tako zajema sodelovanje z učenci ali dijaki, starši, drugimi strokovnimi delavci, vodstvom šole in strokovnimi delavci zunanjih institucij, če je to potrebno. Osnovni namen svetovalne službe je sodelovati in pripomoči k čim boljšemu uresničevanju vzgojno-izobraževalnega programa (Bezič, Rupar in Škarić v Sterle, 2021, str. 42).

Kar se tiče dela z etničnimi manjšinami v primeru medvrstniškega nasilja, obe svetovalni delavki pravita, da se tako kot pri ostalih otrocih držijo predpisanega protokola. Prihaja pa do razhajanja mnenj glede vključenosti v medvrstniško nasilje. **Svetovalna delavka A pravi, da se otroci etničnih manjšin največkrat znajdejo v vlogi žrtve, medtem ko svetovalna delavka B pravi, da etnične manjšine ne izstopajo.** Svetovalna delavka B je poudarila zgolj težave pri mlajših romskih otrocih v začetnih razredih osnovne šole, kjer se po njenem mnenju vidi pomanjkanje *»prave«* vzgoje. Če primerjamo rezultate izvedene ankete in izvedenega intervjuja, prav tako prihaja do razhajanja mnenj glede vključenosti etnične manjšine v medvrstniško nasilje. **V anketni raziskavi se po mnenju anketirancev etnične manjšine v večini znajdejo v vlogi nasilneža, po mnenju svetovalne delavke A v vlogi žrtve, po mnenju svetovalne delavke B pa ne izstopajo**. Svetovalna delavka A je iz izkušenj povedala, da se je tudi že zgodilo, da so otroci krivdo prevalili na etnične manjšine ter da pripadniki etnične manjšine v situaciji zgolj reagirajo na nasilje in se odzovejo na nasilno situacijo, torej da so v večini primerov (govori za svoje primere) bili zgolj izzvani s strani ostalih sošolcev, vrstnikov in so se potem na izzvano situacijo tudi odzvali. Žal živimo v družbi, ki ima vcepljena stereotipna mišljenja o etničnih manjšinah, saj živimo v prepričanju, da so pripadniki etničnih manjšin tisti, ki izvajajo nasilje. Brenick idr. (2019) pravijo, da o predsodkih govorimo takrat, kadar negativno in neupravičeno posplošujemo glede pripadnikov določene etnične skupine. (Brenick idr, 2019, v Lampret, 2024, str. 60). Lorenz (2021) pravi, da težava znotraj oddelčne skupnosti nastane takrat, ko predsodkom dovolimo, da usmerjajo vedenje. Diskriminatorno vedenje zoper pripadnike etničnih manjšin škodi tako njim kot tudi ostalim učencem (Lorenz, 2021, v Lampret, 2024, str. 60). Lampret (2024) pravi, da izsledki raziskav sicer (Vitoroulis in Vaillanco, 2015, 2018) pravijo, da se učenci etničnih manjšin na splošno ne razlikujejo po verjetnosti za viktimizacijo kot tudi ne po izvajanju medvrstniškega nasilja, čeprav je dolgo veljalo prepričanje, da so učenci etničnih manjšin večkrat žrtve kot izvajalci nasilja (Vitoroulis in Villanco, 2015, 2018, v Lampret, 2024, str. 61).

Obe svetovalni delavki sta poudarili tudi, kako pomembna je vloga staršev v situacijah medvrstniškega nasilja. Svetovalna delavka A je omenila, da je **največji izziv pogovor s starši**. Starši so v večini zelo zaščitniški in si neradi priznajo, da je njihov otrok naredil kaj narobe, oziroma da se je sploh znašel v situaciji medvrstniškega nasilja. Svetovalna delavka A ima sicer pozitivne izkušnje z odzivnostjo staršev priseljencev v situacijah medvrstniškega nasilja, medtem ko ima svetovalna delavka B slabe izkušnje z odzivnostjo staršev v situacijah medvrstniškega nasilja romskih otrok. Pečjak in drugi (2021) v svoji knjigi *Medvrstniško nasilje v šolah* predstavijo tudi študijo W. Troop-Gordona in H. Gerardya (2012), ki preučujeta odnos med prepričanji staršev v zvezi z medvrstniškim nasiljem ter doživljanjem medvrstniškega nasilja in psihosocialnega funkcioniranja otrok v šoli. Avtorici sta prepričanja staršev razdelili na 3 poglede. V prvem pogledu govorita o normativnem prepričanju staršev, kar pomeni, da se zdi staršem medvrstniško nasilje nekaj normalnega, proces, ki se dogaja med odraščanjem in po njihovem mnenju nima nobenih negativnih posledic za razvoj otrok. Drugi pogled temelji na tako imenovanem izogibalnem prepričanju (*angl. avoidance beliefs*), kar pomeni, da se v tem primeru staršem zdi najbolj učinkovito to, da otrok zapusti situacijo medvrstniškega nasilja. V tretjem pogledu so imeli starši asertivna prepričanja, kar pomeni, da so bili starši mnenja, da se morajo otroci v situaciji nasilja postaviti zase (študija W. Troop-Gordona in H. Gerardya, 2012 v Pečjak in drugi, 2021, str. 136). Pečjak in drugi (2021) pravijo, da so zaznave medvrstniškega nasilja s strani staršev ključne tudi pri oblikovanju intervencijskih in preventivnih programov (Pečjak in drugi, 2021, str. 137). Svetovalna delavka A je omenila, da so imeli v sklopu preventivnih dejavnosti tudi predavanje za starše, vendar je bila udeležba (7 staršev, na šoli, kjer je 800 otrok) glede na porast problematike zanemarljiva, iz česar sklepam, da problematiki medvrstniškega nasilja na šoli A ne pripisujejo velikega pomena, pa bi mu morda morali, glede na to, da je svetovalna delavka A povedala, da je nasilje na njihovi šoli v porastu.

6. Sklep

- S pojavom medvrstniškega nasilja se srečujejo na obeh osnovnih šolah, ki sta bili vključeni v raziskavo, se pa šoli razlikujeta po pogostosti zaznave situacij medvrstniškega nasilja.
- Najpogostejša oblika nasilja na raziskovanih šolah je psihično nasilje, ki prevladuje med dekleti. Med fanti se pojavlja fizično nasilje, vendar v relativno manjšem obsegu, kot se pojavlja psihično nasilje med dekleti. Na obeh šolah je v porastu tudi spletno nasilje.
- Na obeh raziskovanih šolah je opazno spreminjanje trenda: nasilje večinsko izvajajo zelo inteligentni in priljubljeni otroci.
- Šolska svetovalna služba na šolah, ki so bile vključene v raziskavo, opaža vse več nasilnih staršev, kar se v šolskem prostoru odraža skozi obnašanje otrok.
- Šolska svetovalna služba v raziskovanih šolah v primeru medvrstniškega nasilja postopa po napisanih smernicah oziroma protokolu o zaznavi medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih.
- Delo šolske svetovalne službe v primeru medvrstniškega nasilja vključuje takojšnje ukrepanje ob nasilnem dogodku, seznanitev staršev ter ostalih strokovnih delavcev in (če je treba) tudi ostalih pristojnih institucij.
- Temeljna naloga svetovalne službe je tudi svetovanje – pogovor z vsemi udeleženimi v medvrstniškem nasilju, podaja strokovnega mnenja, iskanje vzrokov, zakaj je do nasilja sploh prišlo ter delo na preventivi v obliki preventivnih delavnic.
- Na obeh šolah imajo svetovalne službe dobre izkušnje pri sodelovanju z ostalimi strokovnimi delavci, prav tako uživajo veliko podporo s strani vodstva šol.
- Največji izziv, s katerim se srečujejo delavke v svetovalni službi na šolah, ki so bile vključene v raziskavo, je pogovor s starši. Starši so v večini zelo zaščitniški in si neradi priznajo, da je njihov otrok naredil kaj narobe oziroma da se je sploh znašel v situaciji medvrstniškega nasilja.
- Kar zadeva dela z etničnimi manjšinami v raziskovanih šolah v situaciji medvrstniškega nasilja svetovalne delavke v raziskovanih šolah postopajo po enakem protokolu kot pri ostalih učencih.
- Deljena mnenja se pojavijo v zvezi z vključenostjo pripadnikov etnične manjšine v situacije medvrstniškega nasilja, in sicer na šoli A se otroci po mnenju svetovalne delavke največkrat znajdejo v vlogi žrtve, na šoli B etnične manjšine ne izstopajo, po mnenju anketirancev pa se pripadniki etnične manjšine največkrat znajdejo v vlogi nasilneža (menim, da mnenje

otrok – anketirancev v tem primeru temelji na stereotipni podlagi, češ da so Romi in priseljenci tisti, ki izvajajo nasilje, čeprav smo skozi raziskavo prišli do podatkov, da se pripadniki etnične manjšine v večini primerov zgolj odzovejo na nasilno situacijo ter da se dogaja, da so večkrat obtoženi po krivem).

- Pri sodelovanju s starši otrok etničnih manjšin se na raziskovanih šolah pojavljajo razlike. Svetovalna delavka A ima dobre izkušnje pri sodelovanju in odzivanju staršev otrok priseljencev, medtem ko ima svetovalna delavka B slabe izkušnje s sodelovanjem in odzivanjem staršev romskih otrok v situaciji medvrstniškega nasilja.
- Na obeh raziskovanih šolah anketirani učenci poznajo izraz medvrstniško nasilje kot tudi oblike medvrstniškega nasilja.
- Na obeh raziskovanih šolah so učencem na voljo dostopne informacije, komu se lahko zaupajo in kam se lahko obrnejo po pomoč v primeru medvrstniškega nasilja.
- Največ medvrstniškega nasilja na raziskovanih šolah se zgodi med odmorom, ko ni prisotne odrasle osebe.
- Žrtve na raziskovanih šolah o medvrstniškem nasilju spregovorijo. Največkrat se po pomoč obrnejo k staršem. Najpogosteje so deležne psihičnega nasilja.
- Prav tako priče oziroma opazovalci na šolah, ki so bili vključeni v raziskavo o medvrstniškem nasilju, spregovorijo. Največkrat se obrnejo na svoje starše.
- Medvrstniško nasilje na raziskovanih šolah je najbolj izrazito v osmem razredu osnovne šole.
- Po mnenju anketirancev so deklice deležne več medvrstniškega nasilja s strani dečkov kot obratno – dečki s strani deklic.
- Anketiranci kot najpogostejši vzrok za izvajanje nasilja navedejo nekompatibilnost z učencem/učenko.
- Anketiranci menijo, da kadar se pripadniki etnične manjšine znajdejo v vlogi nasilneža, nasilje izvajajo nad ostalimi pripadniki etnične manjšine kot tudi nad ostalimi vrstniki, sošolci.
- Anketiranci menijo, da kadar se pripadniki etnične manjšine znajdejo v vlogi žrtve, nasilje nad njimi pogosteje izvajajo ostali sošolci in/ali vrstniki, kot pa ostali pripadniki etnične manjšine.

7. Predlogi

- Okrepitev preventive oziroma preventivnih dejavnosti na področju medvrstniškega nasilja v šolstvu. Preventiva ni v zadostni meri sistemsko vključena v procese izobraževanja.
- Večje ozaveščanje staršev oziroma vključevanje v preventivne programe.
- Pri oblikovanju preventivnih programov bi bilo treba poslušati tudi glas otroka.
- Otrokom in mladostnikom je treba razložiti in natančno pojasniti, kaj pomeni koncept ničelne tolerance do nasilja, saj po mojem mnenju mnogo otrok koncept napačno razume in interpretira.
- Med otroci in odraslimi je potrebno povečati občutljivost za medvrstniško nasilje, sočasno pa je potrebna ničelna toleranca do brezbrižnosti do medvrstniškega nasilja na vseh področjih, ne samo v šolstvu.
- Družba od vzgojno-izobraževalnih zavodov pričakuje bistveno več, čemur je šola v osnovi namenjena, in sicer da se bo šola namesto staršev ukvarjala z vzgojnimi elementi, zatorej je potrebna okrepitev vzgojne funkcije staršev in večja odgovornost staršev v primerih nasilja. Najbolj pomembna je vzgoja staršev, od katerih se pričakuje, da bodo otroku jasno obrazložili, pokazali, da se nikakršna oblika nasilja ne dovoli.
- Večja podpora strokovnim delavcem preko oblikovanega zunanjega strokovnega tima, ki bi bil v kriznih situacijah na voljo ves čas.
- Večja avtonomija strokovnih delavcev v šolskem prostoru, čeprav potem posledično nosijo tudi večjo odgovornost.
- Omejitev spletnega nasilja s prepovedjo uporabe mobilnih telefonov v vseh okvirih v šolskem prostoru.
- Strožje kazni za izvajalce nasilja oziroma temeljitejšo obravnavo pri iskanju vzrokov, zakaj do nasilja prihaja, sočasno pa večji poudarek pri delu strokovnih delavcev na pedagoških pristopih, ki bi krepili socialne veščine in sočutno naravnanost do vseh kultur.
- V šolah, kjer se srečujejo s porastom medvrstniškega nasilja, naj se uvede poostren nadzor med odmori oziroma v prostem času otrok, ko se medvrstniško nasilje najpogosteje dogaja.
- Podpora šolski svetovalni službi tudi z dvigom normativov v šolstvu, kar bi lahko prispevalo k bolj celostni obravnavi udeležencev medvrstniškega nasilja.
- Glede na to, da je v šolah čedalje več etnično raznolikih oddelkov, mora biti vsem učencem zagotovljeno varno in spodbudno učno okolje, zatorej bi bilo treba vse učence spoznavati in ozaveščati o ostalih kulturah, iz katere prihajajo etnične manjšine.

8. Viri in literatura

1. Bešter, R. & Medvešek, M. (2016). Medkulturne kompetence učiteljev: Primer poučevanja romskih učencev. *Sodobna pedagogika*, 67(2), 26–45. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-U7AZICAW
2. Bešter, R. (2007). Priseljenci, študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo. *Socialnoekonomska integracija priseljencev iz prostora nekdanje Jugoslavije in njihovih potomcev v Sloveniji.* Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja. Pridobljeno 5. 8. 2024 s http://www.inv.si/DocDir/Publikacije-PDF/2007/KNJIGA.pdf?fbclid=IwAR3LDkad1tj64uT8Kc2gjgJ9ZtKXlooeaCtBpmRoV0yhFi-T2gj3GeqVtzM#page=225
3. Bilić, V. (2013). Moralna občutljivost in medvrstniško nasilje: Pomen empatije in skrbi. *Sodobna pedagogika*, 64(130/2), 96–113. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.sodobna-pedagogika.net/clanki/02-2013_moralna-obcutljivost-in-medvrstnisko-nasilje-pomen-empatije-in-skrbi/
4. Bučar Ručman, A. & Šulc, A. (2019). Šola in medvrstniško nasilje v Sloveniji: Raziskovalni pristopi, metode in metaanaliza dosedanjega raziskovanja v Sloveniji. *Šolsko polje*, 30 (1/2), 63–88. Pridobljeno 5. 8. 2024 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-CX5QJCZO
5. Cosma, A., Molcho, M. & Pickett, W. (2024). A focus on adolescent peer violence and bullying in Europe, central Asia and Canada. *Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey. Volume 2.* Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. Pridobljeno 12. 8. 2024 s https://hbsc.org/new-who-hbsc-report-offers-in-depth-look-at-bullying-and-peer-violence-across-europe-central-asia-and-canada/
6. Cvek, M. & Pšunder, M. (2013). Učenci, žrtve medvrstniškega nasilja. *Revija za elementarno izobraževanje*, 6(4), 105–116. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-HI2ANYKV
7. Čačinovič Vogrinčič, G. & Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino: Soustvarjanje želenih izidov in družinske razvidnosti.* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
8. Čačinovič Vogrinčič, G., Bregar Golobič, K., Bečaj, J., Pečjak, S., Resman, M., Bezić, T., Dobnik Žerjav, M., Grgurevič, J., Niklanović, S. & Šmuk, B. (2008). *Programske smernice: Svetovalna služba v osnovni šoli.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za

šolstvo. Pridobljeno 5. 8. 2024 s http://www.ucne-tezave.si/files/2016/10/Programske_smernice_OS.pdf

9. Dekleva, B. & Razpotnik, Š. (2002). *Čefurji so bili rojeni tu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta v Ljubljani.
10. Dekleva, B. & Razpotnik, Š. (2015). Medvrstniško nasilje v šoli: Socialnopedagoški pogled. *Socialna pedagogika*, 19 (3/4), 217–230. Pridobljeno 28. 2. 2024 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-DQ92LH6I
11. *Društvo za nenasilno komunikacijo* (b. d.). Pridobljeno 28. 2. 2024 s https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html
12. Janko Spreizer, A. (2022). Romi med anticiganizmom, civilnimi inciativami in protirasističnimi strategijami. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva,* 62(2), 58–69. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-L0PEDNRU/?query=%27contributor%3D-i.%27&pageSize=25&sortDir=DESC&sort=date&fpublisher=&frelation=Glasnik+Slovenskega+etnolo%C5%A1kega+dru%C5%A1tva&language=slo
13. Kodelja, I. (2019). Nasilje – poskus opredelitve in upravičenja. *Šolsko polje*, 30(1/2), 29–46. Pridobljeno 28. 2. 2024 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-T2G5RGFM
14. Košir, K. (2013). *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Kulturni center Maribor.
15. Košir, K. (2022). Preprečevanje in obravnavanje medvrstniškega nasilja v šoli kot proces socialnega in čustvenega učenja. *Šolsko svetovalno* delo, 3, 3–12. Pridobljeno 12. 8. 2024 s https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/10/SSD_st3_2022_NR.pdf
16. Lampe, T. (2020). Medvrstniško nasilje v osnovni šoli z vidika učencev in strokovnih delavk. *Socialna pedagogika*, 24 (1/2), 44–64. Pridobljeno 5. 8. 2024 s http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-LP8WEY69/bdec74fe-bde4-48e9-9311-cace05f1c879/PDF
17. Lampret, A. (2024). Socialna vključenost učencev pripadnikov etničnih manjšin: Izzivi in priložnosti oddelčnih skupnosti. *Vzgoja in izobraževanje, krepitev varnega in spodbudnega učnega okolja in preprečevanje medvrstniškega nasilja,* (1/2), 59–62.
18. Lešnik, Mugnaioni, D., Klemenčič, I., Filipčič, K., Rustja, E. & Novakovič, T. (2023). Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. *Protokol za ravnanje ob zaznavi in obravnavi medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih*. Pridobljeno 28. 2. 2024 s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/SRI/NASILJE/Protokol_medvrstnisko_nasilje.pdf

19. Lotrič, P. (urednik). 2024. (TV program). RTV Slovenija. Porast medvrstniškega nasilja. Pridobljeno 12. 8. 2024 s https://www.rtvslo.si/crna-kronika/na-solah-vse-vec-primerov-medvrstniskega-nasilja/654026
20. Medica, K. (2011). Večkulturnost (multikulturnost): Večkulturalizem (multikulturalizem). *Monitor ISH*, 13(1), 209–214. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-0RN00TIP/?query=%27keywords%3dMultikulturalizem%27&pageSize=25
21. Mesec, B & Rape Žiberna, T. 2023. *Kvalitativno raziskovanje v teoriji in praksi.* Ljubljana: Inštitut za razvojne in strateške analize.
22. Mesec, B. 1998. *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
23. Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije. (2024). *Program NEON – varni brez nasilja.* Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.programneon.eu/
24. Mugnaioni Lešnik, D., Koren, A., Logaj, V. & Brejc, M. (2009). *Nasilje v šolah. Opredelitev, prepoznavanje, preprečevanje in obvladovanje.* Kranj: Šola za ravnatelje. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://solazaravnatelje.si/ISBN/978-961-6637-24-4.pdf
25. Pečjak, S. & Pirc, T. (2014). »Sem opazovalec medvrstniškega nasilja: Kaj lahko naredim?«. *Pedagoška obzorja*, 29(1), 155–168. Pridobljeno 28. 2. 2024 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-QU2B1QIB
26. Pečjak, S., Košir, T. & Košir, K. (2021). *Medvrstniško nasilje v šoli*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
27. Pirc, T. & Štirn, M. (2020). Poročilo o evalvaciji programa NEON – varni brez nasilja za osnovnošolce. *Šolsko svetovalno delo*, 1–2, 39–58. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/03/SSD_1-2_2020.pdf
28. Republika Slovenija Ministrstvo za notranje zadeve. (2024). *Poročilo o delu policije za leto 2023.* Pridobljeno 12. 8. 2024 s https://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2023.pdf
29. Sterle, S. (2022). Delo svetovalne službe na daljavo. *Šolsko svetovalno delo* (2), 41–47. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/10/SSD_st2_2022_NR.pdf
30. Terplan, S. (2024). Razumevanje in naslavljanje medvrstniškega nasilja med mladostniki. *Vzgoja in izobraževanje, krepitev varnega in spodbudnega učnega okolja in preprečevanje medvrstniškega nasilja,* (1/2), 35–39.

31. Turnsek, N. (2013). Enjoying Cultural Differences Assists Teachers in Learning about Diversity and Equality. An Evaluation of Antidiscrimination and Diversity Training. *Center for Educational Policy Studies Journal,* 3(4), 117–138. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.researchgate.net/publication/259923591_Enjoying_Cultural_Differences_Assists_Teachers_in_Learning_about_Diversity_and_Equality_An_Evaluation_of_Antidiscrimination_and_Diversity_Training
32. Urh, Š. (2007). PRESEGANJE INSTITUCIONALNEGA, KULTURNEGA IN OSEBNEGA RASIZMA V SOCIALNEM DELU. *Revija Socialno delo*, 4(5), 233–237. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/Preseganje_URN_NBN_SI_DOC-8QYN0M4E.pdf/2019012811492673/
33. Vižintin, M. A. (2010). Medkulturno izobraževanje in medkulturna občutljivost. *Dve domovini*, 32, 139–150. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-UIJB5GK6
34. *Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND)* (2008). Ur. l. RS 16/2008.
35. Zaviršek, D. (2010). Etnizacija in patologizacija Romov in romskih skupnosti: Socialno-antropološki in socialnodelavni teoretski koncepti. *Revija Socialno delo*, 49 (2/3), 85–97. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-PIWL3ZYF

9. Priloge

9.1 Priloga A: Anketni vprašalnik

ANKETNI VPRAŠALNIK O PREPOZNAVANJU IN PREPREČEVANJU MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA MED UČENCI 7., 8. IN 9. RAZREDOV OSNOVNE ŠOLE

Zdravo, moje ime je Barbara Omerzo in sem izredna študentka na fakulteti za Socialno delo. V magistrskem delu želim raziskati medvrstniško nasilje v zadnjih razredih osnovne šole. Prosim te, da pozorno prebereš vprašanja in nanje iskreno odgovoriš ter da ne prepisuješ od sošolcev. Na začetku ankete bom na kratko obrazložila **izraz medvrstniško nasilje, izraze izvajalec nasilja, žrtev nasilja ter opazovalec nasilja in opisala nekatere oblike medvrstniškega nasilja**. Pri vsakem vprašanju označite en odgovor, razen kjer je napisano (možnih je več odgovorov), tam lahko označite več odgovorov. Anketni vprašalnik je anonimen. Zahvaljujem se vam za vašo pomoč. (:

Kaj pomeni izraz medvrstniško nasilje? O medvrstniškem nasilju govorimo takrat, ko učenec ali učenka, ki misli, da je močnejši/ša odvzame pravice učencu ali učenki. Lahko ga/jo žali, prestraši, prizadene, poškoduje in s temi dejanji povzroči, da se oseba počuti nemočno. Nasilje se med vrstniki lahko dogaja tako v šoli kot izven šole.

Nasilnež – učenec/učenka ali učenci, ki nad drugim učencem/učenko ali skupino učencev izvajajo nasilje.

Žrtev – učenec/učenka ali skupina učencev, ki nasilje doživljajo.

Opazovalec nasilja – učenec/učenka, ki nasilje opazuje.

Najpogostejše oblike medvrstniškega nasilja:

- **Fizično nasilje vključuje sledeča vedenja:** pretepanje, porivanje, lasanje, odrivanje, namerno brcanje, poškodovanje lastnine drugega, grizenje ipd.
- **Psihično nasilje vključuje sledeča vedenja:** zmerjanje, posmehovanje, žaljenje, razširjanje lažnih, neresničnih informacij, hujskanje prijateljev, opazke, grožnje povezane z izseljevanjem za denar ipd.
- **Spolno nasilje vključuje sledeča vedenja:** otipavanje in spolno nadlegovanje, žaljenje oseb, ki se identificirajo kot LGBTQ+ (lezbijke, geji, bisekusalne osebe, transspolne osebe itd.)
- **Spletno nasilje vključuje sledeča vedenja:** širjenje neresničnih informacij po spletu, katero lahko zajema, žaljiva sporočila, nadlegovanje, zalezovanje.
- **Etnično nasilje lahko zajema sledeča vedenja:** poniževanje, žaljenje ali zmerjanje zaradi narodnosti oziroma glede na to, iz katere države prihajaš.

1. Spol (označi ustrezni odgovor)

A. Moški
B. Ženski
C. Neopredeljen (se ne želim opredeliti)

2. Razred (označi ustrezni odgovor)

A. Sedmi
B. Osmi
C. Deveti

3. Poznaš izraz medvrstniško nasilje?

A. Da
B. Ne

4. Katere vrste medvrstniškega nasilja poznaš? (možnih je več odgovorov)

- Fizično (pretepanje, porivanje, lasanje, odrivanje, namerno brcanje)
- Psihično (zmerjanje, posmehovanje, žaljenje, razširjanje lažnih, neresničnih informacij, hujskanje prijateljev)
- Spolno (otipavanje, spolno nadlegovanje, nasilje zaradi spolne ali seksualne nekonformnosti – LGBTQ+)
- Spletno (širjenje neresničnih informacij po spletu preko Facebooka, Instagrama, Tik-Toka ipd.)
- Etnično (nadlegovanje, zmerjanje zaradi narodnosti – če nekdo prihaja iz druge države npr. Bosna in Hercegovina, Makedonija, Srbija ipd. ali je pripadnik etnične manjšine – npr. Romi)

5. Meniš, da je medvrstniškega nasilja na vaši šoli veliko? (Če si odgovoril/a z DA, odgovori na naslednje vprašanje št. 6, če si odgovoril/a z NE, vprašanje izpusti)

A. Da
B. Ne

6. Katerega nasilja je po tvojem mnenju na vaši šoli največ?

- Fizičnega
- Psihičnega
- Spolnega
- Spletnega
- Etničnega

7. Ali si bil/a kdaj žrtev medvrstniškega nasilja? (Če si odgovoril/a z DA, odgovori na vprašanja št. 8, 9, 10, 11 in 12, če si odgovoril/a z NE, jih izpusti)

A. Da
B. Ne

8. Katere vrste nasilja si bil/a deležna? (Možnih je več odgovorov)

- Fizičnega
- Psihičnega
- Spolnega
- Spletnega
- Etničnega

9. So nasilneži (učenci ali učenke, ki izvajajo nasilje) tvoji vrstniki, sošolci ali starejši učenci? (Možnih je več odgovorov)

- Vrstniki (oseba enake starosti, ki obiskuje drug razred)
- Sošolci
- Starejši učenci

10. Kako si se ob tem počutil/a? (Možnih je več odgovorov)

- Bil/a sem žalosten/a
- Bilo me je strah
- Bilo me je sram
- Zelo me je skrbelo
- Želel/a sem se maščevati
- Drugo, navedi: _____

11. Ali nasilje še traja? (Če si odgovoril/a z DA, prosim, napiši na črto, koliko časa se ti to že dogaja)

A. Da
B. Ne
C. _____

12. Ali si komu povedal/a, da se nad tabo izvaja nasilje? (Če si odgovoril/a z DA, prosim, na črto napiši, komu si povedal/a)

A. Da
B. Ne
C. _____

13. Ali v šoli dobite dovolj informacij o tem, kaj medvrstniško nasilje je, komu se lahko zaupate, kje lahko poiščete pomoč?

A. Da
B. Ne

14. Če si kdaj poiskal/a pomoč, kdo ti je pomagal? (Možnih je več odgovorov.) (Če je nisi potreboval/poiskal, izpusti vprašanje)

- Šolska svetovalna služba (socialna delavka)
- Razredničarka
- Starši
- Prijatelji
- Sošolec

15. Kaj meniš o učencih ali učenkah, ki izvajajo nasilje? (Možnih je več odgovorov)

- Želijo dokazati svojo moč
- Želijo izstopati iz skupine
- Imajo težave doma
- Drugo, navedi: _____

16. Kje oziroma kdaj se po tvojem mnenju medvrstniško nasilje največkrat dogaja? (Možnih je več odgovorov)

- Med odmorom, ko ni prisotne odrasle osebe (učitelj)
- Med poukom
- Po šoli
- V garderobi
- V toaletnih prostorih
- Na igrišču

17. Medvrstniškega nasilja so po mojem mnenju večkrat deležn/e?

- Dekleta s strani deklet
- Fantje s strani fantov
- Dekleta s strani fantov
- Fantje s strani deklet
- LGBTQ+ osebe

18. Si bil/a kdaj priča medvrstniškemu nasilju? (Če si odgovoril/a z DA, odgovori na vprašanja št. 19, 20, in 21, drugače jih izpusti)

A. Da
B. Ne

19. Kakšno je bilo tvoje počutje ob tem? (Možnih je več odgovorov)

- Bil/a sem žalosten
- Bilo me je strah
- Zelo me je skrbelo
- Bilo mi je vseeno
- Bil/a sem jezen/a
- Drugo, navedi:_____

20. Si komu povedal/a, da si bil/a priča nasilju? (Možnih je več odgovorov)

- Da, povedal/a sem staršem
- Da, povedal/a sem razredničarki
- Da, povedal/a sem svetovalni delavki
- Ne, nisem povedal/a nikomur.

21. Si morda nasilje preprečil/a ali želel/a preprečiti?

A. Da
B. Ne

22. Si kdaj izvajal/a nasilje nad sošolci, vrstniki ali mlajšimi učenci? (Če si odgovoril z DA, odgovori na naslednje vprašanje št. 23, drugače ga izpusti)

A. Da
B. Ne

23. Kakšni so bili razlogi za tvoje početje? (Možnih je več odgovorov)

- Imel/a sem težave doma
- Imel/a sem težave v šoli
- Nisem se razumel/a z učencem/ko
- Želel/a sem se dokazati pred drugimi
- Bil/a sem žalosten/a
- Bil/a sem jezen/a
- Branil/a sem se pred drugimi
- Bil/a sem osamljena
- Počutil/a sem se izključen/a iz skupine
- Drugo, navedi: _____

24. V vaši šoli so tudi vrstniki, sošolci, ki so pripadniki etničnih manjšin (prebivalci, ki prihajajo iz druge države ali Romi), v kateri vlogi se večkrat znajdejo?

- Vloga nasilneža (učenec ali učenka, ki izvaja nasilje)
- Vloga žrtve (učenec ali učenka, ki doživlja nasilje)
- Vloga opazovalca (učenec ali učenka, ki opazuje nasilje)
- Nič od naštetega

25. Nad kom izvajajo nasilje, ko se znajdejo v vlogi nasilneža?

- Sami med sabo (pripadniki etničnih manjšin med pripadnike etničnih manjšin)
- Pripadniki etničnih manjšin izvajajo nasilje nad ostalimi vrstniki, sošolci
- Oboje od naštetega

26. Kadar se otroci/sošolci etničnih manjšin znajdejo v vlogi žrtve nasilja, nasilje nad njimi izvajajo … (Možnih je več odgovorov)

- Vrstniki, sošolci
- Starejši učenci
- Ostali pripadniki etnične manjšine

Tako, prišel/a si do konca. Hvala za tvojo iskrenost in pomoč. (:

9.2 Priloga B: Smernice za intervju

- Kako pogosto na šoli zaznate medvrstniško nasilje pri učencih in učenkah vaše šole? Ali se učenci/ke v primeru pojava nasilja obrnejo na šolsko svetovalno službo? Oziroma na koga se največkrat obrnejo?
- Katere oblike nasilja med učenci opažate in katerega nasilja je po vašem mnenju na šoli največ?
- Menite, da vodstvo šole medvrstniškemu nasilju posveča dovolj pozornosti? Kakšna je preventiva na vaši šoli in ali bi si želeli še kaj spremeniti/dodati?
- Kakšna je vloga šolske svetovalne službe v primeru nasilja? Kako odreagirate? Kakšno je vaše sodelovanje s starši in (če je treba) z drugimi institucijami?
- Delate tako s povzročitelji nasilja kot tudi z žrtvami nasilja. Kakšne so značilnosti žrtev nasilja in kakšne povzročiteljev nasilja? Kaj opazite? Ima po vašem mnenju spol določen vpliv na vloge? Kakšen?
- Kako po vašem mnenju viden dogodek nasilja vpliva na opazovalce nasilja?
- Glede na to, da na vaši šoli pouk obiskujejo tudi otroci priseljencev ali Romi, ki spadajo med ranljivejše družbene skupine, v kateri vlogi se ti otroci največkrat znajdejo?
- Kako poteka delo z njimi ob pojavu nasilja? Kako se odzovejo njihovi starši? Se spomnite mogoče primera z dobrim izidom?
- Se svetovalni delavci čutite dovolj kompetentne za delo z medvrstniškim nasiljem? Bi si morda želeli še kakšna dodatna izobraževanja, dodatna znanja, ki bi vam bila v podporo pri vašem delu?

9.2.1 Priloga C: Transkript intervjuja Oš A

B: Najlepša hvala, da ste se odzvali prošnji za intervju. Pa če gremo kar na prvo vprašanje, in sicer: Kako pogosto na šoli zaznate medvrstniško nasilje pri učencih in učenkah vaše šole? Ali se učenci/ke v primeru pojava nasilja obrnejo na šolsko svetovalno službo? Oziroma na koga se največkrat obrnejo?

A: Pogosto. *(A1)* Najpogosteje se obrnejo ali na učitelja ali na osebo, ki ji zaupajo ali pa na svetovalno službo. *(A2)* Opažamo, da pogosto tudi na razrednika. *(A3)* V letošnjem šolskem letu, smo imeli velike preventivne aktivnosti – po programu NEON, izvajamo preventivne delavnice o medvrstniškem nasilju od 1.–9. razreda. *(A4)* Opažamo, da je večje ozaveščanje *(A5)* oziroma da so otroci po delavnicah prišli povedat o dogodku nasilja. *(A6)* Mi jih nagovarjamo, *(A7)* da ni pomembno h komu prideš, pomembno je, da prideš k eni osebi, ki ji zaupaš. Tudi če ti oseba reče »eh to ni nič kaj takega« rečemo najdi drugo osebo, sicer upamo, da oseba h kateri otrok pride tega ne reče. *(A8)* Tako, da ja povejo kar pogosto, čeprav še vedno je ta odstotek, ko mi ne izvemo, se pravi, ko nam potem starši sporočijo. *(A9)* Še en dejavnik pri nasilju je tudi »ne bom povedal, ali pa, saj to ni nič učiteljica«. *(A10)* 100 odstotno ne moremo vedeti, ker nimamo kazalnika merilnik, sumarično pa lahko rečem, da pogosto. *(A11)*

B: Katere oblike nasilja med učenci opažate, in katerega nasilja je po vašem mnenju na šoli največ?

A: Spletno na prvem mestu, tega smo imeli v letošnjem šolskem letu tudi največ, tudi največ prijav na policiji, ker je šlo za hujše oblike, tako da, to se je vse preselilo na splet. *(A12)* Fizičnega ni, če so, so to redki primeri, *(A13)* pa največ smo imeli letos psihičnega med dekleti. *(A14)* To besedno, verbalno nasilje je pa otrokom tako » tko mi govorimo, to sploh ni problem« Potem pa smo imeli primer, ko je deček rekel se opravičujem izrazu:« *i wanna stab you you motherfucker*« »*pa sej to ni nič kaj takega, tako se mi pogovarjamo«* pa jaz rečem, ja ne, to ni kar nekaj, ti si nekomu rekel i wanna stab you, to nekaj pomeni. *(A15)* Tudi pri spletnem nasilju so se pojavile take besede, se moramo še naučiti socialni delavci kaj vse te izrazi pomenijo. Izvajajo verbalno nasilje, ampak njim to ne pomeni nič samo v smislu »pa saj mi se tako pogovarjamo«. *(A16)*

B: Ko ste omenjala spletno nasilje, kje se to dogaja preko socialnih omrežij, Facebook, Tik-Tok, Instagram?

A: Ne, Facebook pravijo, da je za starce. Največ preko Snapchata, to je na prvem mestu. Potem imajo pa še svoje skupine, ki jih izoblikujejo v okviru razreda, preko Vibra. (*A17)* Učenka nam je potem prišla povedat, da so bili v pogovor dodani nepoznani ljudje, in potem so skupinsko vsi začeli to deklico žalit, nevem 100 ljudi, jo je začelo žalit, *(A18)* ta primer smo potem prijavili policiji. Tako, da je večinsko je splet, pa tako, kot sem že omenila, psihično, ki je najpogostejše med dekleti. *(A19)*

B: Menite, da vodstvo šole medvrstniškem nasilju posveča dovolj pozornosti? Kakšna je preventiva na vaši šoli in ali bi si želeli še kaj spremeniti/dodati?

A: Ja, se mi zdi, da. In sicer odkar se izvaja program NEON. Tudi sama sem bila del tega programa že prej, ko sem delala na manjši šoli. Zelo kakovosten program, ki se izvaja iz strani ministrstva za zdravstvo ter inštituta ISSA, organizacija podprta s strani psihologov in psihoterapevtov, in res lahko rečem, da so vsa gradiva, s katerimi delamo zelo kakovostna. *(A20)* Najprej smo se osredotočali na ožji tim, sedaj pa to širimo tudi na učitelje – večji tim. *(A21)* Iz tega vidika smo iz strani šole – vodstva zelo podprti, ker za te vsebine ni nikjer programa, do tega sem jaz tudi zelo kritična, ker že dolgo časa delam v šolstvu, in za vse ostalo »je ali pa imamo« nimamo pa za socialne veščine, in zato rabimo posluh vodstva, da lahko gremo z temi vsebinami noter se pravi v šolski prostor, da nam ostali odstopijo kakšno svojo uro, da lahko te stvari tudi izvedemo. *(A22)* Imamo tudi podporo vodstva, kadar pride do primera nasilja, v smislu, da jaz lahko podam svoje mnenje, tole je pa za prijavo ipd. Vodstvo prisluhne mnenju stroke. *(A23)* Tudi če imamo drugačno mnenje, vodstvo prisluhne stroki, to se mi zdi super. Ker če tega nimaš, to je lahko težava. *(A24)* Lansko leto smo imeli tudi predavanje o nasilju za starše, prišlo je 7 staršev. Mi pa smo šola, ki ima skupno 800 otrok. *(A25)* Mislim, to me malo skrbi, zato bomo v naslednjem šolskem letu glede na vse dogodke, ki smo jim priča predavanje ponovili. *(A26)* Opažamo, da starši ne ločijo kaj so konflikti in kaj je nasilje. K nam potem prihajajo s stavki« kaj pretiravate, tudi mi smo se tako, ko smo bili majhni ipd » *(A27)* Ja konflikt se reši, nasilje pa je kontinuirano se pravi neki dogodki, ki trajajo dlje časa, se ponavlja in se ne neha. *(A28)* In če fant dekletu, ki je malo bolj obilna na hodniku med odmori govori »da je hamburger«. *(A29)* Dekle je potrebovalo pol leta, da je povedala kaj ji fant govori, pa še to ni želela, da se izve, da je povedala ona, ker jo je bilo strah. *(A30)* Tako, da morajo biti in starši in učitelji ozaveščeni o tem, kaj je konflikt kaj je nasilje. *(A31)* Jaz vedno rečem staršem, ki pridejo k meni na pogovor, kadar se zgodi primer nasilja. *(A32)* Kaj bi raje želeli, da je vaš otrok žrtev ali da je povzročitelj? *(A33)* »Oboje je bad! Nobeno nočeš« ampak kot starš ti je pa za oboje groza. (*A34)*

B: Kakšna je vloga šolske svetovalne službe v primeru nasilja? Kako odreagirate? Kakšno je vaše sodelovanje s starši ali, če je potrebno z drugimi institucijami?

A: Ja tako, mi delamo po protokolu. Uglavnem, to je protokol napisan iz strani zavoda za šolstvo, katerega se striktno držimo. *(A35)* Se pravi, da se svetovalna služba vključi takoj, *(A36)* prvi dan se obvesti vse pristojne v šoli, v roku 3 dni pa se mora izdelati načrt. *(A37)* V ožjem timu se vključi svetovalna služba, kjer se razdelijo naloge, kdo kaj mora *(A38)* in svetovalna služba mora govoriti z obema stranema, če to prej naredi učitelj potem svetovalna služba naredi samo en backup plan. *(A39)* Ampak jaz si vedno želim še govoriti z otroki. *(A40)* Jaz sem zelo za to, da ne glede na to, da otrok še ni dopolnil 14 let, da se vključijo zunanje institucije, *(A41)* kadar presodimo, da je hujša ali težja oblika nasilja. *(A42)* Npr. naš primer na šoli je bil, da je nekdo sramotil otroka na wc-ju. Poslikal in pošiljal

slike. Otroka je sramotil. *(A43)* In se mi zdi primerno, da tudi če ni bil star 14. let, da se mora policija ali center za socialno delo vključit. *(A44)* Tukaj jaz vidim delo svetovalne službe, da svetuje, predlaga timu, in da malo opiše doživljanje otrok, *(A45)* saj govoriš tako z povzročiteljem kot tudi z žrtvijo. *(A46)* Priznam imeli smo tudi spletno – spolno nasilje, in to je grozno. *(A47)* In potem vidiš, da ti posamezniki, ki so to počeli, to nimajo nobenega občutka, da so kaj naredili narobe. (*A48)* Tam potem tudi mi podamo svoje mnenje, «ej s tem otrokom, bo nekdo mogel delat«. *(A49)* Jaz sem v letošnjem letu delala bolj z povzročitelji nasilja, kateri so morali potem k meni hodit na uro, smo se pogovarjali o tem. *(A50)* Kadar so vključene druge institucije moraš seveda pisati tudi poročilo. *(A51)* Najtežje oziroma največji izziv pa je vedno pogovor s starši. *(A52)* Tukaj vidiš, da so starši zelo zaščitniški, in si ne priznajo radi, da je njihov otrok kaj naredil narobe. *(A53)* Otroci pa tudi igrajo svojo igro predvsem pri psihičnem nasilju, ki je težje dokazljiv. *(A54)* In potem tudi starši nam težje verjamejo. *(A55)* Mi kot svetovalna služba moramo odreagirati, stvari raziskati in v primeru, da bi se izkazalo, da ni nič, bi jaz tudi povedala, da je šlo za pomoto, napako. *(A56)* Pa potem rečem staršem poglejte jaz se res čutim za strokovnjaka na tem področju, že od leta 2000 se izobražujem ravno na tem področju. *(A57)* Jaz res mislim, da je vaš otrok tisti, ki izvaja nasilje in s tem ne mislim, da delamo krivico otroku, ampak otroku je treba pomagat. *(A58)* Ker iz prakse lahko rečem, da otrok, ki izvaja nasilje je najverjetneje priča nekemu nasilju v domačem okolju ali pa celo deležen nasilja. *(A59)* Mi moramo iskati vzroke zakaj je temu tako. *(A60)* In tudi pri žrtvah opažam, da so to posamezniki, ki so malo drugačni, s slabšo samopodobo, ki se ne bodo odzvali. *(A61)* Meni se zdi, da smo mi kr taka nasilna družba, govorimo pa da nismo. (*A62)* V smislu tega, da starši vzgajajo in rečejo »ja udar ga nazaj, če te on udar« Ne! To ni prav, otroci bi se mogli odzvati drugače, ne to si naredil prvič in zadnjič, pusti me na miru, naslednjič povem odrasli osebi. *(A63)* Tega asertivnega vedenja ne znajo otroci. Zato ker je to malo umetno. Mi znamo pasivno in pa agresivno z vidika že živalskega sveta. Ali pa ko je travma ali se umaknemo ali pa napademo in to otroci znajo. Da se ti postaviš za sebe, tega pa ne znajo. *(A64)* Sploh v primeru nasilja, otroci zmrznejo. *(A65)* Največja moč je ravno ozaveščanje. Tako staršev kot tudi otrok – prič, kako se odzovejo v nasilju. Jaz verjamem, da je to možno doseči, če bi vsi skupaj gledali v isto smer. *(A66)*

B: Delate tako z povzročitelji nasilja kot tudi z žrtvami nasilja. Kakšne so značilnosti žrtev nasilja in kakšne povzročiteljev nasilja? Kaj opazite? Ima po vašem mnenju spol določen vpliv na vloge? Kakšen?

A: Ja, jaz sem imela vedno željo, da bi bolj kot žrtvijo delala z povzročitelji, zato sem letos prevzela to vlogo. *(A67)* Kar se spola tiče mislim, da ne igra vloge ampak pri vrstah nasilja bi pa rekla, da pri fizičnem nasilju pregnačijo dečki, pri spletnem je 50/50 pri psihičnem pa deklice, seveda zdej govorimo o izvajalcih. *(A68)* V letošnjem šolskem letu, je bilo na naši šoli sicer več primerov dečkov. *(A69)* Kot sem že omenila žrtev je po navadi otrok, ki je drugačen. V vsakem pomenu ne samo v pomenu narodnosti. *(A70)* Ali je to priseljenec ali je to otrok s posebnimi potrebami. Pri nasilju je tako. Na prvem mestu so Romi, potem so priseljenci, če nimamo njih so otroci s posebnimi potrebami, če ni njih imamo

debele ljudi. Vedno se najde ena skupina otrok, ki bodo rekli« lej kaki so«.*(A71)* Pri žrtvah je tudi drugačna komunikacija, saj on je čisto ok otrok, ampak se malce drugače oddziva. Nima teh socialnih veščin in ni tako opremljen kot ostali otroci. Socialne veščine mi starši učimo svoje otroke, in eni jih malce slabše učijo, in otrokom potem to ni pomembno. *(A72)* V skupini otrok pa je to pomembno in če je malo drugačen, potem smo tam. *(A73)* Pri izvajalcih pa ni nekega imenovalnika. Ugotavljamo pa, da se trend spreminja, včasih so trdili, da nasilje izvajajo učenci z slabšim učnim uspehov ravno obratno nasilje v 90 % izvajajo zelo inteligentni in zelo priljubljeni otroci in to velja za vse oblike nasilja. *(A74)* Pa to kar sem že omenila za izvajalce, da je nek dejavnik bom rekla v domačem okolju, ki vplivajo. *(A75)* Ker v zdravi družinski strukturi tega ni. Oz, če se že zgodi, da otrok izvede nasilje, ga starši ustavijo oziroma mu jasno povedo, da tega nebodo dovolili, da počne in otrok potem to osvoji, če pa tega ni pa potem otrok osvoji, da lahko žali, da lahko grdo govori ipd. *(A76)* Jaz rečem, da je vse več tudi nasilnih staršev in to prihaja v šolski prostor in otroci se učijo iz tega. *(A77)* Vidimo in opažamo, da je vse več staršev, ki imajo neprimerno vedenje v smislu, da posegajo v avtoriteto učitelja, strokovnih delavk, da zahtevajo svoje, da na ne vrjamemo, da mislijo, da mi slabo delamo in to so zame tudi znaki nasilnega vedenja. *(A78)*

B: Kako po vašem mnenju viden dogodek nasilja vpliva na opazovalce nasilja?

A: Ja zelo. Več strategij uberejo. Ali se umaknejo in se delajo kot da nič ni bilo. V spominu mi je stal deček iz 6. Razreda, ki mi je rekel »učiteljica, jaz grem with the flow« ona je moja prijateljica, jaz pač ne morem pol« jaz bom držal z njo«. *(A79)* Priče opogumljamo, da stopijo naprej in povedo, ker menim, da največja moč je v pričah, da ko one to opazijo, bi lahko to ustavile, vendar one se nočejo mešat. Priče so v ozadju, razno otroci, ki imajo ta moralni kodeks, lej to je narobe, to ni uredu. *(A80)* Tudi letos smo imeli težko obliko psihičnega nasilja, ki so ga izvajale dekleta nad dekleti. *(A81)* Celoletni projekt mi je bil, da sem delala z njimi, posebej razredne ure.. Nasilje sta izvajali 2 najbolj priljubljeni deklici v razredu, do vseh… *(A82)* pa miza za popularne, mislimo, da je to v Ameriki, ne to je tukaj…za to mizo se ne sme noben ne usedet…*(A83)* Uglavnem priče odreagirajo različno odvisno od dinamike razreda. Jaz bi si želela, da bi se otroci še bolj opogumili. *(A84)*

B: Glede na to, da na vaši šoli pouk obiskujejo tudi otroci priseljencev ali Romi, ki spadajo med ranljivejše družbene skupine v kateri vlogi se ti otroci največkrat znajdejo?

A: V vlogi žrtve. Jaz lahko iz moje prakse povem, da v 90 % nasilje ne izzovejo priseljenci in Neromi. To trdim za moje primere šol. *(A85)* Se pravi, da so bili zgolj izzvani in so se potem na izzvano situacijo oddzvali. *(A86)* Spet še ena stvar iz prakse vendar je na žalost tako, da v velikih primerih izvemo, da slovenski otroci lažejo, češ, samo da bi krivdo zvalili na manjšine. *(A87)* Sem imela tudi že primer, ko je otrok lagal, da ga je priseljenec oziroma Rom napadel. Oče je sinu verjel. Ko so stvari prišle že tako, daleč, da smo šli gledat posnetke smo dejanski ugotovili, da ga je prvi napadel otrok se pravi slovenec. In oče tega otroka ni mogel verjeti, da se mu je sin zlagal. (*A88)* Ker ti kot starš verjameš svojem otroku.

(A89) Živimo v prepričanju, oziroma zelo je razpršeno mnenje, da so pripadniki etničnih manjšin Romi priseljenci, tisti ki izvajajo nasilje. *(A90)* Kar se naše šole tiče lahko rečem, da v lanskem šolskem letu je bilo veliko težav s strani priseljencev je bila tudi velikokrat vpletena policija. *(A91)* V letošnjem šolskem letu pa je bilo tega manj…Sploh v primeru nasilja, ki se je prijavilo policiji je bilo 50/50.. Tko ,da to bi bil moj odgovor na to… *(A92)* In jaz vedno rečem to je otrok, ki je v tuji državi, ki ne zna jezika ne pozna okolja, njemu nov svet, zelo mu je otežkočeno.. In potem če je v tem tujem svetu izzvan z opazkami, seveda se bo tudi on na to oddzval.. *(A93)* Sploh v okolici Krškega, kjer je ogromno priseljencev.. *(A94)* Bil je tudi negativen komentar, ko so na prireditvi nastopali priseljenci, čež zakaj oni nastopajo.. Ja zakaj mislim, ker so ljudje?! *(A95)* Družbena klima je žal naravnana tako sploh desno usmerjena, da jih moramo podomače zredirati. Nej grejo tam ko so bli… *(A96)* Seveda ne opravičujem ljudi, ki delajo narobe, vendar se moramo zavedati, da je to tudi v primeru nasilja priseljencev manjši odstotek ljudi. *(A97)*

B: Kako poteka delo z njimi ob pojavu nasilja? Kako se odzovejo njihovi starši? Se spomnite mogoče primera z dobrim izidom?

A: Po enakem protokolu kot z vsemi ostalimi otroci. *(A98)* Starši se odzovejo tako, da pridejo, pač nujno je, pridejo. *(A99)* V kolikor se nebi odzvali potem urejamo naprej preko ravnateljice ali pa centra za socialno delo. *(A100)* Prej ko sem delala v Cerkljah sem se tudi usedla v avto in kar odpeljala v naselje, je bilo hitreje, ker to z drugimi institucijami traja. *(A101)* Sedaj tukaj je malo težje ker nimamo uradnega prevajalca. *(A102)* Očetje, ki znajo slovensko delajo, matere pa v večini ne govorijo slovensko. *(A103)* Ampak se te starši kar znajdejo, pa tudi strah jih je. Seveda v tuji državi so. *(A104)* V enem primeru spletnega nasilja je bilo izvedeno nasilje priseljenec med priseljencem. *(A105)* To so se starši takoj odzvali oboji.. *(A106)* Je pa težava jezik kot sem že omenila. V primerih nasilja se starši kar odzovejo. *(A107)* V večini primerov so bili dobri izidi, *(A108)* se je pa nasilje pri nekaterih otrocih še vedno pojavljalo… *(A109)*

B: Še zadnje vprašanje: Se svetovalni delavci čutite dovolj kompetentne za delo z medvrstniškim nasiljem? Bi si morda želeli še kakšna dodatna izobraževanja, dodatna znanja, ki bi vam bila v podporo pri vašem delu?

A: Vedno je še fajn, da kaj izveš, dobiš dodatno znanje, ampak tako kot sem rekla, jaz sem res na področju nasilja dobro podkovana, *(A110)* saj se izobražujem preko ISSA inštituta že od leta 2000. *(A111)* To področje res dobro pokrivam in ga obvladam.. *(A112)* Se pa še dodatno izobražujem na področju spletnega nasilja, ker je to dokaj nova stvar… *(A113)* Veliko novega sem izvedla tudi od otrok, sploh kar se tiče izrazov, »je grozil, da ga bo ubil fr,, zdej kaj je to fr.. fore real..« je fajn, da si v toku tega dogajanja. *(A114)* Sem tudi mediator in psihoterapevt, tako, da tudi vidim kaj so vzroki za nasilje… *(A115)* Vedno sem odprta za nove stvari, je pa področje, ki ga res obvladam. *(A116)*

B: Najlepša hvala za vaše odgovor in vaš čas.

9.2.1.1 Priloga C.A.: Kodiranje intervjuja OŠ A

ŠIFRA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	PODTEMA	TEMA
A1	Pogosto	pojav medvrstniškega nasilja	porast medvrstniškega nasilja	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A2	Najpogosteje se obrnejo ali na učitelja ali na osebo, ki ji zaupajo…	učitelj, svetovalna delavka, oseba vredna zaupanja		vloga svetovalne službe	svetovalna služba
A3	Opažamo, da pogosto tudi na razrednika..	opora v osebi ki ji zaupajo		vloga razrednika	strokovni delavci v šolstvu
A4	V letošnjem šolskem letu smo imeli velike preventivne aktivnosti…	preprečevanje medvrstniškega nasilja	zaščitni ukrepi na področju medvrstniškega nasilja	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A5	Opažamo, da je večje ozaveščanje..	povečano zavedanje o problematiki nasilja		zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A6	Da so otroci sami prišli povedat o dogodku nasilja..	samoiniciativna učencev		zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A7	Mi jih nagovarjamo..	spodbuda učencev	zaščitni ukrepi na področju medvrstniškega nasilja	zaznavanje nasilja	medvrstniško nasilje
A8	…ni pomembno h komu prideš, pomembno je	pogum učencev	zaščitni ukrepi na področju medvrstniškega nasilja	zaznavanje nasilja	medvrstniško nasilje

	da prideš k osebi, ki ji zaupaš..				
A9	Čeprav še vedno, je ta odstotek, ko mi ne izvemo, pa nam starši povedo..	obveščanje staršev	sodelovanje s svetovalno službo	zaznavanje nasilja	medvrstniško nasilje
A10	Še en dejavnik pri nasilju je tudi ne bom povedal…	prikrivanje medvrstniškega nasilja	dejavniki nasilja	zaznavanje nasilja	medvrstniško nasilje
A11	100 odstotno ne moremo vedeti, ker nimamo kazalnika merilnika, sumerično pa lahko rečem, da pogosto…	prepoznava problematike		zaznavanje nasilja	medvrstniško nasilje
A12	Spletno na prvem mestu, tega smo imeli v letošnjem šolskem letu največ…	največ spletnega nasilja	spletno nasilje	vrste medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A13	Fizičnega ni, če so, so to redki primeri…	najmanj fizičnega nasilja	fizično nasilje	vrste medvrstniškega nasilja	medvrstniško naislje
A14	Pa največ smo imeli letos psihičnega nasilja med dekleti	najbolj razširjeno psihično nasilje med dekleti	psihično nasilje	vrste medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A15	To besedno, verbalno nasilje je pa otrokom tako »tko mi govorimo, to	medvrstniško nasilje ni nič hudega	psihično nasilje	vrste medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje

	sploh ni problem«				
A16	Tudi pri spletnem nasilju so se pojavile take besede, se moramo še naučiti socialni delavci, kaj vse te izrazi pomenijo	nasilje na spletu	spletno nasilje	vrste medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A17	Ne facebook pravijo, da je za starce, največ preko snapchata, to je na prvem mestu…	družbena omrežja	spletno nasilje	vrste medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A18	Učenka nam je potem prišla povedat, da so bili v pogovor dodani ljudje, in so jo potem začeli skupinsko žalit	žaljenje učenke	spletno nasilje	vrste medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A19	Ta primer smo potem prijavili policiji.	vložitev prijave		zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A20	In sicer odkar se izvaja program NEON. Tudi sama sem bila del programa prej, ko sem delala na manjši šoli ... Zelo	preventivni program	delavnice	zaščitni ukrepi na področju medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje

	kakovosten program …				
A21	Najprej smo se osredotočali na ožji tim, sedaj pa to širimo tudi na učitelje …	sodelovanje strokovnih delavcev	zaščitni ukrepi na področju medvrstniškega nasilja	sodelovanje znotraj šole	sodelovanje
A22	Iz tega vidika smo iz strani šole – vodstva zelo podprti.	podpora vodstva		vloga svetovalne službe	sodelovanje
A23	Vodstvo prisluhne mnenju stroke.	upoštevanje strokovnosti		vloga svetovalne službe	svetovalna služba
A24	Tudi če imaš drugačno mnenje, vodstvo prisluhne stroki, to se mi zdi super .Ker če tega nimaš, to je lahko potem težava.	izražanje svojega mnenja /strokovnosti		vloga svetovalne službe	svetovalna služba
A25	Lansko leto smo imeli predavanje o nasilju za starše, prišlo je 7 staršev.	zatiranje problema medvrstniškega nasilja	zaščitni ukrepi na področju medvrstniškega nasilja	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A26	Mislim, to me malo skrbi, zato bomo v naslednjem šolskem letu predavanje ponovili.	ozaveščanje o problematiki	zaščitni ukrepi na področju medvrstniškega nasilja	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje

A27	Opažamo, da starši ne ločijo, kaj so konflikti in kaj je nasilje.	neznanje staršev o problematiki		zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A28	Ja konflikt se reši, nasilje pa je kontinuirano, se pravi neki dogodki, ki trajajo dlje časa…	spor je rešljiv, nasilje se ponavlja		zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A29	…in če fant dekletu, ki je malo bolj obilna med odmori na hodniku govori, da je hamburger…	sramotenje deklice	psihično nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
A30	Dekle je potrebovalo pol leta, da je povedala kaj se ji dogaja, pa še to ni želela, da se izve, da je povedala ona, ker jo je bilo strah.	strah dekleta	psihično nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
A31	Tako, da morajo biti in starši in učitelji ozaveščeni o tem, kaj je konflikt, kaj je nasilje…	prepoznavanje kaj je konflikt, kaj je nasilje, starši, učitelji		zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A32	Jaz vedno rečem staršem, ki pridejo k	pogovor s starši	pogovor	vloga svetovalne službe	svetovalna služba

	meni na pogovor.				
A33	kaj bi vi raje želeli, da je vaš otrok žrtev ali povzročitelj?	udeleženci v nasilju		zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A34	Oboje je bad! Nobeno nočeš, kot staršu ja ti je oboje groza.	negativna čustva	čustva	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A35	Ja tako, mi delamo po protokolu. Ubistvu to je protokol napisan iz strani zavoda za šolstvo, katerega se striktno držimo.	protokol za medvrstniško nasilje	smernice, ki določajo način delovanja	navodila	medvrstniško nasilje
A36	Se pravi, da se svetovalna služba vključi takoj.	hitro ukrepanje	takojšen odziv	vloga svetovalne službe	svetovalna služba
A37	Prvi dan se obvesti vse pristojne v šoli, v roku 3 dni pa se mora izdelati delovni načrt.	seznanitev strokovnih delavcev	informacije	vloga svetovalne službe	svetovalna služba
A38	V ožjem timu se vključi svetovalna služba, kjer se razdelijo naloge, kdo kaj mora …	vključitev svetovalne službe	takojšen odziv	vloga svetovalne služba	svetovalna služba
A39	… svetovalna služba mora govoriti z	pogovor z udeleženimi v	pogovor	vloga svetovalne službe	svetovalna služba

	obema stranema, če to prej naredi učitelj potem svetovalna služba naredi samo en »backup« plan.	medvrstniškem nasilju			
A40	…ampak jaz si vedno želim še sama govoriti z otroki.	izvajanje pogovora	pogovor	vloga svetovalne službe	svetovalna služba
A41	Jaz sem zelo za to, da ne glede na to, da otrok še ni dopolnil 14 let, da se vključijo zunanje institucije.	vključitev zunanjih instituciji	institucije	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A42	…kadar presodimo, da je hujša ali težja oblika nasilja.	ocenitev situacije	nasilje	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A43	Npr. naš primer na šoli je bil, da je nekdo sramotil otroka na wc-ju. Poslikal in pošiljal slike. Otroka je sramotil.	ponižanje otroka	psihično nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
A44	In se mi zdi primerno, da tudi če ni bil star 14. let, da se mora policija ali center za	vključitev zunanjih institucij	institucije	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje

	socialno delo vključit				
A45	Tukaj jaz vidim delo svetovalne službe, da svetuje, predlaga timu, in da malo opiše doživljanje otrok…	delo svetovalne službe	svetovanje	vloga svetovalne službe	svetovalna služba
A46	saj govoriš tako z povzročiteljem kot tudi z žrtvijo.	pogovor z udeleženimi v medvrstniškem nasilju	pogovor	vloga svetovalne službe	svetovalna službe
A47	Priznam imeli smo tudi spletno – spolno nasilje in to je grozno.	spolno nasilje na spletu	spolno nasilje/ spletno nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
A48	In potem vidiš, da ti posamezniki, ki so to počeli, to nimajo nobenega občutka, da so kaj narobe naredili.	posamezniki brez občutka krivde	čustva	napačno ravnanje	medvrstniško nasilje
A49	Tam potem tudi mi podamo svoje mnenje, «ej s tem otrokom, bo nekdo mogel delat«	izražanje mnenja	svetovanje	vloga svetovalne službe	svetovalna služba
A50	Jaz sem v letošnjem letu delala bolj z	delo z povzročitelji	pogovor	vloga svetovalne službe	svetovalna služba

	povzročitelji nasilja, kateri so morali potem k meni hodit na uro, smo se pogovarjali o tem.				
A51	Kadar so vključene druge institucije moraš seveda pisati tudi poročilo.	pisanje poročila	zunanje institucije	vloga svetovalne službe	svetovalna služba
A52	Najtežje oziroma največji izziv pa je vedno pogovor s starši.	največji izziv, pogovor s starši	pogovor	vloga svetovalne službe	svetovalna služba
A53	Tukaj vidiš, da so starši zelo zaščitniški, in si ne priznajo radi, da je njihov otrok kaj naredil narobe.	zaščitniški starš	obrambna funkcija	sodelovanje s starši	medvrstniško nasilje
A54	Otroci pa tudi igrajo svojo igro predvsem pri psihičnem nasilju, ki je težje dokazljiv.	najtežje dokazljivo	psihično nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
A55	In potem tudi starši nam težje verjamejo.	nezaupljivost staršev	institucija	sodelovanje s starši	svetovalna služba
A56	Mi kot svetovalna služba moramo odreagirati, stvari raziskati	raziskovanje situacije	raziskovanje	vloga svetovalne službe	svetovalna služba

	in v primeru, da bi se izkazalo, da ni nič, bi jaz tudi povedala, da je šlo za pomoto, napako.				
A57	Pa potem rečem staršem poglejte jaz se res čutim za strokovnjaka na tem področju, že od leta 2000 se izobražujem ravno na tem področju.	strokovnjak na področju medvrstniškega nasilja	strokovno usposabljanje	vloga svetovalne službe	medvrstniško nasilje
A58	Jaz res mislim, da je vaš otrok tisti, ki izvaja nasilje in s tem ne mislim, da delamo krivico otroku, ampak otroku je treba pomagat.	pomoč otroku		delo z povzročiteljem nasilja	svetovalna služba
A59	Ker iz prakse lahko rečem, da otrok, ki izvaja nasilje je najverjetneje priča nekemu nasilju v domačem okolju ali pa celo deležen nasilja.	Izvajalec nasilja je priča nasilja v domačem okolju	družina	delo z povzročiteljem nasilja	svetovalna služba
A60	Mi moramo iskati vzroke	iskanje vzrokov	vzroki	vzroki za nasilno vedenje	svetovalna služba

	zakaj je temu tak				
A61	In tudi pri žrtvah opažam, da so to posamezniki, ki so malo drugačni, s slabšo samopodobo, ki se ne bodo odzvali.	slabša samopodoba žrtev – neodzivnost	vzroki	delo z žrtvami nasilja	svetovalna služba
A62	Meni se zdi, da smo mi kr taka nasilna družba, govorimo pa da nismo.	nasilna družba	družba	vzroki za nasilno vedenje	medvrstniško nasilje
A63	V smislu tega, da starši vzgajajo in rečejo »ja udar ga nazaj, če te on udar« Ne! To ni prav, otroci bi se mogli odzvati drugače, ne to si naredil prvič in zadnjič, pusti me na miru, naslednjič povem odrasli osebi.	odobravanje neprimernega vedenja s strani staršev	družina	vzroki za nasilno vedenje	svetovalna služba
A64	Tega asertivnega vedenja ne znajo otroci. Zato ker je to malo umetno. Mi znamo	neznanje jasnega izražanja /obvladovanje konfliktov	vedenje	vzroki vedenja	medvrstniško nasilje

	pasivno in pa agresivno z vidika že živalskega sveta. Ali pa ko je travma ali se umaknemo ali pa napademo in to otroci znajo. Da se ti postaviš za sebe, tega pa neznajo.				
A65	Sploh v primeru nasilja, otroci zmrznejo.	strah otrok	nasilje	nasilno vedenje	medvrstniško nasilje
A66	Največja moč je ravno ozaveščanje. Tako staršev kot tudi otrok – prič, kako se odzovejo v nasilju. Jaz verjamem, da je to možno doseči, če bi vsi skupaj gledali v isto smer.	povečanje zavedanja staršev in otrok	izobraževanje	preventivne dejavnosti na področju medvrstniškega nasilja	svetovalna služba
A67	Ja, jaz sem imela vedno željo, da bi bolj kot žrtvijo delala z povzročitelji, zato sem letos prevzela to vlogo.	delo z žrtvijo	pogovor	podpora udeležencem medvrstniškega nasilja	svetovalna služba

A68	Kar se spola tiče mislim, da ne igra vloge ampak pri vrstah nasilja bi pa rekla, da pri fizičnem nasilju pregnačijo dečki, pri spletnem je 50/50 pri psihičnem pa deklice, seveda zdaj govorimo o izvajalcih.	vloga spola pri izvajalcih nasilja	fizično/ psihično nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
A69	V letošnjem šolskem letu, je bilo na naši šoli sicer več primerov dečkov.	dečki prevladujejo pri izvajanju nasilja	nasilje	nasilno vedenje	medvrstniško nasilje
A70	Kot sem že omenila žrtev je po navadi otrok, ki je drugačen. V vsakem pomenu ne samo v pomenu narodnosti.	žrtev izstopa po drugačnosti	nasilje	lastnosti žrtev	medvrstniško vedenje
A71	V vsakem pomenu ne samo v pomenu narodnosti. Ali je to priseljenec ali je to otrok s posebnimi potrebami. Pri nasilju je tako. Na prvem	etnična pripadnost ne igra vloge pri nasilju	vzroki za nasilje	nasilno vedenje	medvrstniško nasilje

	mestu so Romi, potem so priseljenci, če nimamo njih, so otroci s posebnimi potrebami, če ni njih imamo debele ljudi. Vedno se najde ena skupina otrok, ki bodo rekli« lej kaki so«.				
A72	Pri žrtvah je tudi drugačna komunikacija, saj on je čisto ok otrok ampak se malce drugače oddziva. Nima teh socialnih veščin in ni tako opremljen kot ostali otroci. Socialne veščine mi starši učimo svoje otroke, in eni jih malce slabše učijo, in otrokom potem to ni pomembno.	pomanjkanje socialnih veščin pri žrtvah	socialne veščine	vloga socialnih veščin	skupnost
A73	V skupini otrok pa je to pomembno in če je malo	drugačnost otroka vodi v nasilje	socialne veščine	vloga socialnih veščin	skupnost

	drugačen, potem smo tam.				
A74	Pri izvajalcih pa ni nekega imenovalnika. Ugotavljamo pa, da se trend spreminja, včasih so trdili, da nasilje izvajajo učenci z slabšim učnim uspehov ravno obratno nasilje v 90 % izvajajo zelo inteligentni in zelo priljubljeni otroci in to velja za vse oblike nasilja.	spreminjanje trenda pri izvajalcih nasilja	vzroki za nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
A75	Pa to kar sem že omenila za izvajalce, da je nek dejavnik bom rekla v domačem okolju, ki vplivajo.	na nasilje vplivajo dejavniki iz domačega okolja	družina	vzroki za nasilje	medvrstniško nasilje
A76	Ker v zdravi družinski strukturi tega ni. Oz, če se že zgodi, da otrok izvede nasilje, ga starši ustavijo oziroma mu jasno povedo, da tega nebodo	nezdrava družinska struktura kot dejavnik za nastanek nasilnega vedenja	družina	vzroki za nasilje	medvrstniško nasilje

	dovolili, da počne in otrok potem to osvoji, če pa tega ni pa potem otrok osvoji, da lahko žali, da lahko grdo govori ipd.				
A77	Jaz rečem, da je vse več tudi nasilnih staršev in to prihaja v šolski prostor in otroci se učijo iz tega.	vse več nasilnih staršev	družina	vzroki za nasilje	medvrstniško nasilje
A78	Vidimo in opažamo, da je vse več staršev, ki imajo neprimerno vedenje v smislu, da posegajo v avtoriteto učitelja, strokovnih delavk, da zahtevajo svoje, da na ne verjamemo, da mislijo, da mi slabo delamo in to so zame tudi znaki nasilnega vedenja.	neprimerno vedenje staršev		znaki nasilnega vedenja	svetovalna služba
A79	Ja zelo. Več strategij uberejo. Ali se umaknejo in se	velik vpliv na opazovalce nasilja	nasilje	vloga opazovalcev nasilja	medvrstniško nasilje

	delajo kot da nič ni bilo. V spominu mi je stal deček iz 6. Razreda, ki mi je rekel »učiteljica, jaz grem with the flow« ona je moja prijateljica, jaz pač ne morem pol« jaz bom držal z njo«.				
A80	Priče opogumljamo, da stopijo naprej in povedo, ker menim, da največja moč je v pričah, da ko one to opazijo, bi lahko to ustavile, vendar one se nočejo mešat. Priče so v ozadju, razno otroci, ki imajo ta moralni kodeks, lej to je narobe, to ni ok.	opogumljanje prič	ozaveščanje otrok	preventivne dejavnosti	svetovalna služba
A81	Tudi letos smo imeli težko obliko psihičnega nasilja, ki so ga izvajale dekleta nad dekleti.	težka oblika psihičnega nasilja	vrste nasilja	psihično nasilje	medvrstniško nasilje

A82	Celoletni projekt mi je bil, da sem delala z njimi, posebej razredne ure. Nasilje sta izvajali 2 najbolj priljubljeni deklici v razredu, do vseh…	delo z izvajalci nasilja	pogovor	celoletni projekt	svetovalna služba
A83	… pa miza za popularne, mislimo, da je to v Ameriki, ne to je tukaj…za to mizo se ne sme noben usedeti.	miza za popularne		znaki nasilnega vedenja	medvrstniško nasilje
A84	Uglavnem priče odreagirajo različno odvisno od dinamike razreda. Jaz bi si želela, da bi se otroci še bolj opogumili.	različne reakcije prič	vrstniki	dinamika razreda	medvrstniško nasilje
A85	V vlogi žrtve. Jaz lahko iz moje prakse povem, da v 90 % nasilje ne izzovejo priseljenci in Neromi. To	etnične manjšine se znajdejo v vlogi žrtve	narodnost	vloga/ vpliv narodnosti na pojav nasilja	medvrstniško nasilje

	trdim za moje primere šol.				
A86	Se pravi, da so bili zgolj izzvani in so se potem na izzvano situacijo odzvali.	odziv otrok na nasilno situacijo	obrambna funkcija	vzroki za nasilno vedenje	medvrstniško nasilje
A87	Spet še ena stvar iz prakse vendar je na žalost tako, da v velikih primerih izvemo, da slovenski otroci lažejo, češ, samo da bi krivdo zvalili na manjšine.	prevalitev krivde na etnično manjšino	narodnost	nasilno vedenje	medvrstniško nasilje
A88	Sem imela tudi že primer, ko je otrok lagal, da ga je priseljenec oziroma Rom napadel. Oče je sinu verjel. Ko so stvari prišle že tako, daleč, da smo šli gledat posnetke smo dejanski ugotovili, da ga je prvi napadel otrok se pravi Slovenec. In oče tega otroka ni mogel verjeti, da se mu je sin	laž slovenskega otroka	pomanjkanje socialnih vešči n	nasilno vedenje	medvrstniško nasilje

	zlagal. Ker ti kot starš vrjameš svojem otroku.				
A89	Ker ti kot starš verjameš svojem otroku.	zaupanje v otroka	družina	socialne veščine	medvrstniško nasilje
A90	Živimo v prepričanju, oziroma zelo je razpršeno mnenje, da so pripadniki etničnih manjšin Romi priseljenci, tisti ,ki izvajajo nasilje.	stereotipno mišljenje o manjšinah	narodnost	vzroki za nasilje	medvrstniško nasilje
A91	Kar se naše šole tiče lahko rečem, da v lanskem šolskem letu je bilo veliko težav s strani priseljencev je bila tudi velikokrat vpletena policija.	Porast nasilja s strani priseljencev lansko šolsko leto	vključitev zunanjih institucij	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
A92	V letošnjem šolskem letu pa je bilo tega manj…Sploh v primeru nasilja, ki se je prijavilo policiji je bilo 50/50. Tko ,da to bi bil moj	upad nasilja s strani priseljencev letošnje šolsko leto	vključitev zunanjih institucij	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje

	odgovor na to…				
A93	In jaz vedno rečem to je otrok, ki je v tuji državi, ki ne zna jezika ne pozna okolja, njemu nov svet, zelo mu je otežkočeno. In potem če je v tem tujem svetu izzvan z opazkami, seveda se bo tudi on na to odzval.	nepoznano okolje za otroke priseljencev	obrambna funkcija	etnične manjšine	svetovalna služba
A94	Sploh v okolici Krškega, kjer je ogromno priseljencev.	porast priseljencev na območju Posavja	narodnost	etnična manjšina	skupnost
A95	Bil je tudi negativen komentar, ko so na prireditvi nastopali priseljenci, češ zakaj oni nastopajo. Ja zakaj mislim, ker so ljudje?!	stereotipno mišljenje o manjšinah	narodnost	etnična manjšina	skupnost
A96	Družbena klima je žal naravnana tako sploh desno usmerjena, da jih moramo *»podomače zredirati«*. Nej	negativna nastrojenost na etnične manjšine	narodnost	etnična manjšina	skupnost

	grejo tam ko so bili…				
A97	Seveda ne opravičujem ljudi, ki delajo narobe, vendar se moramo zavedati, da je to tudi v primeru nasilja priseljencev manjši odstotek ljudi.	priseljence štejemo v manjši odstotek ljudi pri izvajanju nasilja	narodnost	zaznavanje nasilja	medvrstniško nasilje
A98	Po enakem protokolu kot z vsemi ostalimi otroci.	protokol ob zaznavi nasilja	pogovor	delo z etničnimi manjšinkami	svetovalna služba
A99	Starši se odzovejo tako, da pridejo, pač nujno je, da pridejo.	nujen odziv staršev	pogovor	sodelovanje s starši etničnih manjšin	svetovalna služba
A100	V kolikor se nebi odzvali potem urejamo naprej preko ravnateljice ali pa centra za socialno delo.	v primeru ne odziva vključitev CSD	zunanje institucije	sodelovanje z zunanjimi institucijami	svetovalna služba
A101	Prej ko sem delala v Cerkljah sem se tudi usedla v avto in kar odpeljala v naselje, je bilo hitreje, ker to z drugimi institucijami traja.	dlje časa trajajoč proces	zunanje institucije	sodelovanje z zunanjimi institucijami	svetovalna služba

A102	Sedaj tukaj je malo težje ker nimamo uradnega prevajalca.	brez uradnega prevajalca	etnične manjšine	sodelovanje s starši etničnih manjšin	svetovalna služba
A103	Očetje, ki znajo slovensko delajo, matere pa v večini ne govorijo slovensko.	pomanjkanje znanja slovenskega jezika	etnične manjšine	sodelovanje s starši etničnih manjšin	svetovalna služba
A104	Ampak se te starši kar znajdejo, pa tudi strah jih je. Seveda v tuji državi so.	strah staršev /nova država	narodnost	sodelovanje s starši etničnih manjšin	svetovalna služba
A105	V enem primeru spletnega nasilja je bilo izvedeno nasilje priseljenec med priseljencem.	spletno nasilje priseljenec nad priseljencem	spletno nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
A106	To so se starši takoj odzvali oboji.	takojšen odziv staršev	pogovor	sodelovanje s starši	svetovalna služba
A107	Je pa težava jezik kot sem že omenila. V primerih nasilja se starši kar odzovejo.	kar odzivni starši v primeru nasilja	pogovor	sodelovanje s starši	svetovalna služba
A108	V večini primerov so bili dobri izidi.	dobri izidi		zaznavanje medvrstniškega nasilja	svetovalna služba
A109	se je pa nasilje pri nekaterih otrocih še	še vedno se je nasilje pojavljalo	nasilje	konstanta pojava	medvrstniško nasilje

	vedno pojavljalo…			nasilnega vedenje	
A110	Vedno je še fajn, da kaj izveš, dobiš dodatno znanje, ampak tako kot sem rekla, jaz sem res na področju nasilja dobro podkovana	dobro podkovana na področju nasilja	znanje	medvrstniško nasilje	svetovalna služba
A111	, saj se izobražujem preko ISSA inštituta že od leta 2000	ISSA inštitut	znanje	strokovno izpopolnjevanje	svetovalna služba
A112	To področje res dobro pokrivam in ga obvladam.	dobro pokrivanje področja	znanje	medvrstniško nasilje	svetovalna služba
A113	Se pa še dodatno izobražujem na področju spletnega nasilja, ker je to dokaj nova stvar…	dodatno izobraževanje	spletno nasilje	vrste nasilja	svetovalna služba
A114	Veliko novega sem izvedla tudi od otrok, sploh kar se tiče izrazov, »je grozil, da ga bo ubil fr,, zdej kaj je to fr. fore real.« je fajn, da si v toku tega dogajanja.	fajn da si v doku dogajanja		zaznavanje medvrstniškega nasilja	svetovalna služba

A115	Sem tudi mediator in psihoterapevt, tako, da tudi vidim kaj so vzroki za nasilje…	mediator in psihoterapevt	mediacija	vzroki za nasilje	svetovalna služba
A116	Vedno sem odprta za nove stvari, je pa področje, ki ga res obvladam	odprtost za nove stvari	znanje	strokovno izpopolnjevanje	medvrstniško nasilje

9.2.1.2 Priloga D: Trans kript intervjuja OŠ B

B: Kako pogosto na šoli zaznate medvrstniško nasilje pri učencih in učenkah vaše šole? Ali se učenci/ke v primeru pojava nasilja obrnejo na šolsko svetovalno službo? Oziroma na koga se največkrat obrnejo?

D: Zdaj kako pogosto, to je zdaj tako ne vem mogoče 1-krat na teden, da imamo kak primer … *(B1)* Ker ni vse nasilje, velikokrat ugotovimo, da gre samo za konflikt.*(B2)* Nekega hudega nasilja ali pa da bi se ves čas s tem ukvarjali, tega pri nas nimamo.*(B3)* Odvisno od učitelja, če mu zaupajo seveda najprej njemu ali učitelju iz sosednjega razreda, *(B4)* seveda pa tudi kdaj v svetovalno službo, oziroma učitelji se potem na nas obrnejo, če vidijo, da gre za nekaj večjega, kompleksnejšega. *(B5)*

B: Katere oblike nasilja med učenci opažate, in katerega nasilja je po vašem mnenju na šoli največ?

D: Pri fantih še vedno prevladuje fizično nasilje,*(B6)* pri dekletih pa psihično, ki je po mojem mnenju bolj zahrbtno.*(B7)* Opažam, da fantje stvari hitreje rešujejo predvsem v primeru konflikta, *(B8)* pri dekletih pa to traja in se vleče, zamera v zamero to pa lahko hitro preraste v nasilje. *(B9)* Zato moramo biti pri dekletih bolj pozorni na te stvari. *(B10)*

B: Menite, da vodstvo šole medvrstniškem nasilju posveča dovolj pozornosti? Kakšna je preventiva na vaši šoli in ali bi si želeli še kaj spremeniti/dodati?

D: Ja, imamo veliko podporo vodstva. *(B11)* Na temo medvrstniškega nasilja, smo se strokovne delavke veliko izobraževale, preko programa NEON. *(B12)* Tako, da imamo usposobljen kader tako na nižji kot tudi višji stopnji, (B13) in izvajamo delavnice od 2.–8. razreda. *(B14)* Krijemo celotno šolo ter zajemamo teme spolnega, spletnega, medvrstniškega, nasilje s strani znane osebe in nasilje s strani

neznanca nasilja.*(B15)* Zato smo hvaležni tudi vodstvu šole, da nas pri tem podpirajo. Že nekaj let res kontinuirano delamo na tem, tako, da ja imamo podporo vodstva. *(B16)*

B: Kakšna je vloga šolske svetovalne službe v primeru nasilja? Kako odreagirate? Kakšno je vaše sodelovanje s starši ali, če je potrebno z drugimi institucijami?

D: V šolstvu je tako, da imamo določena pravila. Sledimo zapisanem protokolu.*(B17)* Pri tem je seveda vpleten tudi učitelj.*(B18)* Zapiše se zapisnik, obvesti se starše, nato ukrepamo naprej tudi kar se tiče vzgojnih ukrepov ipd.*(B19)* Vedno se tudi ločeno pogovorimo z otroci, nikoli skupaj. *(B20)*V kolikor so hujše oblike se seveda vključi tudi druge institucije.*(B21)*

B: Delate tako s povzročitelji nasilja kot tudi z žrtvami nasilja. Kakšne so značilnosti žrtev nasilja in kakšne povzročiteljev nasilja? Kaj opazite? Ima po vašem mnenju spol določen vpliv na vloge? Kakšen?

D: Delamo z obojimi ja. *(B22)* Poudarek dajemo predvsem na žrtve.*(B23)* Se mi zdi da to je tudi cilj programa NEON. Da otroke opolnomočimo. *(B24)* Ker če nekdo vidi, da je otrok šibek, se najprej začne zmerjanje potem preraste v nasilje, ki se samo stopnjuje. *(B25)* Pa seveda priče so zelo pomembne. *(B26)* Spol niti ne, so pa razlike pri vrstah nasilja.*(B27)* Pri dekletih prevladuje psihično nasilje, *(B28)* medtem ko pri fantih fizično. *(B29)*

B: Kako po vašem mnenju viden dogodek nasilja vpliva na opazovalce nasilja?

D: Torej, ja, pri nas jih že od 2. razreda dalje učimo, kako zelo je pomembna priča ter kako bodo odreagirali. *(B30)* Tega jih na delavnicah učimo tudi skozi igro vlog, kako odreagirati, kaj povedati ipd. *(B31)* Cilj je seveda, da se zmanjša nasilje. *(B32)*

B: Glede na to, da na vaši šoli pouk obiskujejo tudi otroci priseljencev ali Romi, ki spadajo med ranljivejše družbene skupine, v kateri vlogi se ti otroci največkrat znajdejo?

D: Jaz bi rekla, da ne izstopajo. Na naši šoli s priseljenci nimamo težav – največ jih imamo sicer iz Albanije. *(B33)* Mogoče pred leti smo imeli nekaj romskih fantov, ki so nam povzročali določene težave, vendar hujših oblik nasilja ni bilo. *(B34)* Edino pri mlajših romskih otrocih opažam, ampak morate vedeti, da oni doma živijo in so vzgojeni drugače kot mi. *(B35)* In njihovo obnašanje 1, 2 in 3. Razred je neprimerno. *(B36)* In ko oni rečejo »ti bom nos razbil« naši otroci, če se lahko tako izrazim zelo resno jemljejo, njim pa je to čisto vsakdanje. *(B37)* Ker s tem živijo, slišijo vsak dan v naselju. *(B38)* Tudi pogovorno, se pogovarjajo tako kot v naselju, in največja težava romskih otrok je ta, da niso naučeni kaj je prav in kaj ne. *(B39)* In z izrečenimi besedami ne vedo, da je dejansko lahko povedano grožnja, pač ker v domačem okolju tako funkcionirajo. *(B40)* Drži tudi, da zelo malo romskih otrok zaključi osnovno šolo. *(B41)* Trenutno imamo v 9. Razredu samo 3. Romske deklice s katerimi sicer ni nobenih težav, pa glede na to, da živimo v okolišu, kjer je visok odstotek Romov je to zelo malo. *(B42)* Tako, da ja, največ

težav kot sem rekla je v prvih začetnih razredih osnovne šole. Potem, pa ko otroci osvojijo, kaj je prav in kaj ne, potem pa posebej težav z njimi mi nimamo. *(B43)*

B: Kako poteka delo z njimi ob pojavu nasilja? Kako se odzovejo njihovi starši? Se spomnite mogoče primera z dobrim izidom?

D: Enako, kot z vsemi, sledimo določenemu protokolu, smernicam. *(B44)* Ja starši so seveda obveščeni, povabljeni na razgovor v kolikor je to potrebno. Drži pa, da so starši romskih otrok zelo neodzivni, *(B45)* oziroma v kolikor so že prišli na razgovor prevladuje odgovor« veste, mi mu nič ne moremo, ne posluša me« *(B46)* Jaz že 20 let delam z romskimi otroci *(B47)* in opažam, da otroci niso deležni prave vzgoje, *(B48)* kar se potem izraža predvsem v najstniških letih, ko pa otrok že zna in jo tudi konkretno uveljavlja – svojo voljo. Torej če bo kadil s 5 leti bo kadil, če se bo z motorjem vozil z 8 leti se bo vozil. *(B49)* Zatorej od staršev romskih otrok ne pričakujem veliko, *(B50)* izkušnje mi narekujejo tako, da kar se le da za te otroke potem naredimo tukaj v šoli. *(B51)*

B: Se svetovalni delavci čutite dovolj kompetentne za delo z medvrstniškim nasiljem? Bi si morda želeli še kakšna dodatna izobraževanja, dodatna znanja, ki bi vam bila v podporo pri vašem delu?

D: Ja, jaz lahko rečem, da smo v naši šoli konkretno podkovane za delo z medvrstniškim nasiljem, *(B52)* vse se tudi izobražujemo in obnavljamo, nadgrajujemo naša znanja preko programa NEON. *(B53)* Predvsem kar se tiče medvrstniškega nasilja, saj smo svoj tim razširile tudi na učitelje tako na nižji kot višji stopnji. *(B54)* Seveda pa sem vedno odprta za kakšna dodatna znanja. *(B55)*

9.2.1.3 Priloga D.A.: Kodiranje intervjuja OŠ B

ŠIFRA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	PODTEMA	TEMA
B1	Zdej kako pogosto, to je zdej tako nevem mogoče 1-krat na teden, da imamo kak primer	1-krat tedensko	pojav medvrstniškega nasilja	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
B2	Ker ni vse nasilje, velikokrat ugotovimo, da gre samo za konflikt	velikokrat gre za konflikt		zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
B3	Nekega hudega nasilja, ali pa da	ni hudega nasilja		zaznavanje nasilja	medvrstniško nasilje

	bi se ves čas s tem ukvarjali tega pri nas nimamo.				
B4	Odvisno od učitelja, če mu zaupajo seveda najprej njemu ali učitelju iz sosednjega razreda	opora v osebi, ki ji zaupajo		vloga učitelja	strokovni delavci v šolstvu
B5	seveda pa tudi kdaj v svetovalno službo, oziroma učitelji se potem na nas obrnejo, če vidijo, da gre za nekaj večjega, kompleksnejšega.	opora v svetovalni službi	sodelovanje med sodelavci	vloga svetovalne službe	strokovni delavci v šolstvu
B6	Pri fantih še vedno prevladuje fizično nasilje	fantje fizično nasilje	fizično nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
B7	pri dekletih pa psihično, ki je po mojem mnenju bolj zahrbtno	dekleta psihično nasilje	psihično nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
B8	Opažam, da fantje stvari hitreje rešujejo predvsem v primeru konflikta	hitrejše reševanje težav pri fantih	konflikt	reševanje konflikta	medvrstniško nasilje
B9	pri dekletih pa to traja in se vleče, zamera v zamero to pa lahko hitro preraste v nasilje	dekleta so bolj zamerljiva	nasilno vedenje	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
B10	Zato moramo biti pri dekletih bolj pozorni na te stvari.	namenjanje večje pozornosti dekletom	preventiva	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje

B11	Ja, imamo veliko podporo vodstva	podpora vodstva		vloga svetovalne službe	svetovalna služba
B12	Na temo medvrstniškega nasilja, smo se strokovne delavke veliko izobraževale, preko programa NEON.	veliko izobraževanja na temo medvrstniškega nasilja	znanje	strokovno izpopolnjevanje	svetovalna služba
B13	Tako, da imamo usposobljen kader tako na nižji kot tudi višji stopnji,	usposobljen kader	znanje	strokovno izpopolnjevanje	medvrstniško nasilje
B14	in izvajamo delavnice od 2.–8. razreda.	preventivne dejavnosti	delavnice	zaščitni ukrepi na področju medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
B15	Krijemo celotno šolo ter zajemamo teme spolnega, spletnega, medvrstniškega, nasilje s strani znane osebe in nasilje s strani neznanca nasilja.	zajemanje tem medvrstniškega nasilja	spolno, spletno, nasilje s strani znane osebe in neznanca	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
B16	Zato smo hvaležni tudi vodstvu šole, da nas pri tem podpirajo. Že nekaj let res kontinuirano delamo na tem,	hvaležnost za podporo		vloga svetovalne službe	svetovalna služba

	tako, da ja imamo podporo vodstva.				
B17	V šolstvu je tako, da imamo določena pravila. Sledimo zapisanem protokolu	sledenje pravilom, protokolu	smernice, ki določajo način delovanja	navodila	medvrstniško nasilje
B18	Pri tem je seveda vpleten tudi učitelj.	vključen učitelj	sodelovanje	sodelovanje med strokovnimi delavci	svetovalna služba
B19	Zapiše se zapisnik, obvesti se starše, nato ukrepamo naprej tudi kar se tiče vzgojnih ukrepov ipd.	takojšen odziv na situacijo	pogovor /ukrepanje	zaznavanje medvrstniškega nasilja	svetovalna služba
B20	Vedno se tudi ločeno pogovorimo z otroci, nikoli skupaj	pogovor z otroci	pogovor	delo z udeleženimi medvrstniškega nasilja	svetovalna služba
B21	V kolikor so hujše oblike se seveda vključi tudi druge institucije.	pri hujših oblikah vključitev zunanjih institucij	institucije	zaznavanje medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
B22	Delamo z obojimi ja	delo z udeleženimi v medvrstniškem nasilju	pogovor	vloga svetovalne službe	svetovalna služba
B23	Poudarek dajemo predvsem na žrtve	poudarek je na žrtvi	pogovor/ pomoč	delo z žrtvijo	svetovalna služba

B24	Se mi zdi da to je tudi cilj programa NEON. Da otroke opolnomočimo	opolnomočenje otrok	preventiva	zaznavanje medvrstniškega nasilja	svetovalna služba
B25	Ker če nekdo vidi, da je otrok šibek, se najprej začne zmerjanje potem preraste v nasilje, ki se samo stopnjuje	šibek otrok	nasilje	stopnjevanje nasilnega vedenja	medvrstniško nasilje
B26	Pa seveda priče so zelo pomembne	pomembnost prič	preventiva	ozaveščanje otrok	medvrstniško nasilje
B27	Spol niti ne, so pa razlike pri vrstah nasilja	spol ne igra vloge/ razlike pri vrstah	nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
B28	Pri dekletih prevladuje psihično nasilje	dekleta psihično nasilje	psihično nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
B29	medtem ko pri fantih fizično	fantje fizično nasilje	fizično nasilje	vrste nasilja	medvrstniško nasilje
B30	Torej, ja, pri nas jih že od 2. Razreda dalje učimo, kako zelo je pomembna priča ter kako bodo odreagirali.	pomembnost priče	nasilje	ozaveščanje otrok	medvrstniško nasilje
B31	Tega jih na delavnicah učimo tudi skozi igro vlog, kako odreagirati, kaj povedati ipd.	učenje skozi igro vlog	delavnice	zaščitni ukrepi na področju medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
B32	Cilj je seveda, da se zmanjša nasilje.	zmanjšanje nasilja	preventiva	zaščitni ukrepi na področju medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje

B33	Jaz bi rekla, da ne izstopajo. Na naši šoli s priseljenci nimamo težav – največ jih imamo sicer iz Albanije.	ni težav z etničnimi manjšinami	narodnost	vloga /vpliv narodnosti na pojav medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
B34	Mogoče pred leti smo imeli nekaj romskih fantov, ki so nam povzročali določene težave, vendar hujših oblik nasilja ni bilo.	romski dečki/povzročanje določenih težav		vloga/vpliv narodnosti na pojav medvrstniškega nasilja	medvrstniško nasilje
B35	Edino pri mlajših romskih otrocih opažam, ampak morate vedeti, da oni doma živijo in so vzgojeni drugače kot mi.	drugačna vzgoja romskih otrok	pomanjkanje socialnih veščin	vzroki za pojav nasilja	medvrstniško nasilje
B36	In njihovo obnašanje 1, 2 in 3. Razred je neprimerno.	neprimerno obnašanje mlajših romskih otrok	pomanjkanje socialnih veščin	vzroki za pojav nasilja	medvrstniško nasilje
B37	In ko oni rečejo »ti bom nos razbil« naši otroci, če se lahko tako izrazim zelo resno jemljejo, njim pa je to čisto vsakdanje.	grožnja pretepa	pomanjkanje socialnih veščin	etnične manjšine	medvrstniško nasilje
B38	Ker s tem živijo, slišijo vsak dan v naselju.				
B39	Tudi pogovorno, se pogovarjajo tako kot v	pomanjkanje vzgoje romskih otrok	pomanjkanje socialnih veščin	vzroki za pojav nasilja	medvrstniško nasilje

	naselju, in največja težava romskih otrok je ta, da niso naučeni kaj je prav in kaj ne.				
B40	In z izrečenimi besedami ne vedo, da je dejansko lahko povedano grožnja, pač ker v domačem okolju tako funkcionirajo.	ne zavedanje izrečenih besed	etnične manjšine	vpliv kulture na napačno ravnanje	medvrstniško nasilje
B41	Drži tudi, da zelo malo romskih otrok zaključi osnovno šolo	zelo malo romskih otrok zaključi osnovno šolo	izobraževanje	osnovnošolsko izobraževanje	romska skupnost
B42	Trenutno imamo v 9. Razredu samo 3. Romske deklice s katerimi sicer ni nobenih težav, pa glede na to, da živimo v okolišu, kjer je visok odstotek Romov je to zelo malo.				
B43	Tako, da ja, največ težav kot sem rekla je v prvih začetnih razredih osnovne šole. Potem, pa ko otroci osvojijo, kaj je prav in kaj ne, potem pa posebej	največ težav z romskimi otroki je v začetnih razredih	pomanjkanje socialnih veščin	socialne veščine	svetovalna služba

	težav z njimi mi nimamo.				
B44	Enako, kot z vsemi, sledimo določenemu protokolu, smernicam.	delo z romskimi otroki	protokol	smernice v vzgoji in izobraževanju	svetovalna služba
B45	Ja starši so seveda obveščeni, povabljeni na razgovor v kolikor je to potrebno. Drži pa, da so starši romskih otrok zelo neodzivni,	neodzivnost staršev romskih otrok	pogovor	sodelovanje s starši etnične manjšine	svetovalna služba
B46	oziroma v kolikor so že prišli na razgovor prevladuje odgovor« veste, mi mu nič ne moremo, ne posluša me«	neupoštevanje staršev	etnične manjšine	pomanjkanje socialnih veščin	romska skupnost
B47	Jaz že 20. let delam z romskimi otroci	20 let izkušenj dela z romskimi otroki	etnične manjšine	vloga svetovalne službe	svetovalna služba
B48	in opažam, da otroci niso deležni prave vzgoje	nevzgojenost romskih otrok	vzgoja	pomanjkanje vzgoje romskih otrok	romska skupnost
B49	, kar se potem izraža predvsem v najstniških letih, ko pa otrok že zna in jo tudi konkretno uveljavlja – svojo voljo. Torej če bo	izražanje ne vzgoje romskih otrok v najstniških letih	vzgoja	pomanjkanje socialnih veščin	romska skupnost

	kadil s 5 leti bo kadil, če se bo z motorjem vozil z 8 leti se bo vozil.				
B50	Zatorej od staršev romskih otrok ne pričakujem veliko…	mala pričakovanja od staršev romskih otrok	etnične manjšine	sodelovanje s starši etničnih manjšin	svetovalna služba
B51	, izkušnje mi narekujejo tako, da kar se le da za te otroke potem naredimo tukaj v šoli.	sodeč po izkušnjah, vse za otroke naredimo v šoli	etnične manjšine	delo z etničnimi manjšinami	svetovalna služba
B52	Ja, jaz lahko rečem, da smo v naši šoli konkretno podkovane za delo z medvrstniškim nasiljem…	podkovanost v znanju na področju medvrstniškega nasilja	delo z udeleženci medvrstniškega nasilja	vloga svetovalne službe/ strokovnih delavcev	medvrstniško nasilje
B53	…vse se tudi izobražujemo in obnavljamo, nadgrajujemo naša znanja preko programa NEON.	izobraževanje preko programa NEON	preventiva	izobraževanje na področju medvrstniškega nasilja	strokovni delavci v šolstvu
B54	Predvsem kar se tiče medvrstniškega nasilja, saj smo svoj tim razširile tudi na učitelje tako na nižji kot višji stopnji.	razširjen tim na učitelje	sodelovanje	sodelovanje strokovnih delavcev	medvrstniško nasilje
B55	Seveda pa sem vedno odprta za	odprtost za dodatna znanja	znanje	strokovno izpopolnjevanje	medvrstniško nasilje

	kakšna dodatna znanja.				

9.2.1.4 Priloga E: Osno kodiranje

Vrste medvrstniškega nasilja

- Fizično (A, B)
- Psihično (A, B)
- Spletno (A, B)
- Spolno (A)

Zaznavanje medvrstniškega nasilja

- Pogosto (A)
- Ni vse nasilje, pogosto gre za konflikt (A, B)
- Ni hudega nasilja (B)

Najpogosteje se na šoli pojavlja

- Psihično nasilje med dekleti (A, B)
- Fizično nasilje med fanti (A, B)
- Spletno nasilje (A)

Odzivanje na medvrstniško nasilje

- Takojšen odziv na situacijo (A, B)
- Pogovor z otroki (A, B)

Na koga se otroci obrnejo ob pojavu nasilja

- Opora v osebi, ki ji zaupajo (A, B)
- Na učitelja (A)
- Opažamo, da pogosto na razrednika (B)
- Seveda, kdaj tudi na svetovalno službo (A, B)

Preventivne dejavnosti

- Ozaveščanje otrok (A, B)
- Pomembnost prič (A, B)
- Izvajanje delavnic (A, B)
- Delo po programu NEON (A, B)

- Ozaveščanje staršev o problematiki (A)

Značilnosti žrtev nasilja

- Slabša samopodoba (A)
- Šibek otrok (B)
- Pomanjkanje socialnih veščin (A)
- Pomoč otroku, pogovor (A, B)
- Poudarek je na žrtvi (A, B)
- Žrtev izstopa po drugačnosti (A)

Značilnosti izvajalcev nasilja

- Izvajalec nasilja je priča nasilja v domačem okolju (A, B)
- Ker s tem živijo, slišijo, vsak dan v naselju (B)
- Pomanjkanje socialnih veščin (A, B)
- Pogovor, celoletni projekt (A)
- Spreminjanje trenda – nasilje izvajajo priljubljeni otroci (A, B)
- Vse več nasilnih staršev (A)
- Neprimerno vedenje staršev (A)
- Spol ne igra vloge na izvajanje nasilja, razlike se pojavljajo samo pri vrstah nasilja (A, B)

Vpliv nasilja na opazovalce nasilja

- velik vpliv na opazovalce nasilja (A, B)
- opogumljanje prič (A, B)
- različne reakcije prič (A, B)

Vzroki za nasilno vedenje

- pomanjkanje socialnih veščin (A, B)
- družina (A, B)
- okolje (A, B)
- nova kultura (A)
- vpliv stare kulture (B)
- smo nasilna družba (A)
- dejavniki domačega okolja (A, B)

Svetovalna služba

Sodelovanje znotraj šole

- Velika podpora vodstva (A, B)
- Upoštevanje strokovnosti (A)
- Razširitev tima na učitelje (A, B)
- Sodelovanje strokovnih delavcev (A, B)

Sodelovanje s starši

- Kar odzivni starši v primeru nasilja (A)
- Neodzivni starši (B)

Vloga svetovalne službe

- Izvajanje preventivnih dejavnosti (A, B)
- Ozaveščanje otrok (A, B)
- Delo z udeleženimi v medvrstniškem nasilju (A, B)
- Obveščanje (A, B)
- Sodelovanje (A, B)
- Pogovor (A, B)
- Hitro ukrepanje (A)
- Seznanitev strokovnih delavcev (A, B)
- Seznanitev staršev (A, B)
- Vključitev zunanjih institucij, če je to potrebno (A, B)
- Delo po protokolu, smernicah (A, B)

Delo svetovalne službe oziroma kompetentnost za delo z medvrstniškim nasiljem

- Dobro pokrivanje področja /podkovanost na področju medvrstniškega nasilja (A, B)
- Mediator in psihoterapevt (A)
- Razširjen tim – učitelji preko programa NEON (A, B)
- Odprtost za dodatna znanja (A, B)

Etnične manjšine in vključenost v medvrstniško nasilje

- Etnične manjšine se znajdejo v vlogi žrtve (A)
- Obrambna funkcija – odziv otrok na nasilno situacijo (A)
- Ne izstopajo (B)

- Priseljence štejemo v manjši % ljudi pri izvajanju nasilja (A)
- Ni hujših težav z romskimi otroki (B)
- Neprimerno vedenje mlajših romskih otrok v prvih razredih osnovne šole (B)

Delo z etničnimi manjšinami ob pojavu nasilja

- Po protokolu (A, B)
- Starši otrok priseljencev so zelo odzivni (A)
- Neodzivnost staršev romskih otrok (B)